هكذا من الاهل

הצופה

ב"ה, יום שישי ט' במרחשון תשנ"ה (14.10.1994) • שנה נ"ז • גליון 16650 • המחיר: 4.85 ש"ח, כולל מע"מ ★ מייסד ועורך ראשון: הרב מאיר בר־אילן ז"ל ★ עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל־המזרחי

היום — פרשת לך לך

	ששי	שבת
הפרק	שופטים ט־י	שופטים יא־יב
המשנה	סוכה א, א־ב	סוכה א, ג־ד
הדף - בבלי	בבא מציעא קטו	בבא מציעא קטז
ירושלמי	יומא יג	יומא יד
ההלכה	שו"ע סג, ז־ט	שו"ע סד, א־ג
רמב"ם	איסורי ביאה טו־יז	איסורי ביאה יח־כ
זריחה	5.38	5.39
שקיעה	5.12	5.11
סוף זמן ק"ש	7.47	7.48

אולם ניסל

אנו מצטרפים לקריאת הרבנים הראשיים שליט"א לומר 3 פרקי תהילים ג', יג', קמב', לרגל המצב ושישמע ה' בקשתנו.

רח' ר' טרפון 1 פינת ר' עקיבא בני־ברק
טלפון: באולם 5707276 בבית: 03-6187326

התחזית למזג האוויר

מעונן חלקית עד בהיר
תחול ירידה קלה בטמפרטורות והקלה בעומס החום

מידות החום המירביות: ירושלים 28, הגולן 27, הרי הגליל 27, חיפה 32, טבריה 32, עפולה 34, תל אביב 30, שכם 29, אריאל 29, נתב"ג 33, מעלה אדומים 29, עזה 29, באר שבע 32, סדום 35, אילת 37 מעלות.

רבין: על ערפאת לבחור בין החמאס לבין ישראל ● כרוז החמאס: החייל ייהרג אם לא ימולאו תנאי השיחרור

גובר המתח לקראת מועד פקיעת האולטימטום – הערב בשעה תשע

הממשלה תתכנס הבוקר לישיבה מיוחדת בלשכת שר הביטחון בתל אביב ● הוריו של נחשון וקסמן פונים לחמאס בבקשה לפדות את בנם בכסף

מאת בני שוקרון
סופרנו הצבאי
סופרנו המדיני בירושלים
וסוכנויות הידיעות

גוברים המתח והדריכות לקראת מועד פקיעת האולטימטום – הערב בשעה 9 – שהציבו חוטפיו של רב"ט נחשון וקסמן.

גדודי עז א־דין אל קסאם, הזרוע הצבאית של ארגון החמאס, פרסמו אתמול אחה"צ כרוז ברצועת עזה ובו הם מזהירים, כי יהרגו את החייל נחשון וקסמן אם לא ימלאו אחר האולטימטום שהציבו. הכרוז פורסם תחת הכותרת "כי החייל הנעדר נמצא בישראל ולא בעזה". מחברי הכרוז חוזרים ומזהירים את ראש הממשלה יצחק רבין, כי החייל נחשון וקסמן ייהרג אם לא ישוחררו כל האסירים הפלשתינים הכלואים בכלא ישראל.

ראש הממשלה יצחק רבין אמר אתמול כי לנוכח המשבר האחרון בפרשת נחשון וקסמן, עומד יאסר ערפאת בפני החלטה אסטראטגית קשה. לדברי רבין, על ערפאת לבחור בבירור שהוא בין החמאס לבין ישראל. הכרעה זו, כך נמסר ממקורות בירושלים, היא זו שתקבע את עתיד התהליך המדיני.

נכון לכתיבת שורות אלה, אין חדש בפרשה זו ועיקר המאמץ מתמקד במישור המודיעיני. ישראל ממשיכה להחזיק בדעה שהחייל מוחזק בעזה, למרות דבריו של ד"ר אחמד טיבי כי איננו מוחזק שם.

הממשלה תתכנס היום לישיבה מיוחדת כדי לשמוע דיווחים על

(סוף בעמוד 2)

רבבות התפללו אמש בכותל המערבי לשלומו של נחשון וקסמן. עפ"י הערכת המשטרה הגיעו לרחבת הכותל 50 אלף מתפללים. אנשי הכותל העריכו את מספרם בקרוב ל־100 אלף. (ידיעה בעמוד 2)
צילום: אפרים קילשטוק

הרשות הפלשתינית: עצרנו מאות אנשי חמאס ברצועה

דובר החמאס: השוטרים נכנסים בכוח לבתים, הורסים את התכולה וזורים אימה בקרב נשים וילדים

למעלה מ־200 פעילי החמאס נעצרו בפעולות האינטנסיביות שמבצעת הרשות הפלשתינית בשטחי האוטונומיה הפלשתינית ברצועת עזה, כך מוסרים דוברי הרשות.

בין העצורים ניתן למנות שניים ממנהיגי החמאס, איבראהים אל יאזורי ומאלך אל הינדי, שנפגשו ביום רביעי עם יו"ר אש"ף יאסר ערפאת.

ראשי אש"ף עוקבים מקרוב אחר פעילות זו, אולם עד כה טרם נמסר על גילוי כלשהו שיכול לסייע באיתור מקומו של החייל הנעדר.

מקורות פלשתיניים מסרו כי החיפושים מתפרסים על כל שטח רצועת עזה.

גורמים בחמאס הביעו תרעומת על הפעילות והמעצרים והיו שהזהירו את אנשי אש"ף, כי הדבר עלול להוביל לשימוש בנשק ואף נגד

(סוף בעמוד 2)

ערפאת כינס אמש שנית את הרשות הפלשתינית

הרשות הפלשתינית, בראשותו של ראש אש"ף יאסר ערפאת, התכנסה אמש לדיון מיוחד בעזה.

בכל שעות היום נמשכו הדיונים הערכות המצב באשר לפעילות הפלשתינית הנדרשת לאיתורו של החייל החטוף. מקורות פלשתינים מסרו כי יתכן וגם הלילה יבוצעו מעצרים נוספים כדי לנסות ולהגיע למידע נוסף.

עוד נמסר, כי עתונאי סוכנות הידיעות רויטרס, שנעצר ונחקר ביום רביעי בלילה ושוחרר לאחר מכן, נעצר שוב לחקירה, בנסיון לדלות פרטים נוספים.

גם בדיווח התקיימו בימה האחרונה חיפושים נרחבים אחר החייל החטוף.

הדלקת נרות

	ע"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.32	5.43
תל־אביב	4.50	5.45
חיפה	4.41	5.43
באר־שבע	4.49	5.46
אילת	4.49	5.46

כריסטופר העביר לרבין הצעות אסד להסדר

אח"כ שב ונועד עם אסד במשך 4 שעות ● מקורות בירושלים: אין התקדמות

מאת סופרנו המדיני בירושלים

שר החוץ האמריקאי וורן כריסטופר שחזר אתמול מדמשק ונפגש עם רבין ופרס, מסר להם הערות של אסד לקראת המשא ומתן; שהעביר אליו רבין. אבל בסך הכל מתברר שההתקדמות היא קטנה מאוד.

בשאלה העיקרית, האם ישראל צריכה להודיע מראש על הנסיגה, לא חלה התקדמות כשם שלא חלה התקדמות בשאלה, האם סוריה צריכה להודיע מראש על מהות השלום ומרכיביו. לעומת זאת העביר אסד כמה הערות רכות לתוכנית שהועברה אליו על ידי ישראל.

כריסטופר עסק גם בעניין של חטיפת החייל נחשון וקסמן, שהוא אזרח אמריקאי, והעביר מסר לערפאת שעליו להוכיח את יכולת שליטתו בעזה, כמבחן להמשך ביצוע הסכם אוסלו.

ראש המשלחת הישראלית לשיחות עם סוריה, איתמר רבינוביץ אמר לכתבים בתל אביב, כי דמשק העלתה רעיונות חדשים לשלום, באמצעות השר האמריקני.

נשיא סוריה חאפז אסאד ושר החוץ האמריקני וורן כריסטופר נועדו אתמול במשך קרוב לארבע שעות, ושוחחו על האפשרויות לקדם את המשא ומתן לשלום בין סוריה לבין ישראל.

כריסטופר, אשר דיווח לנשיא הסורי על תוצאות שיחותיו עם מנהיגי ישראל, לא מסר כל הצהרה בתום הפגישה.

שר החוץ האמריקני הגיע אחרי הצהריים לדמשק מתל־אביב, והביא איתו תשובות להצעות הסוריות, שנמסרו ביום שלישי בעת ביקורו הראשון בדמשק, לדברי מקורות אמריקאיים. נגעו הצעות אלו במשך הנסיגה הישראלית מהגולן ובהסדרי הבטחון.

שר החוץ ייצא את דמשק הבוקר לקאהיר, שהיא המקום האחרון בו ישהה במהלך ביקורו זה באיזור.

ועידת המפד"ל תתכנס עד שבט ל־3 מושבים לבחירת כל מוסדותיה

הפתיחה החגיגית של הוועידה בהשתתפות נשיא המדינה ואישי ציבור תיערך בבירה בח' בטבת

מאת סופר הצופה

בשלושה כינוסים של ועידת המפד"ל, שיתקיימו עד מוצאי חודש שבט, יתקיימו כל הליכי הבחירות של מוסדות התנועה ובעלי התפקידים עליהם החליטה הנשיאות שתאשר את הדבר בעידה. בן, עליהם הצעתו של חבר הנהלת

(סוף בעמוד 2)

מדד ספטמבר יתפרסם היום – חשש באוצר ממדד גבוה

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

מדד המחירים לצרכן לחודש ספטמבר עומד להתפרסם היום בצהריים ע"י הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

במשרדים הכלכליים חוששים כי שוב יהיה מדד גבוה והוא עלול להגיע לכ־1.5%. הקצב השנתי של האינפלציה נמצא בחודשים האחרונים ברמה של כ־16%.

החששות הם כי מדד גבוה יגביר את הציפיות לפיחות, נוכח הפער שבין עליית המדד מתחילת השנה לבין הפיחות בפועל של השקל לעומת סל המטבעות.

אלוני: הממסד הדתי צבר כוח שלטוני ונכסים וטיפח בורות

"הממסד הדתי צבר כוח שלטוני ונכסים וטיפח בורות, פולק וגם אמונות תפלות. מכל שגרירה שירותיו ושרותיו, בין הרחיק את הציבור הרחב לא רק מבתי הכנסת אלא מכלל ידע היהדות, מורשתה האינטלקטואלית העיונית והמוסרית".

כך אמרה אתמול שרת התקשורת, שולמית אלוני, בטקס הענקת תואר הוקרה כבוד עליידי "ההיכל" יונתן קלצ'" והתנועה הרפורמית בירושלים.

אלוני העלתה על נס את פועלה של התנועה הרפורמית במספר תחומים וביניהם שוויון זכויות לנשים, טיפוח זהות מעורבים ועוד.

(סוף בעמוד 2)

משלחת הכנסת תצא לביקור בפרלמנט התורכי

משלחת הכנסת, בראשה יעמוד יו"ר הכנסת פרופ' שבח וייס, תצא בשבוע הבא לביקור בפרלמנט התורכי.

במשלחת יהיו הח"כים זבולון המר, מנהיג המפד"ל; הגב' דליה איציק (עבודה) והח"כ שאול עמור מהליכוד. למשלחת יתלוו יאיר עמיקם ראש אגף ההסברה בכנסת ונציג הכתבים הפרלמנטריים, הכתב הוותיק של "הצופה" יונה כהן.

על חשיבות הביקור אמר יו"ר הכנסת לסופרנו הפרלמנטרי: "במסגרת שיפור יחסי ישראל־תורכיה, הוזמן יו"ר הכנסת על ידי נשיא הפרלמנט התורכי ויו"ר הכנסת נושא עמו הזמנה לנשיא תורכיה ולנשיא הפרלמנט התורכי שיבקרו בישראל".

יו"ר הכנסת יתקבל גם על ידי נשיא תורכיה וייפגש גם עם ראש הממשלה.

ירות על קצין משטרה בשכם

קצין משטרה מרעה, כי אתמול בקרוב נורו לעברו יריות בשעה שעבר באיזור שכם. הקצין נסע ברכב משטרתי והעביר דיווח על כך לגורמי הביטחון.

כוחות מג"ב, שביצעו סריקות באופן מיידי באיזור, עצרו מספר צעירים ערבים שנסעו ברכב. בחיפוש בכליהם התגלה אקדח. הצעירים הועברו לחקירה.

שרה צרפתיה דחתה ביקורה

פאריס (עתי"ם־איי.אף.פי.) – השרה לזכויות האדם של צרפת, לוסט מישו־שברי, החליטה לדחות את ביקורה בישראל והשטחים שנועד ל־14 באוקטובר, "בשל ההתפתחויות האחרונות במצב באיזור", נמסר אמש במשרדה.

בהודעה נאמר כי בנוסף למצב במפרץ, יש מתח רב באיזור בשל חטיפת החייל הישראלי ע"י החמאס.

בס"ד

הרבנות הראשית — **המועצה הדתית**

ירושלים

קראו אל אלקים בחזקה

הננו פונים בזה לאחינו בני ישראל להרבות בתפילה ובתחנונים, לזעוק ולעורר רחמי שמים על החייל

נחשון מרדכי נ"י

בן יהודה ואסתר גיטל וקסמן

אשר נפל בשבי בידי בני בליעל, ועל כל הנעדרים, אחינו היקרים הנתונים בצרה ובשביה.

הקב"ה ירחם עליהם ויוציאם מאפילה לאורה בבריות גופא ונהורא מעליא. וישובו אל בתיהם ומשפחותיהם במהרה.

התפילות והזעקות מדרכי התשובה הן ויהי רצון שנשוב בתשובה שלמה ונזכה שיקויים בנו: "לא ישמע עוד חמס בארצך שוד ושבר בגבוליך וקראת ישועה חומותיך ושעריך תהילה"

בס"ד

המלצה

רופא הציל את חיי

אני רוצה להודות בכל פה על הטיפול המסור של רופא המומחה

ד"ר א. זמיר מרחוב מהרש"ל 5 בבני ברק טל' – 5707399/79

הרופא עזר לרפא אותי ואת בתי ממחלת האסטמה שסבלנו ממנה ובאמת לאחר שלא מצאנו שום תרופה בכל מסעינו בארץ ובחו"ל מצא תרופה למחלתינו.

ממליץ האנשים כמוהו ושקיימים ביקומנו שחבים להם כל כך הרבה על מעשיהם הנפלאים ותרומתם הגדולה לצולת. אני רוצה להודות מכל הלב לד"ר זמיר שממש הציל אותי ואת בתי ממחיי סבל.

רבקה מ.
בלפור 96 בת־ים
03-5532762

קראוס נופש

בס"ד

מבצע מיוחד — נופש חנוכה תשנ"ה

במלון "נירוונה" ים המלח (20.11.94- 24.11.94) 5 ימים - 4 לילות

ב"מוריה פלאז'ה" ים המלח (27.11.94- 1.12.94) 5 ימים - 4 לילות

בבית הארחה "קיבוץ לביא" (1.12.94 - 5.12.94) ★ כולל שבת חנוכה
★ 5 ימים - 4 לילות: 3 לילות בתשלום, לילה ה־4 לינה וארוחת בוקר חינם

במשרדינו מקבלים הזמנות לבתי מלון בכל הארץ, כל ימות השנה!!

מבצעים מיוחדים לחורף!!

תנאי תשלום נוחים ומיוחדים

עכשיו קח חופשה ממרוץ החיים הסוער!!

זכור! עם קראוס נופש תהנה הרבה יותר!

האירוח כולל:

◆ במלונות "נירוונה" "ומוריה פלאז'ה" - חצי פנסיון + קפה ועוגה
◆ בבית הארחה "קיבוץ לביא" - פנסיון מלא + קפה ועוגה
◆ הרצאות תורניות ע"י רבני הקבוצה ◆ תוכנית אומנותית ◆ טיול
◆ חידונים ופרסים ◆ 5 כניסות למועדון הבריאות ◆ הסעות הלוך וחזור מגוש דן

במלון "מוריה פלאז'ה" ובבית הארחה קיבוץ לביא - גם מסיבת חנוכה

מחירים וכן פרטים ונוספים במשרדינו!!!!

רח' ההסתדרות 13, פתח־תקוה, מיקוד 49540 טל' 03-9334383, מען: 03-9307818, פקס: 04-239060

מרכז תורני הכתב והמכתב

לימודי יהדות באמצעות הדואר לתלמידים/למבוגרים

◆ תורה - פרשת שבוע עם רש"י־רמב"ן
◆ נביאים ראשונים
◆ משנה - לפי לוח לימוד השנה העולמי/או גמיש
◆ גמרא - תוכנית הדף היומי העולמי/או גמיש
◆ משנה ברורה - הלוח העולמי של ההלכה היומית/או גמיש
◆ ילקוט יוסף - ששה סעיפים ביום
◆ שמירת שבת כהלכתה
◆ קיצור שולחן ערוך - תוכנית לסיום הספר בשנה אחת
◆ ספר החינוך - תוכנית לימוד תרי"ג מצוות במשך שנתיים
◆ ספר התודעה - לפי חודשי השנה

חלק מהקורסים מוכרים למורים ולמורות בלימודים לשנת שבתון וכגמול השתלמות

02-410183 ☎, פקס 02-431158

בס"ד

אור חדש מפציע בירושלים

אור ציון

פרוייקט מגורים יחודי למשפחה הדתית

לבחירתכם דירות 3, 4, 5, ו־6 חדרים, דירות גן ופנטהאוזים. החל מ־180,000 דולר כולל מע"מ.

• תוספות מיוחדות בכל דירה: שעון שבת, כיורים נפרדים לבשר ולחלב, ארונות נוספים למטבח הכשר, מרפסת סוכה, כיור לנטילת ידיים, מעליות שבת ועוד.

• חיי קהילה ושכנות עשירים וחמים.
• אור ציון ממוקמת בין קרית־משה להר־נוף ומרחק דקות ספורות ממרכז העיר. סמוך לבתי־ספר דתיים ולמרכזי הקניות של גבעת שאול.

משווק בלעדי: אימפקט - פיתוח נכסים בע"מ טל: 02-376976, פקס: 02-376977

על הצופה

בחרדה ובציפייה לשובו של החטוף

באווירה של חרדה עמוקה וציפייה עוקב כלל ישראל אחרי המאמצים הנעשים כדי להביא להצלתו של החייל נחשון וקסמן שנחטף על-ידי אנשי הדמים של החמאס. הציבור כולו, ללא יוצא מן הכלל נושא תפילה למרומים למען שלומו וביטחונו. כוחות הביטחון של ישראל מפעילים עיניים פקוחות אחרי הנעשה, אם כי האחריות הישירה לגורלו ולחייו של החייל החטוף מוטלת על יאסר ערפאת והרשות האוטונומית הפלשתינית בעזה.

ראש הממשלה יצחק רבין חזר גם אתמול על אזהרתו לראש אש"ף כי הוא לא ינוכה מאחריות, אם חלילה יקרה משהו לנחשון וקסמן. בשיחותיו עם ראש אש"ף אמר, כי לפי מיטב המידע שבידי ישראל החייל החטוף נמצא ברצועת עזה, מחובתם של המשטרה הפלשתינית ושירותי הביטחון שלה לנקוט צעדים תקיפים כדי להביא לשחרורו מידי שוביו והחזרתו לישראל כשהוא בריא ושלם.

כל העיניים נשואות כעת לכיוון עזה ולפעולות הננקטות ע"י ערפאת כדי להציל את חייו של החטוף.

למעשה, זהו מבחן לא רק ליאסר ערפאת אלא גם להסכם כולו שנחתם בין ישראל לאש"ף באוסלו לפני למעלה משנה.

ייתכן שכיום יאסר ערפאת משתדל להביא לשחרורו של החייל החטוף, אולם אין להתעלם מהעובדה שמאז העברת השלטון ברצועה לידי אש"ף, ערפאת התעלם מהפעילות של החמאס, מאנשי הזרוע הצבאית שלה. הם פעלו בגלוי ברצועה ומדי פעם בפעם הגיחו מתוכה כדי לבצע פיגועים רצחניים בתוך שטח ישראל. לא זו בלבד, המשטרה הפלשתינית נמנעה מלעצור את האחראים למעשי הרצח, חרף דרישותיה התקיפות של ממשלת ישראל. הם מהלכים חופשי בעזה, אחדים מהם גם קשורים בדרך זו או אחרת למשטרה הפלשתינית. לכן, גם אם יעלה בידיו של ערפאת לחשוף את מקום המסתור בו מוחזק החייל החטוף ויביא להחזרתו לישראל, לא ניתן לעבור לסדר היום כל עוד הרצועה מוסיפה לשמש מרכז לפעילות חבלנית ואנשי דמים מהלכים חופשי בחוצותיה.

חטיפת החייל מיקדה עתה את תשומת הלב לנעשה ברצועה, אם כי יש לציין כי מזה זמן רב נדרשה הממשלה שלא לעבור לסדר היום על פעילותם של הארגונים הקיצוניים של החמאס, הג'יהאד האיסלמי ועוזריהם, המנהלים מתוך הרצועה מלחמת דמים נגד מדינת ישראל.

כל עוד לא יפורקו אירגוני המחבלים ברצועת עזה מנשקם והמשטרה הפלשתינית תוציא משורותיה את השוטרים הקשורים באירגוני המחבלים לא נוכל להשלים עם המשך היישום של "הסכם אוסלו" ביהודה ושומרון.

על הממשלה להבהיר זאת, הבהר היטב ליאסר ערפאת ובהתאם לקבוע גם את מדיניותה בעתיד.

ובינתיים, כולנו נושאים תפילה שבשעה ששורות אלה יראו אור נתבשר על שובו של נחשון וקסמן אל חיק משפחתו והוא בריא ושלם.

מי יתן!

הפגישה הלילית ברבת עמון

הפגישה הלילית, אור ליום אתמול, בחצר המלוכה ברבת-עמון בין ראש ממשלת ישראל יצחק רבין ושר החוץ שמעון פרס עם המלך חוסיין מציינת שלב נוסף בדרך לחתימת הסכם שלום בין ישראל לממלכת ירדן. ראשי שתי המדינות – נאמר – התקדמו בדיונים בכל הקשור בפתרון הבעיות, כגון בעיית הגבולות והמים, כדי לאפשר חתימה על ההסכם. ההנחה היא כי בחודש הבא ייחתם ההסכם ובכך ייפתח דף של שלום בין ירושלים לרבת עמון.

השאלה היא: מהו מחיר השלום שישראל נדרשת לשלם בתמורה להסכמתו של המלך חוסיין לחתום עימה על הסכם שלום. כידוע, ממשלת ירדן העלתה שורה של תביעות על שטחים שבידי ישראל שגודלם כגודלה של רצועת עזה. גם דורשים מישראל לוותר על חלק נכבד של מקורות המים שהם כיום בידיה ולהעבירם לידי הירדנים. מדובר בהסכם התלוי בדבר ועד כמה שאנחנו יודעים לא תמיד יש בהתנגויות מסוג זה כדי להוביל לשלום אמת והוא גם בר-קיימא.

ישראל מעוניינת בשלום עם ממלכת ירדן. יש להניח שגם למלך חוסיין עניין בכך. אולם לא בכל מחיר צריך לחתום על הסכם מסוג זה. יהיה זה מישגה חמור אם ממשלת ישראל תוותר על שטחים גדולים בערבה המעובדים על-ידי חקלאים יהודיים ותעביר אותם לידי הירדנים. ראוי להזכיר כי לדעת גיאוגרפים המצויים במדידת הגבולות בין שתי המדינות לא זו בלבד שאין לירדן טענות מוצדקות על השטחים הללו, אלא דווקא לישראל תביעות על חלק משטחים שהם כיום כלולים בחלקה של ממלכת ירדן. כמו כן אין להתעלם מהעובדה שארם-נהריים, שם הקים רוטנברג את תחנת החשמל, היתה בשעתו חלק בלתי נפרד מארץ-ישראל.

מן הראוי שהדברים הללו ייבחנו היטב, מכל מקום לא בחופזה, שהרי אין למדינת ישראל שטחים כה מרובים כדי לנדב אותם לירדנים. והדברים אמורים גם לגבי מקורות המים. אין זה סוד שמדינת ישראל סובלת ממצוקה רבה בכל הקשור במאגרי המים שלה. יהיה זה איפוא מישגה חמור לוותר על חלק ממקורות המים שהם כה חיוניים לנו.

יש לקוות שנציגי ישראל בשיחות עם ירדן ערים לבעיות הללו והם לא יחפזו לוותר על שטחים כה גדולים ועל אוצרות מים בתמורה להסכם שלום עם המלך חוסיין.

ישראל, כאמור, מעוניינת בהסכם שלום על ממלכת ירדן. היא מצידה גם לא חסכה מאמצים כדי להתקדם בדרך לשלום. אולם על הירדנים להבין שאף הם מצידם חייבים לתרום לקידום השלום, בלא לנצל את השיחות עם ישראל כדי לנגוס מהשטחים של ישראל ולפגוע באוצרות המים שלה.

חוק עוקף בג"צ

ביום בו הוציא בג"צ צו האוסר על מפלגת העבודה וש"ס לקיים את ההסכם בין שתי המפלגות הללו בעניין "עקיפת בג"צ" וציווה עליה להשיב: מדוע לא יבטלו הסכם זה – החליטה הכנסת ברוב קולות לתמוך בהצעת החוק הטרומית של ח"כ אלי דיין, יו"ר סיעת העבודה בכנסת, המכוון לעקוף את הבג"צ אשר אסר את מינויים של שני פורשי סיעת צומת – שגב וגולדפרב – לכהונת שרים.

הצעת החוק הטרומית שזכתה ברוב של הקואליציה עומדת בסתירה לסידרי מימשל תקינים ובעקיפין אף פוגעת בבית-הדין הגבוה לצדק אשר פסק נגד מינויים של פורשי צומת כחברים בממשלה.

המציע לא הופיע בידיים נקיות בפני הכנסת, מה גם שמדובר בהצעת חוק רטרואקטיבית המכוונת לבטל את פסיקת הבג"צ.

יש להתפלא על אותם חברי-כנסת מסיעות העבודה ומר"צ הידועים כמטיפים למדינת חוק וכיבוד המערכת השיפוטית העליונה של המדינה שנתנו יד לחקיקה זו.

הגם שבשלב זה מדובר בחקיקה טרומית והיא תצטרך לעבור את כל שלוש הקריאות בכנסת בכל זאת אין להתעלם מההצבעה שנערכה השבוע תוך הטלת משמעת סיעתית חמורה על חברי הקואליציה. אם תהליך זה יימשך, הרי שתוך שבועיים-שלושה יאושר התיקון בחוק ופסיקת הבג"צ שהיתה מכוונת לשמור על שלטון החוק תתבטל לחלוטין.

יוזמתו של ח"כ אלי דיין, כפי שציינו, עומדת בסתירה לסידרי מימשל תקינים. מן הראוי שאותם חברי כנסת הרואים את עצמם נאמנים לשלטון החוק ומגינים על כיבודו וסמכותו של בית המשפט הגבוה לצדק ירימו את ידם נגד החוק כאשר יובא לדיון בקריאה ראשונה במליאת הכנסת.

מכל מקום, זאת תוכחתם כנבחרי ציבור וכחוקקים במדינת ישראל.

רבבות התפללו בכותל ובכל רחבי הארץ לשלומו של נחשון וקסמן

מאת מוטי פייקרש
כתב עתיים

רבבות מתפללים השתתפו אתמול בקריב בהתפילה לשלומו של החייל החטוף נחשון וקסמן, שנערכה ברחבת הכותל המערבי בירושלים.

עפ"י הערכת המשטרה הגיעו לרחבת הכותל 50 אלף מתפללים. אנשי הכותל העריכו את מספרם בקרוב ל-100 אלף.

כמה מהמתפללים שהגיעו לכותל סיפרו כי בדרכם לכותל נזרקו עליהם אבנים.

בין המתפללים היו אמו של וקסמן ואחיו, הרבנים הראשיים לישראל הרב ישראל מאיר לאו והראשון לציון הרב אליהו בקשי דורון, הרב הראשי לשעבר הרב אברהם שפירא, רב הכותל, הרב יהודה מאיר גץ ורבנים אחרים. בין המתפללים בלט מספרם הגדול יחסית של חרדים.

משטרת מחוז ירושלים סגרה את כל הכניסות לעיר העתיקה זולת הכבישים המובילים לכותל המערבי, ובמרכז ירושלים נוצרו פקקי תנועה גדולים.

משפחת וקסמן נאלצה להגיע לרחבה, בשל עומס התנועה הרב, בניידת משטרתית.

במהלך התפילה נקראו פרקי תהלים וניששאה תפילה מיוחדת לשלומו של נחשון, שחוברה במיוחד לקראת האירוע.

גלעד ספיר, חבר של נחשון סיפר לכתב עת"ם, כי הוא ומספר חברים נוספים פעלו רבות בארגון התפילה. ספיר ציין כי גם ביום ד' בערב נערכה תפילה דומה בהשתתפות מאות מתפללים. "אני בטוח שנחשון חי, ואני מקווה שהתפילה תעזור והוא יוחזר בקרוב", אמר ספיר.

רבבות מתפללים נוספים התכנסו בבתי כנסת, בישיבות ובמרכזים קהילתיים, ואמרו את פרקי התהלים והתפילות להצלתו, שלומו ושיחרורו של החייל החטוף, נחשון וקסמן, המוחזק בידי חוטפיו מאנשי החמאס. תפילה ברוב עם נערכה בבית הכנסת הגדול בתל אביב, בהשתתפות ראש העיר רוני מילוא.

כתב עת"ם מוסיף, שגם היום יימשכו אמירות פרקי התהלים בתפילת הבוקר ובן בצהרי היום, כשרבים ישובו לשם כך לרחבת הכותל המערבי.

תנועת בני עקיבא מתכוונת לקיים אמירת פרקי תהילים בצוותא, בכל סניפי התנועה ברחבי הארץ – אם נחשון וקסמן לא ישוחרר במשך היום.

בירושלים המשיכה גם אתמול חבורת המקובלים, כמניין במספר את אמירת התהילים והתפילות המיוחדות לשלומו של החייל החטוף. תפילות המקובלים יימשכו בכל שעות היום והלילה.

גם בני העדה החרדית התגייסו להתפלל לשלומו של נחשון וקסמן, לאחר שבד"ץ העדה החרדית הכריז על יום ה' כיום תפילה ובקשת רחמים לנוכח המצב.

בצומת בני עטרות הסמוך לנתב"ג, שם נראה החטוף לאחרונה, התכנסו רבים אתמול אחר הצהריים להתפלל לשלומו ולחזרתו במהרה.

האלוף יאיר, אהוד אולמרט והקונסול האמריקני ביקרו בבית משפחת וקסמן

ראש אכ"א, אלוף יהודה יאיר, ביקר אתמול בבוקר בבית משפחת החייל נחשון וקסמן בירושלים. האלוף הגיע לבית המשפחה בסביבות השעה 9 בבוקר, וישב בבית שעה ארוכה עם האב יהודה ועם שניים מבניו.

בצאתו, אמר אלוף יאיר לכתבים, כי בא לעדכן בצורה שוטפת את משפחת וקסמן בפרטים הנוגעים לחטיפת בנם.

יהודה וקסמן, אביו של נחשון, אמר: "האלוף בא להרגיע, אך לא מסר כל מידע מיוחד. עצם בואו מרגיע אותי".

גם הקונסול הכללי של ארה"ב בירושלים, אד אבינגטון, ביקר אתמול בבוקר בבית משפחת החייל החטוף נחשון וקסמן בירושלים.

הקונסול אמר בצאתו מהבית, כי בא בשמו של מזכיר המדינה, וורן כריסטופר. הוא הוסיף, כי ארה"ב מאד מודאגת מחטיפת החייל ועושה כל שביכולתה, לסייע בשיחרורו. כל זאת בשל העובדה, כי נחשון וקסמן הינו אזרח אמריקני.

● "התרשמתי שמשפחת וקסמן במבוכה גדולה, אך הם אנשים מאמינים ומייחלים לטוב כמו כולנו", אמר אתמול ראש העיר ירושלים אהוד אולמרט כאשר יצא מביקור בבית משפחת החייל החטוף.

אולמרט ישב בבית המשפחה שעה ארוכה ושוחח עם בני המשפחה על פרשת חטיפתו של נחשון. אולמרט הוסיף, כי לדעתו "עושה עתה הממשלה את כל שצריך לעשות, כדי להציל את חייו של נחשון וקסמן. "ברגעים אלה", אמר אולמרט, "יש להתלכד ולפעול ביחד בעצה אחת ובאחריות וכך נוהגים כל הגורמים".

פגישת רבין-חוסיין נקבעה לשם הצגת "דבקות בתהליך המדיני"

מאת מסופרנו המדיני
בירושלים

הפגישה בין רבין ופרס לבין חוסיין, נולדה ברגע האחרון, במטרה להראות לדעת הקהל, שתהליך השלום קיים, לאחר הזעזוע שהשתרר בעקבות חטיפתו של החייל נחשון וקסמן – נודע לסופרנו.

שר החוץ שמעון פרס, הוזמן לפגישה, סמוך ליציאת השיירה לירדן והוא לא ידע עליה קודם.

מבחינה מעשית, לא היה צורך בפגישה זו, משום שאין עדיין נושאים אקטואליים ששני האישים צריכים לסכם ביניהם. השיחות עם ירדן מתנהלות על ידי ועדות משותפות. בשתי הבעיות המרכזיות, מים וגבולות, הפערים עדיין גדולים. ראש המשלחת לשיחות עם ירדן אליקים רובינשטיין לא השתתף בפגישה.

ראש המשלחת הירדנית לשיחות השלום אמר, כי השיחות ביום רביעי בין המלך חוסיין וראש הממשלה יצחק רבין סייעו לגשר על הפער בנושאים חשובים, לקראת החתימה להסכם שלום מלא.

"הפגישה בין המלך חוסיין לראש הממשלה רבין העניק תנופה לשו"מ, בכך שאיפשרה לגשר על הפער הקיים עדיין בשלושת הנושאים העיקריים: שטחים, קו הגבול ומשאבי מים", אמר פאיז טראונה, בשיחה עם כתב סוכנות הידיעות הירדנית "פטרה" באילת.

"ישראל וירדן סיימו אתמול סיבוב שיחות נוסף, בלי להודיע על התקדמות באף אחד מהנושאים העיקריים השנויים במחלוקת.

"שני הצדדים מחוייבים לפתור את כל הבעיות. יש רצון להגיע לבסיס משותף להסכם שלום, אך לשם כך נחוץ מאמץ רב", ציטטה סוכנות הידיעות הירדנית הרשמית "פטרה" את ראש המשלחת הירדנית פאיז טראונה.

טראונה אמר קודם לכן, כי השיחות בין שני ראשי המדינות, שנערכו ביום רביעי ברבת עמון, עזרו לגשר את הפערים שהיו בנושאים העיקריים.

טאראונה ציין כי סיבוב השיחות הבא, שהיה אמור להיערך ביום שני הבא בעקבה, נדחה ליום אחד בשל סיבות לוגיסטיות.

טאראונה הוסיף, כי ישראל וירדן יספרו על ההתקדמות בשיחות השלום למנהלי התאגידים המעוניינים להשקיע באיזור, אשר ישתתפו בועידת קזבלנקה האמורה להתקיים החודש.

טאראונה הטעים כי "יש להבטיח שתהליך השלום נמשך, היינו רציני, כדי שמשקיעים בינלאומיים יפנו כספים להשקעות באזור".

בשיחות הדו-צדדיות בין ישראל לירדן באילת, דובר על הקמת מתקן משותף להתפלת מי ים, שיתבסס על אנרגיית השמש ועל הפיכת מפרץ עקבה לאיזור תיירות משותף. כן סוכם על חיבור רשתות החשמל של אילת ועקבה.

ראש הממשלה יצחק רבין עומד לצאת לארה"ב ב-17 בנובמבר כאורח הכנס השנתי של הפדרציות היהודיות בדנבר, קולורדו.

ארה"ב ורוסיה קוראות לערפאת לפעול לשיחרור החייל החטוף

מאת סופר הצופה
וסוכנויות הידיעות

נשיא ארה"ב ביל קלינטון גינה אתמול את חטיפת החייל נחשון וקסמן ע"י אנשי החמאס, וקרא ליו"ר אש"ף יאסר ערפאת לסייע בשיחרורו.

דוברת הבית הלבן די די מאיירס אמרה, כי החטיפה היא "אכזרית ופחדנית" והוסיפה, כי תנועת החמאס היא "תנועה טרוריסטית אלימה".

מאיירס ציינה כי קלינטון פנה לערפאת, וקרא לו "לעשות ככל שביכולתו" כדי לסייע בשיחרורו של וקסמן.

"ארצות הברית מוכנה לסייע לממשלת ישראל ולשלטונות הפלשתיניים כדי שהחייל יחזור בריא ושלם לביתו", הוסיפה. "הנשיא משתתף בצערה של משפחת וקסמן ומוסר לה בשם כל בני העם האמריקני, את אהדתו ותפילותיו לשובו בשלום של בנה".

מזכיר המדינה האמריקני, וורן כריסטופר, הטיל אתמול את האחריות לגורלו של החייל החטוף נחשון וקסמן על יאסר ערפאת. כריסטופר אמר דברים אלה בסיום פגישתו עם ראש הממשלה ושר הבטחון יצחק רבין במשרד הבטחון בתל-אביב.

גם רוסיה קראה אתמול לשיחרורו המיידי של החייל הישראלי שנחטף בידי ארגון החמאס, ואמרה כי היא מקווה שהתקרית לא תפגע במשא-ומתן בין ישראל ובין אש"ף. דובר משרד החוץ הרוסי מיכאיל דמורין אמר בתידרוך לעיתונאים, כי רוסיה מגנה בתוקף את חטיפת החייל נחשון ואקסמן, ומתארת אותה כ"נסיון של קיצונים לקלקל את האווירה בשיחות בין ישראל לפלשתינים".

קלינטון: למרות הנסיגה העירקית יימשך ריכוז הכוחות האמריקניים במפרץ

וושינגטון (עתים-רויטר) – נשיא ארה"ב ביל קלינטון אמר אתמול כי עיראק שמעה את המסר שלנו והסיגה את יחידות המשמר הרפובליקני מגבול כווית, אך ריכוז הכוחות האמריקני יימשך עד שהאיום העירקי ייעלם.

בדברו באמצעות הלוויין אל ועידת חברות הטלוויזיה בלוס אנג'לס אמר קלינטון, כי הנסיגה העירקית מגבול כווית היא נרחבת, ורק מספר יחידות של המשמר הרפובליקני נשארו וגם הם נסוגות.

"אני שמח לומר כי עירק שמעה את המסר שלנו. כוחותיה החלו בנסיגה נרחבת מאיזור הגבול", ציין קלינטון.

"אנחנו מתבוננים במצב בזהירות רבה מאוד, ונמשיך לפרוס את כוחותינו במפרץ עד שנהיה בטוחים כי עירק שוב אינה מהווה איום על כווית", הוסיף.

קלינטון אמר, כי שגרירת ארה"ב באו"ם מדליין אולברייט דנה עם נציגי מדינות אחרות, על תוכנית שנועדה למנוע מעירק את האפשרות להפחיד בעתיד את שכנותיה.

בין הנציגים הועברה הצעה של אולברייט, לפיה ייאסר על עירק להעביר יחידות המוצבות של המשמר הרפובליקני, למקום בו יוכלו לאיים על כווית.

שר ההגנה האמריקני ויליאם פרי אמר אתמול כי מעבר כוחות ארה"ב במפרץ יגיע רק ל-30,000 חיילים, והם יוכלו להתחיל לשוב לביתם שבועות מספר לאחר שעירק תשלים את נסיגת כוחותיה מגבול כווית.

פרי אמר כי הנשק העירקי מהווה איום לטווח ארוך על האיזור, וכי כח אוירי אמריקני חזק יותר יישאר בעתיד הנראה לעין, כדי לוודא כי נשיא עירק סדאם חוסיין לא יאיים שוב על מדינות המפרץ.

הרשות

(המשך מעמוד ראשון)

הכוחות הסודיים, דבר שאם יקרה, עלול להוביל עד למלחמת אחים.

גורמים ברשות הבטחון הפלשתינית מסרו כי על פי הוראתו של ראש אש"ף, יאסר ערפאת, גם ביריחו נערכים חיפושים אחר החייל הנעדר.

בהודעה שמסר לכתב סוכנות הידיעות הצרפתית ברבת עמון, האשים דובר החמאס איבראהים גושה את המשטרה הפלשתינית בשימוש "באותן השיטות בהן נוקט צבא הכיבוש הישראלי".

פיס חזק

תוצאות הגרלת פיס חזק ש-התקיימה אתמול:

בסך 1,000,000 ש"ח – כרטיס מס' 386913.

במכונית הונדה זכה כרטיס מס' 358002.

בסך 5,000 ש"ח כרטיסים מס':
843861 368072 483241 837520
202694 090645 655810 209820
546516 245059 224558 509300
203940 316587 487631 894229
216810 458220 336168 834073
247117 809747 372836 613154
.413518 853451

בסך 1000 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-5 הספרות: 44300
65150 16600 32029 09395 28658
05691 63536 65640 25917 98189
06287 52976 16923 01707 80755
.39094 62882 20793

בסך 100 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-3 הספרות: 813 208 .430 927

בסך 20 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-2 הספרות: 62 59 26 .12

בסך 10 ש"ח כל הכרטיסים המסתיימים ב-2 הספרות: 87 07 90 .45 86 21 84

בסך 7 ש"ח – כל הכרטיסים המסתיימים בספרה: 1.

גובר המתח

(המשך מעמוד ראשון)

המצב. ראש הממשלה יצחק רבין ביטל את סדר היום הקודם שלו, כדי לטפל בנושא זה. אתמול הוא דחה הצעות שונות של מתווכים, שדרשו שיחרור אסירים ועיסקת חילופי שבויים. העמדה שנקבעה היא, שקודם כל יש לשחרר את החטוף ואח"כ לנהל משא ומתן על תמורה. אם תהיה כניעה לאיומים של חמאס, זה יכול לפתוח פתח לחטיפות נוספות ולשרשרת של אירועים מסוג זה, כדי לשחרר אסירים.

גם אתמול כינס רה"מ ושר הבטחון יצחק רבין את כל גורמי הביטחון, צה"ל, השב"כ, המשטרה וגורמי המודיעין, להערכת מצב ולסיכום ביניים של כל הנתונים שנאספו עד עתה בפרשה זו.

בכינוס דווח על פעולות שנוקטים אנשי אש"ף בעזה, נכון לעכשיו ללא תוצאות.

גורמי הביטחון שבו וטענו, שהחייל מוחזק בעזה, וכי כך מצביעים כל הסימנים ועל כן אין כל סיבה לשנות את הערכת המצב הזו.

הוריו של החייל החטוף, נחשון וקסמן, פנו אתמול בצהריים לחמאס, באמצעות כלי התקשורת, בבקשה לפדות את בנם בכסף. כמו כן, פנתה האם לממשלת ארה"ב בבקשה להתערבות מהירה.

במסיבת עיתונאים מאולתרת שקיימו בביתם שבשכונת רמות בירושלים, אמר האב יהודה, כי "אני, בתור אבא, מחפש דרכים לקבל את בני שלם, חי ובריא ואנקוט בכל הדרכים שאוכל כדי להגיע למטרה זו". לדבריו, רק דרך כלי התקשורת, יכולים בני המשפחה להגיע לחמאס על מנת להעביר מסר זה.

האב הוסיף, כי יגייס את סכום הכסף הנדרש באמצעות הציבור. כמו כן הוא פנה לרגשות החמאס, בבקשה להיעתר לבקשתו.

בתשובה לשאלות עתונאים אמר האב, כי הוא מודה ליו"ר אש"ף סיבי על המסר שהעביר, לפיו נחשון בריא ושלם. "אני שמח מאוד לשמוע את הידיעה של אותו סיבי ואני מודה על המאמצים שהוא עושה בהעברת מידע בזמן המהיר ביותר".

האם, אסתר, אמרה בדבריה, כי היא אזרחית אמריקנית וכי היא פונה בתור שכזאת לממשלת ארה"ב, כדי שתפעל למען שחרור בנה, אזרח אמריקני גם הוא. "היום בשם השלום פותחים עידן חדש. אני מאמינה שיבוא יום ותדברו גם עם החמאס. אני פונה אליכם כשמדובר בחיים ומוות: דברו עם החמאס ואם לא, אני רואה את גורל בני על ראשיכם", אמרה האם.

הצלב האדום הודיע אתמול לממשלת ישראל שהוא מוכן לתווך בין החמאס לבין הממשלה על שחרור החייל החטוף נחשון וקסמן, תמורת שיחרור אסירים פלשתינאים ומילוי דרישותיהם.

אסירים פלשתינאים התמנו אתמול על עצומה הדורשת את שיחרורו של החייל החטוף.

המשא ומתן הנוסף מתנהל בכמה ערוצים, גם ערפאת מנסה לנהל משא ומתן ולתווך ואינו מעוניין להיכנס לעימות עם החמאס.

חוגים מדיניים בישראל אומרים שהרבה תלוי במסר שערפאת מעביר לחמאס בנושא שיחרור החייל החטוף. האם זה מסר ברור בו אומר ערפאת "אם לא תשחררו אותו אני אאבק נגדכם בכל הכלים שיש בידי", או שיש כאן מסר רופף שאינו משכנע את החמאס לקבל את הדרישה. ערפאת יודע כי אם החייל ישוחרר, זה יוסיף לו נקודות זכות בישראל ובעולם, אבל מצד שני הוא מהסס להיכנס לעימות מלחמתי עם החמאס. במקרה זה הוא חושש מפני מלחמת אחים ברצועה ואת זה הוא רוצה למנוע.

רבין קבע, כי לכשלונה של הרשות הפלשתינית, בפרשת החייל החטוף, עלולות להיות השלכות קשות על המשא ומתן ועל תהליך השלום. עם זאת, אמר רבין, כי ישראל אינה מתכוונת להשעות את המשא ומתן עם ירדן ועם סוריה.

ח"כ שאול יהלום: "בשר צנון" – מסריח!

מאת יונה כהן,
סופרנו בכנסת

חה"כ שאול יהלום מהמפד"ל טוען כי מכון תמר, לבשורת שפרסם לאחרונה משרד התעשיה והמסחר, נושא בין שורותיו את אותן משמעויות ההטעאה והתרמיות הגלומות בתחום הכשרות הצרכנות.

על-פי הפרסום, מבקש מינהל המזון להפיק רשיונות ליבוא מארה"ב של "בשר בקר צנון" בכמויות של עשרות טונות.

המונח הפשוט, המוזר והבלתי מוכר הזה – "בשר בקר צנון" – בא, לדבריו, לעקוף את האיסור בחוק על יבוא בשר בקר קפוא שאינו כשר, מה גם שהגניאה המוכרת "אם הבשר כשר" מובן שהכוונה היא להתיר יבוא בשר טרף.

התמיהה גוברת, מדגיש ח"כ יהלום, נוכח העובדה שמשרד התעשיה והמסחר בכלל מתערב בנושא, למרות שכידוע, הממשלה משכה את ידיה מנושא יבוא הבשר והעבירה אותו לידיים פרטיות.

ח"כ יהלום, שהעלה את הנושא במסגרת הצעה לסדר יום בכנסת, דורש לחקור ולברר אם הבוחן דרך הכנסה לפצות את יבואני הבשר על האיסור לייבא בשר שאינו כשר, השם המוכרז "תמוה" לייבא דווקא ממדינה מסויימת בארה"ב, בגלל לחצים פוליטיים שמעורבים בהם אנשי ממשל ועסקים באותה מדינה.

סדראס ומשפחתו הגיעו לפנמה

פנמה סיטי (עתים-רויטר) – הגנרל ראול סדראס, שהיה שליטה הצבאי של האיטי, הגיע לפנמה שם קיבל מקלט מדיני, עם בני משפחתו ועם הגנרל פיליפ ביאמבי, ראש המטה הצבאי שלו, ומשפחתו.

פנמה הסכימה לתת מקלט מדיני לשני ראשי הכת הצבאית ששלטה בהאיטי לאחר שהנשיא המודח ז'אן ברטראן אריסטיד ביקש זאת. הדבר יאפשר, לדעת שלטונות פנמה, להשיב את הדמוקרטיה על כנה באי.

נדחתה תביעת עמותת בש"ם נגד ההסכם הקואליציוני

מאת כתב עתיים

שופטת בית המשפט המחוזי בירושלים, השופטת אילה פרוקצ'יה, החליטה אתמול לדחות את בקשת עמותת בש"ם להוציא צו מניעה זמני, שיאסור על ש"ס לחתום על ההסכם הקואליציוני עם מפלגת העבודה.

עמותת בש"ם טענה, באמצעות בא-כוחה, עו"ד משה דרורי, כי הגוף היחיד בש"ס המוסמך, על פי תקנונה, להחליט אם להצטרף לקואליציה – היא מועצת חכמי התורה.

השופטת פרוקצ'יה קיבלה את טענת בא כוחה של תנועת ש"ס, עו"ד שלמה דרעי, כי עמותת בש"ם היתה צריכה לפנות לבית הדין של התנועה, לפני פניה לערכאה חיצונית.

עמותת בש"ם פנתה לשלוש ערכאות שונות, לפני שפנתה אל בית המשפט המחוזי בירושלים: לבית הדין הרבני האיזורי, בית הדין הרבני הגדול ולבג"צ. כל הערכאות השיפוטיות הללו דחו את העתירה.

השופטת ציינה בהחלטתה כי העותרים שגו בכך שלא פנו אל בית הדין של התנועה, למרות שהופנו אליו על ידי בית הדין הרבני בעבר בעתירה.

השופטת אף דחתה את טענת העותרים, כי מאחר ובית הדין של התנועה היא מועצת חכמי התורה, הרי קיים חשש למשוא פנים, מאחר ומועצת חכמי התורה תומכת בסמכויותיה שלה.

השופטת קבעה, כי "אין בידי לקבל בשלב זה את הטענה כי דיון בבית הדין של התנועה עלול להיות נגוע במשוא פנים, עקב היות השאלה העומדת לדיון נוגעת למועצת החכמים ונוכח העובדה כי מועצה זו היא המשמשת כבית הדין של התנועה".

השופטת הוסיפה, כי הכרעת גופים שיפוטיים בשאלות הנוגעות לסמכויותיהן והשתתהן היא ענין שגרתי. השופטת ציינה בהחלטתה את הצהרתו של עו"ד שלמה דרעי, כי אם המקרה יובא לפני בית הדין של התנועה, ימונו דיינים חיצוניים לצורך דיון בתביעה.

אלוני: הממסד

(המשך מעמוד ראשון)

לדבריה, התנועה הרפורמית, יותר מתנועות אחרות, הצליחה לגשר בין התורה לבין הבעיות של העידן המודרני.

אלוני מתחה ביקורת, בחלקה מרומזת, על היהדות האורתודוכסית הלאומית ועל הערכים שהיא מנחילה. היא אמרה: "קנאות משיחית של יהדות דתית לאומנית, עטורה בנשק תחת חסות צה"ל המנשלת בשם זכויות העם היהודי ומורשתו את תושבי הארץ מזה דורות, לא תרמו לטיפוח המוסר היהודי וההוות היהודית בקרב אנשים ליברלים המאמינים בזכויות האדם, כל אדם".

המפד"ל אומרת כי דבריה הנבובים והצפויים כל כך של הצרה שולמית אלוני, דווקא בשעה שהמדינה כולה מאוחדת בתפילה לאלוקי ישראל להצלתו של חייל ישראלי, הן עדות לעומק תרבותה ושפלותה.

המזכיר המדיני של המפד"ל, ח"כ שאול יהלום: כשהיא בוחרת להשמיץ ולגדף את מורי ההלכה של היהדות המקורית והאמונית, מוכחת התופעה של גלגול נשמות, שהרי לא ייתכן שכל כך הרבה רשעות, שנאה ומאבק ברתיים מרוכזים בבן אדם אחד בדור אחד.

פיס צ'אנס

ההגרלה מיום 13.10.94

♠	♥	♦	♣
9	Q	J	8

אצלנו היתה שריפה
אתם מתעשרים!
ביום ראשון בעז"ה
נתחיל במכירה הסרת תקדים
עד הפריט האחרון.
כדאי לכם לבוא
את האחרונים!
מהרו!
המלאי מוגבל!
"בזאר גבעת שאול"
* הלבשה * הנהלה * צעצועים
רח' גבעת שאול 21 י-ם
* אוטובוסים: 16, 15, 11, 2
* המכירה במזומן בלבד *
בזאר גבעת שאול

ב"ה

ט' במר-חשון תשנ"ה
14.10.94

ושב נחשון לביתו

המפד"ל יחד עם כל בית ישראל נושאת תפילה לשלומו של החייל החטוף נחשון וקסמן, ומייחלת לשובו המיידי לביתו ולמשפחתו בריא ושלם בגופו ובנפשו.

המפד"ל תומכת במאמצי ממשלת ישראל להשיב במהרה את נחשון וקסמן, ומחזקת את מערכת הביטחון ואנשיה בעשייתם להוצאתו מן השבי.

לא עת מחלוקת היא ולא עת חשבון. אולם ראוי שכולם בישראל ובמיוחד הממשלה יזכרו את המאורעות הקשים שעברנו ושעודנו חווים, מאז נחתם הסכם אוסלו עם המחבלים ובראשם יאסר ערפאת, למען יוסקו המסקנות הראויות מן האסונות שהביא עלינו הסכם זה.

התנועה הדתית לאומית, המזכיר המדיני

ועידת המפד"ל

(המשך מעמוד ראשון)

המרכזית, אליעזר שפר, החליטה אתמול הועדה המכינה של ועידת התנועה.

הכינוס הראשון של הועידה ייערך, איפוא, ביום חמישי, כ"א בכסלו (24.11.94) והוא יוקדש בעיקר לנושאים טכניים ונהליים, וביניהם: אישור תוספת הצירים לועידה ע"פ המלצת ועדת הבחירות, בחירת נשיאות לועידה והועדה המתמדת. ייערך דיון בהצעות לחוקת המפד"ל והדיון נגדר לאישור חוקת הפועל המזרחי כמתחייב מן החוק החדש להפרדה מלאה בין הגופים.

הפתיחה החגיגית של הועידה, בהשתתפות נשיא המדינה ואישי ציבור, תיערך בירושלים ביום ראשון ח' בטבת (11.12.94). מלבד טקס הפתיחה החגיגי יתקיימו ברביום דיונים (והצבעות במידת הצורך), על פי החלטת הועדה המתמדת הדורשה.

התאריך השלישי טרם נקבע, ואולם הועדה המכינה, בראשות ח"כ זבולון המר, קבעה, כאמור, כי עם סיומו של המושב הזה – יושלמו כל הליכי הבחירות, ע"פ הנדרש.

יו"ר הועדה המכינה, ח"כ זבולון המר, הביע תקווה בשם הועדה כולה, כי בקביעת המועדים הללו יבוא קץ לדחיות, שנבעו בעיקרן – הן משום שלא השלם מהלך הבחירות בסניפי בת ים (שיתקיימו אי"ה בראשית חודש כסלו), והן מאילוצים טכניים ובתיאום הנדרש עם בית הנשיא, כדי שנשיא המדינה כמקובל, יכבד את מעמד פתיחת הועידה.

כן דנה אתמול הועדה המכינה בשיטת הבחירה, על-פיה ייבחרו חברי נשיאות הועידה והועדה המתמדת; בנשיאות יהיו חברים – 15, וכ-80 איש הגישו את מועמדותם, בהתאם לפנייתו של ראש המפלגה. בועדה המתמדת יהיו 35 חברים, וכ-130 איש הגישו, כאמור, את מועמדותם. בחירתם של אלה תיעשה בכינוס המושב הראשון. שיטת הבחירה נדונה, כאמור, אולם טרם גובשה סופית.

צירי הועידה יקבלו אל בתיהם הודעות מפורטות על תאריכי הכינוסים וסדר היום בכל מושב.

هكذا من الاهل

הצופה ★ ★ ★ ★ ★ מוסף של שבת

הפרס והשלום

מאת משה אישון

שלום, שלום, ואין שלום, גם אם ראש הממשלה, יצחק רבין, וראש אש"ף, יאסר ערפאת, יתבשרו היום על קבלת פרס נובל לשלום. לפי ההדלפות שהגיעו מאוסלו, הם אשר זכו בפרס באות הכרה והוקרה על מאמציהם לקידום השלום בין ישראל לאש"ף. אולם כאשר אנחנו מביטים על האירועים והפיגועים שחלפו מאז חתימת "מסמך העקרונות" באוסלו, מוצאים כי השלום רחוק מאיתנו, אולי אף יותר ממה שהיה לפני החתימה החגיגית על המסמך, על מדשאות הבית הלבן בוואשינגטון, לפני כשלושה-עשר חודשים.

לא זו בלבד שלא הגענו ליחסי שלום תקינים עם הפלשתינאים, אלא להיפך, נוכחנו לדעת כי הפרטנר שלנו לשלום – אש"ף – לא רק שאינו מסוגל לעמוד בהתחייבויות שקיבל על עצמו, גם אינו מוכן לקיים את ההסכם ככתבו וכלשונו. ובעוד אנחנו – בישראל – נמנים עם רודפי השלום, ואף מוכנים לעשות ויתורים מפליגים להשגתו, הם – הפלשתינאים – רחוקים כרחוק מזרח ממערב מלהושיט יד לשלום. אנו ראינו בהסכם עם אש"ף משום "פתיחת דף חדש" בהיסטוריה עקובת הדמים באזורנו, ואילו הם מצאו במסמך אוסלו ראש גשר כדי להגשים את משאת נפשם כפי שזו כתובה ותחומה ב"אמנה הפלשתינית", הקוראת להשמדתה של מדינת ישראל. אין זה משנה כלל אם אש"ף, מגלה, כביכול, מתינות ומשתדל ליטול לידיו את עזה ואת שאר "השטחים הכבושים" ביהודה ושומרון, הואיל, כבעבר, גם כיום, פניו להקמתה של מדינה פלשתינית עצמאית, שבירתה במזרח ירושלים. לאמיתו של דבר, הוא אינו מסתפק בכך. מטרתו הסופית היא לגרש את היהודים מארץ-ישראל, כפי שמבטאים זאת בגלוי אנשי החמאס והג'יהאד האיסלמי, הפועלים באין מפריע בחסותו של יאסר ערפאת.

לפנינו מלחמה מתמשכת גם אחרי חתימת "מסמך העקרונות" באוסלו תחת המסווה של שלום. לא כולם מוכנים להסכים עם הגדרה זו. חלק מהם טוען כי אין דרך אחרת זולת זו שממשלת רבין בחרה ללכת בה, והיא דרך השלום. יתירה מזו, הם מוסיפים כי עלינו לדעת שהאלטרנטיווה להסכם עם אש"ף אינה אלא המלחמה שאין לה סוף. לדעתם, לא ניתן לנצח באותה מלחמה. ראינו זאת בשנות ה"אינתיפאדה" אשר היכתה בעם ישראל ובמדינת ישראל, ואנו רואים זאת גם כיום, בימי חבלי הלידה הקשים, בדרך ליישומו של ההסכם עם אש"ף. לא נותר איפוא – הם מדגישים – אלא ללכת בדרך השלום, אפילו אם היא רצופה הרבה אבני נגף, מוקשים, כדורים מתעופפים בחוצות ערי ישראל ורימונים מתפוצצים הגורמים להרג רב. לדעתם, אלה הם "קורבנות השלום". וכדי להשיג שלום אין ברירה אלא להקריב קורבנות על מזבח השלום.

בינתיים אנו מוסיפים להקריב קורבנות אין סוף, אך השלום מתמהמה לבוא. ספק אם אי-פעם יבוא והיה אם נמשיך ללכת בדרכים עקלקלות, תוך סיכון מירבי, בעוד הסיכוי להגיע לשלום-אמת שואף לאפס.

★

הם לא נשתנו. הם אינם מוכנים לראות יהודים בסביבתם הקרובה. גם אם משתדלים מדי פעם בפעם לשלם "מס שפתיים" למען השלום. אין תוכם כברם.

בימים אלה נזדמן לנו לקרוא רשמי סיור בירדן, מפרי עטו של אחד העיתונאים הבכירים ב"הארץ". הוא סיפר על קבלת הפנים הלבבית שזכה בה, על שיחות הנפש שקיים עם הירדנים, על נהג המונית שנצמד אליו משך שבוע ימים מבואו עד צאתו. הוא מצא את צלילי השלום מתנגנים בחוצות רבת עמון, בפטרה ובעוד מקומות בעלי עבר היסטורי בממלכתו של המלך חוסיין. אולם בעת פרידתו מהנהג, כאשר בא לסכם את רשמי הביקור, אמר לו נהג המונית: "דע לך, לא רק הפלשתינאים אינם רוצים לראות אתכם כאן באיזור זה, גם אני בין אלה הנושא תפילה כי בעוד חמישים, עד מאה שנים, אתם תיעלמו מנוף החיים שלנו".

זאת האמת הפשוטה. היא קשה מנשוא. אסור לנו להתעלם ממה שהם חושבים ולקראת מה הם מתפללים. עלינו לדעת כי לא יעלה בידינו לבנות "מזרח תיכון חדש", כפי שמתנבא על-כך שר החוץ, שמעון פרס, בספרו שפירסם אחרי חתימת "הסכם אוסלו". ספק אם ניתן לשנות את תפישת עולמם של שכנינו הערביים – הפלשתינאים בחתימה על פיסת נייר ששמה "הסכם שלום".

כדי להגיע לשלום דרושים שינויים מפליגים בתפישת עולמם של השכנים הסובבים אותנו והזרים היושבים בתוכנו. וזה לא קל. דרושים מאמצים מרובים, בפרט כאשר מדובר בשכנים ששנאתם מהולה באמונתם הדתית באיסלם, הרואה ביהודים נטע זר בלבנט הערבי. דרושה תקופת מעבר של עשרות שנים עד שיפציע שחר השלום.

זאת יכולנו לחוש גם מהדברים שהשמיע שר החוץ של סוריה, פארוק א-שארע, בראיון מיוחד לטלוויזיה הישראלית, הערוץ הראשון. הוא אמר: "עליך לזכור שישראל כוננה מדינה משלה בפלשתין והדבר בא על חשבונם של הערבים". משפט זה, ככל הנראה, לא נקלט באוזניהם של חברי ממשלת רבין. הם התעלמו ממנו. במקום זה הרעיפו שבחים על ראשו של א-שארע, בציינם, כי יש לראות בראיון צעד נוסף בדרך לקידום השלום בין ירושלים לדמשק. אולם מי שמתעלם מהדברים הללו, לא רק שהוא חוטא לאמת, אלא גם עלול להסב נזקים חמורים מאוד לעם ישראל ולמדינתו.

במקום לדרוש משר החוץ הסורי לחזור בו מהדברים הללו, ממשלת ישראל ממשיכה במשא-ומתן החשאי והגלוי למחצה עם נשיא סוריה, חאפז אל אסאד.

עלינו לזכור כי לא היתה זאת פליטת פה של שר החוץ הסורי. הוא התכונן היטב לקראת הראיון. לא נידב מלים מיותרות. לכל משפט היתה מטרה. מצד אחד, ביקש להבהיר קבל עם ועולם, אך לא לבני העם הסורי, שהראיון לטלוויזיה הישראלית והעולם ממנו, כי פניה של דמשק לשלום בתמורה לנסיגה ישראלית מלאה מכל "השטחים הכבושים". מצד אחר, אותת לשוללים את השלום עם ישראל כי סוריה מבינה לרוחם, הואיל ומדינת ישראל קמה על אדמת פלשתין...

★

עוד לא הפציע שחר השלום. ענני הטרור ושפיכות הדמים מוסיפים להעיב על בית חיינו. למעלה משבעים חיילים ואזרחים יהודיים נרצחו בדם קר מאז נחתם ההסכם עם אש"ף. עזה ויריחו שהועברו כמקדמה לידיו של יאסר ערפאת, הפכו למוקדים של פעילות רצחנית. מפקדות החמאס, הג'יהאד האיסלמי, ניצי הפת"ח הקיצוניים – כל אלה התמקמו במקומות הללו. הרוצחים שביצעו פיגועים חמורים ביהודה ושומרון, בגוש קטיף ובשאר ערי ישראל מצאו מחסה בעזה וביריחו. אחדים מהם גם הפכו לשוטרים במשטרת פלשתין.

המשטרה הפלשתינית אף פועלת במסתרים בחוצות ירושלים המזרחית. ראשי הרשות האוטונומית הפלשתינית חודרים אל תוך מערכת החינוך במזרח ירושלים. מטרתם המוצהרת היא לחנך את התלמידים לנאמנות למדינת פלשתין...

והממשלה עוברת לסדר היום. ממשיכים לפאר ולקלס את ההסכם עם אש"ף, בתוספת הסברים שונים כי ערפאת הוא האיש שיש להישען עליו, הואיל ובלעדיו אין עם מי לדבר.

בשבוע האחרון ראש הממשלה, יצחק רבין, נאלץ לשנות את הכיוון. הרצח המתועב בלב ירושלים וחטיפת החייל בתוך גבולות "הקו הירוק" לא הותירו לו ברירה, אלא להרים את קולו על יאסר ערפאת ולהזהירו שאם הפעילות הטרוריסטית-הרצחנית תימשך, יוקפא יישום ההסכם בין ישראל לאש"ף. גם אמר לערפאת, כי הוא רואה בו את האחראי הישיר למעשים נתעבים אלה.

למעשה, לא היתה ברירה אחרת ליצחק רבין. הוא נאלץ הפעם ללכת בעקבות אלה אשר אינם מפסיקים לזעוק ולהתריע כי אש"ף והעומדים בראשו מעורבים, בצורה זו או אחרת, ברצח יהודים.

ייתכן שהדברים התקיפים של יצחק רבין "הזיזו" במשהו ליאסר ערפאת. ברם, אין לתלות תקוות גדולות בו וברשות הפלשתינית האוטונומית.

ההסכם שנחתם עם אש"ף אינו אלא "מקח טעות". אלה שניהלו את המשא-ומתן החשאי באוסלו לא ראו את הנולד. ואלה שחתמו על ההסכם עם יאסר ערפאת מרוב הדיפתם אחרי הישג מדיני כלשהו, התעלמו מהאזהרות החוזרות ונשנות כי ההסכם מחורר מאוד, הוא אף פותח פתח לאחיזתו של אש"ף על אדמת ארץ-ישראל, בלא להעניק במקביל שלום וביטחון לאזרחי ישראל.

עם חתימת ההסכם באוסלו בידנו ברוך שפטרנו מעונשה של עזה, שהיתה קשה לנו כמוות. אך במרוצת הימים התברר, כי שליחי המוות יוצאים מעזה ומבצעים את זממם בתוך השטח הריבוני של מדינת ישראל.

כך זה קורה בעזה וביריחו. וזה יקרה גם בשכם, בטול-כרם, בג'נין ובחברון, אם צה"ל ייסוג לאחור והשטחים הללו יועברו לידיו של יאסר ערפאת וחבר מרעיו. הרמטכ"ל, רב-אלוף אהוד ברק, אף הבהיר זאת לחברי הממשלה בעת הדיון על יישום ההסכם עם אש"ף ביהודה ושומרון.

לאור האמור, לא זו בלבד שאין להתברך בהסכם עם אש"ף, אלא הגיע הזמן להודות שההסכם נושא בתוכו סכנות חמורות מאוד שישראל תתקשה להתמודד אתן, אם לא תעצור כבר עתה את התהליך של העברת שטחים נוספים לידי האוטונומיה הפלשתינית.

והפעם, יש לנו לא רק פתחון פה, אלא גם הצדקה מוסרית מלאה לדרוש בירור מקיף עם ערפאת ותומכיו, בטרם יוחלט על המשך יישום ההסכם עם אש"ף.

★

ההסכם עם אש"ף, כפי שהוא, זיכה את ראש הממשלה בכתר של פרס נובל לשלום. אם לא יחולו שינויים של הרגע האחרון, הוא אף יתייצב לצידו של יאסר ערפאת בארמון המלוכה באוסלו לקבלת הפרס היוקרתי והגדול ביותר בזירה הבינלאומית.

רבין יצטרף לרשימה הגדולה של "עושי השלום" בעולם. ואילו אנחנו, כאן, במדינת ישראל – נישאר חשופים בצריח מול הרוצחים של החמאס, הג'יהאד האיסלאמי ושותפיהם לנשק הרצחני הפועלים תחת חסותו של יאסר ערפאת, אף הוא, ככל הנראה, חתן פרס נובל לשלום.

פרס השלום לרבין ולערפאת לא יתרום לקידום השלום, כשם שהתברר עתה כי "הסכם אוסלו" לא הביא עימו את ברכת השלום.

ושוב מדברים פיחות

מאת יצחק דויטש

פיחות בישראל משמעו, על פי המקובל במשך השנים, שינוי גדול בשער החליפין, בעשרות אחוזים או בעשרה אחוזים. מהלכים כאלה נעשו בעבר פעמים רבות. מקובל היה לבצעם ביום ששי אחר הצהרים או במוצאי שבת, מועדים בהם הבנקים סגורים. הצעד נעשה באופן דראמטי והוצג במדיניות כלכלית מתוקנת במשק. מזה שנים שפיחותים כאלה נעלמו מהנוף של המשק הישראלי. במקומם באו פיחותים זוחלים או שינויים בשער החליפין עפ"י קו האלכסון. באחרונה מדברים שוב על פיחות. ולא רק על האצת קצב הפיחותים במסגרת האלכסון, אלא על פיחות חד-פעמי, גדול או בינוני, תלוי בהגדרה.

הדיבורים על הפיחות משקפים את ההידרדרות שחלה במצב המשק והנתונים הגרועים בחזיתות העיקריות:

★ מינואר עד אוגוסט עלה מדד המחירים לצרכן ב-9.3, לעומת יעד של 8% לכל השנה. קצב האינפלציה השנתי עלה ל-15%. מדד ספטמבר אמור להתפרסם היום. הערכות הן שלא יהיה זה מדד נמוך. הוא עלול לסכם את העלייה עד כה בכ-11%. באותו זמן הפיחות מראשית השנה מסתכם ב-5.8%, לעומת סל המטבעות. באותו זמן שער הדולר מפורש במקום מזה קרוב לשנה. מתחילת השנה היה פיחות לעומת הדולר בחצי אחוז בלבד, ומאז אוגוסט אף יש ייסוף לעומת הדולר. הפרידה החשובה היא כמובן עפ"י סל המטבעות. כאן פיחות השקל הוא כמחצית מעליית המדד. אבל עדיין חלק גדול מאד מהפעילות במשק נמדדת בדולרים, וכאן קפאון בשער הדולר מול עליית מדד של כ-11%. זהו ללא ספק מצב מאוד בעייתי.

★ את התוצאות אנו מוצאים במאזן המסחרי. היבוא פורח. בשמונת החודשים הראשונים של השנה הוא הסתכם ב-15.532 מיליארד דולר, גידול של 16% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. היצוא גדל באותו זמן ב-9% בלבד והסתכם ב-9.923 מיליארד דולר. הגרעון המסחרי של ישראל הגיע לסכום העצום של 5.6 מיליארד דולר, גידול ב-33% לעומת התקופה המקבילה אשתקד. בפירוט הנתונים יש מרכיבים קשים יותר. הגידול ביבוא הוא רב במיוחד במוצרים המיועדים לצריכה שוטפת. כאן יש חגיגה של ממש. לעומת זה קפא על שמריו היצוא לארצות שסימלו פתיחת שווקים חדשים. בחלק גדול מאותם שווקים אף יש נסיגה ביחס לעומת השנה הקודמת.

את הגרעון ההולך וגדל במאזן התשלומים השוטף הממשלה מכסה באמצעות הסיוע הכלכלי מארה"ב, ובעיקר מהכספים שהיא מגייסת בערבות הממשל האמריקאי, אשר נועדה במקורו למימון קליטת העלייה. נוצר מצב פארדוקסאלי: כספי העלייה ממנים את הגרעון השוטף של ישראל.

פרי החגיגה

ההידרדרות החמורה במאזן התשלומים והאינפלציה היא תוצאה משולבת של המדיניות הכלכלית בשנתיים האחרונות. במשק סיפרו אווירה של חגיגה. היינו אותו כאווירה של אופוריה. הבטיחו כי בעקבות השלום יבואו הפריחה והשגשוג הכלכלי. בדרך זו עודדו צריכה מוגברת על חשבון העתיד. בשלב מסויים גרמו לגיאות ודראמטית בבורסה, ואף היא תרמה לעליית הצריכה. בשנה שעברה תרם בנק ישראל, שלקח חלק ביצירת האופוריה, גם בהזרמת כסף זול למשק ע"י אשראי מגמתי. שער החליפין הנמוך יחסית לאינפלציה, גם כשלוקחים בחשבון את האינפלציה בחו"ל, סייע לאותן מגמות. הורדת מכסים ומסים אחרים היא רצויה ומעודדת תחרותיות, אבל זאת כאשר יש שער חליפין ריאלי ושער ריבית ריאלי ואין הזרמה ממשלתית. לא זה מה שקרה למשק.

ההוצאות הפערים הגדולים בשערים, כאשר הגרעון הלך וגדל ומאיים להגיע לרמה המפחידה של 9-10 מיליארד דולר, מביאה אותנו למצב שלא ניתן לעמוד בו.

במצב זה קשה יהיה למנוע פיחות בשער השקל. השפעתו של הפיחות היא: ייקור היבוא, מה שמצמצם את גידולו, והגדלת התמורה של היצוא, מה שמעודד את גידולו. זהו מירשם מקובל וידוע והשתמשו בו בישראל במינון גבוה בעבר וגם בעולם. האוצר והתעשיינים דוחפים מכבר בכיוון זה, בין כמהלך חד-פעמי ובין כמהלך שוטף בקצב נמוך יחסית. בבנק ישראל מסוייגים לגבי מהלך זה. אפשר להעריך כי במוקדם או במאוחר, במינון זה או אחר, יבוצע המהלך הזה של פיחות. לא ברור אם הפיחות יתבצע כתוצאה חד-פעמית בשיעור גבוה, מה שימחיש ביתר שאת את הכשלון של הממשלה ויפגע באמינות של בנק ישראל, או שהוא יבוצע בהתאמה הדרגתית באמצעות תיקון בקו האלכסון.

למרות שפיחות מהווה תרופה מקובלת למחלה האמורה של גידול יבוא, קפאון ביצוא ועלייה מואצת בגרעון, חסרונותיו רבים וברורים.

★ הפיחות יאיץ את האינפלציה. הכסף שהוזרם לשוק, הסכמי השכר המוסיפים להזרים סכומים גדולים למשק, יגבירו את עליית המחירים במשק. הם יאפשרו התאמת המחירים של מוצרים ושירותים לשינוי בשער החליפין.

★ כתוצאה מהאמור, נעמוד בפני פיחות נומינאלי ולא פיחות ריאלי. יהיה אולי שיפור ברווחיות היצוא זמן קצר בלבד, אך כאשר המחירים במשק יעלו במהירות, אזי הפיחות יישחק מהר, יודרשו תוספות השכר, וממילא הרווחיות תישחק והגיע בסופו של דבר לאותו מצב על בסיס חדש.

★ הממשלה עודדה את אווירת האופוריה במשק ואין סיכוי שהיא תרצה לשנות כיוון. אדרבא, המדינה נכנסת לתקופת בחירות, בין אם תערכנה בעיתן ובין אם תוקדמנה, וגם אם ייערך משאל עם, מפלגת השלטון תרצה לקיימו באווירה של חגיגה ואופוריה.

כל האמור מוביל לכך שאם יתבצע פיחות הוא יישחק חיש מהר.

אמצעים משולבים

הסיכוי לבצע פיחות מסויים שיהיה בעל ערך, שיתרום לשיפור במאזן התשלומים ולא יזהוף את המשק לאינפלציה מוגברת, הוא בהפעלת אמצעים משולבים. אם הממשלה תשכיל לצמצם את ההוצאה התקציבית, תבטיח ריסון בשכר, וכמקביל בנק ישראל יבצע מדיניות מוניטרית מרסנת, אזי יש סיכוי שהפיחות יהיה ריאלי ולא יגרום לגלישה אינפלציונית. אילו ננקטו אמצעים כאלה ביעילות אפשר היה להסתפק בפיחות מתון יחסית של אחוזים בודדים, ואת בין במהלך חד-פעמי ובין בהוות שער האלכסון, חידוד האלכסון וקידום הדרגתי של השער.

לשם כך יצטרך האוצר לנטוש את המדיניות הפופוליסטית שהוא מנהל, במסבא רצונה של הממשלה. כמו כן יהיה עליו להחיל מהזרמת הסכומים הגדולים לגופים סקטוריאליים שהוא מעניק להם עדיפות.

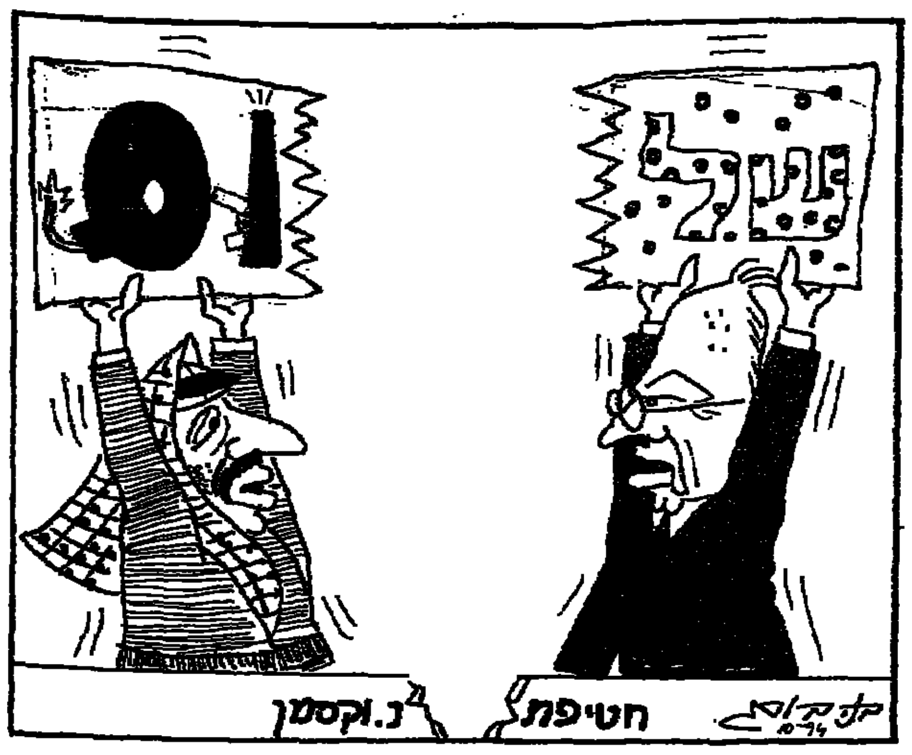

חלוקת הפרס...

הטרור והסכמי השלום

מאת יעקב אדלשטיין

הפיגוע החבלני במרכז ירושלים וחטיפת החייל הישראלי נחשון וקסמן על ידי מחבלי החמאס מעידים עד כמה ההסכם עם אש"ף הוא מעורער. המטרה המרכזית של חותמי ההסכם, להפסיק את הטרור, לא הושגה. מבלי להתווכח על המספרים, ברור שיעד זה לא הושג.

הטרור כנשק בסכסוך הישראלי-ערבי בא לעולם זמן רב לפני קום אש"ף בשנת 1964. נשק זה משמש את הפלגים הקיצוניים במחנה הערבי-הפלשתינאי במאה האחרונה, במלחמתם נגד היישוב היהודי בארץ. לא היה בכוחו של הטרור כפי שקיוו המשתמשים בו להכניע את ישראל, כשם שלפני 1948 לא עלה בידו למנוע את הקמת המדינה היהודית. אף על פי כן הביא השימוש בו, במרוצת השנים, להרס נרחב ולעשרות אלפי קרבנות בארם, יהודים וערבים כאחת. השפעתו הרסנית, ביחוד לאחר הקמת המדינה בשנת 1948, הורגשה מעבר לקרבנותיו הישירים, שכן לעתים קרובות מילא תפקיד המאיץ ביצירת התנאים שהביאו בהכרח למלחמה בקנה מידה רחב בין מדינות ערביות לבין מדינת ישראל.

בשנים הראשונות לאחר מלחמת תש"ח התנהל הטרור נגד ישראל על ידי הסתננות של קבוצות מחבלים קטנות לתחומי המדינה, בעידודן ובסיוען של המדינות הערביות השכנות. אזורי יהודה ושומרון, שהיו באותן שנים בשליטת ירדן, ורצועת עזה שהיתה תחת שלטון מצרי, שימשו בסיסים נוחים למעשי הרצח והחבלה. בין השנים 1949–1967 נרשמו 971 מעשי תקיפה כאלה מלבד ירי תותחים וכלי נשק אחרים על ידי הכוחות הסדירים של סוריה, ירדן ומצרים. בסך הכל נרצחו 521 ישראלים בהתקפות אלה, ופציעתם של 1,487 איש ואשה, לבד מן הנזק החומרי הגדול.

בתנאי השטח הקיימים היה לישראל קשה מאוד להתגונן בפני התקפות אלה. במיוחד היקשה על צה"ל ומשמר הגבול הקו הארוך, המפותל והבלתי הגיוני, שהפריד בין השטח שבשליטת ירדן לבין שטח ישראל. קו זה נקבע כקו זמני, בהסכם שביתת הנשק בין ירדן לישראל משנת 1949, והכוונה, לפחות מצד מנסחי ההסכם, היתה לעבור בזמן קצר ביותר ממצב של שביתת נשק למצב של שלום. מה שהתברר לאחר מכן היה שלירדן ולשאר מדינות ערב, שנציגיהן חתמו על ההסכמים הללו, לא היתה נטייה כלשהי לכרות שלום עם ישראל. מעשי ההסתננות והחבלה דרך קווי שביתת הנשק היו פועל יוצא ממדיניותן של מדינות ערב שלא להכיר בזכות קיומה של ישראל כמדינה.

ממשלת ישראל נקטה באותה תקופה מדיניות של פעולות תגמול. פעולות אלה גרמו להפוגות כלשהן בפעילות החבלנית הערבית. אך במוקדם או במאוחר התחדשו מעשי החבלה, כך שפעולות התגמול יכלו להיחשב כפתרון חלקי וזמני של הבעיה.

מבצע קדש בשנת 1956 הביא להפוגה ארוכה יותר, אך לאחר מכן שוב חזרו המחבלים לזירה, וביתר שאת, לאחר יסוד אש"ף בשנת 1964 ואל פתח בשנת 1965. אז החלה סדרה של פעולות טרור, ובמקביל לה נכונות מצד מדינות ערב להטות את מי נהר הירדן ממסלולם הטבעי, כדי לגזול מימיו של נהר חיוני זה מישראל. פעולות הטרור הם שהאיצו את התהליך שהגיע לשיאו במלחמת ששת הימים.

ירדן והטרור

ממשלת ירדן הפשה ניסיון רב במלחמה בטרור הפלשתינאי. צבא ירדן ערך מלחמה של ממש נגד ריכוזי הטרור של אש"ף, ופתח בספטמבר 1970 במתקפה רבתי על ריכוזי אש"ף. תוך לחימה קצרה, אך עקובה מדם, הצליח להכריע. אש"ף הרחיב את שליטתו בחלקים נרחבים של ממלכת ירדן, עד הצבת מחסומים בכבישי המדינה ואיומים על ידי מחבלים. הוא הצליח לבעיה להקים בירדן מדינה בתוך מדינה, כך שבבחירה לירדן שלטו בשנת 1970 שתי ממשלות: של ירדן ושל אש"ף. המלך חוסיין התלבט זמן רב, עד שהגיע למסקנה שעליו להתייצב בגלוי נגד ארגוני הטרור הפלשתינאי, אחרת יהוסל ממשלתו. זהו הלקח שיאסר ערפאת צריך ללמוד כיום בעזה, מול החמאס.

בקרבות של "ספטמבר השחור" נופץ הדיבה של הטרור האש"פי בירדן ואנשיו גורשו לסוריה או ללבנון. אלפים נהרגו בקרבות אלה. ממשלת סוריה סירבה לקלוט את שארית הפליטה של ארגוני הטרור ביירה, ולפיכך הם עברו ללבנון, שממשלתה לא היתה חזקה דיה כדי למנוע התפתחות זו. כתוצאה מכך התפוררה לבנון. לא שלטון מרכזי אחד שלט בה, אלא ארגוני טרור הם ששלטו בה. לבנון לא השתחררה ממצב זה עד היום, משום שאינה מעיזה ללחום נגד הטרור של ארגון החיזבאללה. ארגון זה הפך את דרום לבנון לאיזור שליטתו, ולממשלה המרכזית אין סמכות לשלוט באיזור זה.

פעולות הטרור של אש"ף מלבנון הביאו למבצע שלום הגליל בקיץ 1982, שהנחית על הטרור מכה אנושה. המחבלים פוזרו לכל עבר. מפקדת אש"ף על אלפי המחבלים גורשו מביירות ויצאו בספינות למדינות אחרות. נהרסה התשתית הצבאית של אש"ף בלבנון ובעולם. אבל ארגון טרור לא מתחסל בנקל. אש"ף עבר לטוניס ומשם המשיך את הטרור נגד ישראל.

מבצע הטרור שנודע כבולט ביותר בתולדות הטרור המודרני בגלל סיומו הדרמטי והמפתיע היה חטיפת מטוס נוסעים צרפתי שהמריא מישראל על ידי מחבלים ערביים מ"החזית העממית" של ג'ורג' חבש, יחד עם שני מחבלים גרמנים בסוף יוני 1976. בפקודת החוטפים נחת המטוס, על מאות נוסעיו מארצות רבות, בנמל התעופה של אנטבה באוגנדה, בלב אפריקה. בליל ה-4 ביוני ערכה יחידה מובחרת של צה"ל, שהגיעה למקום בשני מטוסים מישראל, פשיטת פתע על נמל התעופה. המחבלים נהרגו, והנוסעים ניצלו והוטסו לארץ.

יאסר ערפאת עומד בפני אתגר להילחם בטרור נוסח החמאס, כפי שלחם חוסיין בטרור נוסח אש"ף, או להתחמק מללחום נגדו, ובכך לסכן את מעמדו ואת הסכם השלום בין אש"ף לבין ממשלת רבין. עד עתה הוא נוקט מדיניות של התחמקות מהכרעה. הוא אינו רוצה מלחמת אחים, עוצר ומשחרר את חברי הארגונים הקיצוניים. אבל מדיניות זו לא תביא לרגיעה, להיפך, היא תביא להתגברות הטרור. המדיניות החמקנית, נוסח ערפאת, תפעל נגדו. המלך חוסיין ניסה לנקוט מדיניות כזו, עד שהגיע למסקנה שמדיניות סלחנית זו תוביל להתפרקות ממלכתו. אז הוא התעשת ב-1970 וחיסל את הטרור ביד חזקה.

בין ירדן לאש"ף

כאשר חתמה ממשלת ישראל על הסכם אוסלו והכירה באש"ף נוצר מצב שההסכם היווה חתירה נגד ממלכת ירדן.

הכרת ישראל אף באש"ף פגעה קשה בירדן, החרדה מאז ומתמיד ובהגיון מוצדק, מפני כינון מדינה פלשתינאית בראשות אש"ף. רוב תושבי ירדן הם ממוצא פלשתינאי, ואם תקום מדינה פלשתינאית ביש"ע עלול הדבר לזעזע את נאמנותם של תושבים אלה לממשלת ירדן. כל סימן של מדינה פלשתינאית עצמאית תעמיד אתגר מסוכן בפני הממלכה ההאשמית.

המאבק הגלוי האחרון בין אש"ף לבין ירדן נערך מסביב לשליטה על משרדי הוואקף המוסלמי ביו"ש. הרשות של ערפאת מינתה "שר דתות" שתפקידו לטפל בוואקף המוסלמי ביו"ש. עד עתה שילמה ירדן את משכורות עובדי הוואקף ביו"ש במשך המסורת מהתקופה שירדן שלטה שם. עכשיו, כאשר אש"ף הכריז שהוא הממונה על הוואקף ביו"ש, החליטה ממשלת ירדן להפסיק את תשלום המשכורות של עובדי "הוואקף" ביו"ש, מלבד בירושלים, שם שומרת ירדן לעצמה את הזכויות על המקומות הקדושים לאיסלם. עובדי הוואקף ביו"ש הם שסבלו ממאבק זה, משום שלאש"ף אין תקציב לתשלום משכורותיהם והם יישארו ללא פרנסה בגלל סכסוך על השליטה בין אש"ף לירדן.

אם אש"ף ישתלט על כל יו"ש, לפי הסכם אוסלו זה עלול בבוא היום לאיים על שלומה ובטחונה של הממלכה הירדנית. במקרה זה יש שיתוף אינטרסים בין ירדן לבין ישראל. שתי המדינות אינן מעוניינות בהקמת מדינה פלשתינאית. במידה רבה צריכה ירדן לסמוך על ישראל, שלא תרשה לפגוע במעמדה, כפי שעשתה במלחמת "ספטמבר השחור" בשנת 1970, נגד המחבלים, כאשר גרמה לסילוק צבא סורי שפלש לירדן.

ירדן למדה לקח שאין לתת אימון בהסכמים עם ערפאת. ישראל עדיין לא למדה מהניסיון הירדני בניהול מו"מ עם אש"ף. כל ההסכמים שנחתמו בין אש"ף לבין ירדן נשארו על הנייר בלבד. ערפאת התכחש להם.

חוסיין הרדן להגיע להבנה עם ישראל כדי לשמור על מעמדו, מול האתגר של אש"ף, ולא רק משום שלפתע נתקף במתקפת השלום. חוסיין הוא השליט הערבי היחיד שהעיז ללחום נגד הטרור הפלשתינאי מלחמת חרמה, עד כדי חיסולו הגמור בירדן, באמצעים ברוטאליים שישראל לא תעיז בכלל זה לפחות, להשתמש בהם.

תפילה לשלום התפילה

מאת ד"ר יוסף בורג

רבי חנינא, סגן הכהנים אומר: "הוי מתפלל בשלומה של מלכות שאילמלא מוראה איש את רעהו חיים בלעו".

אין לדעת אם דווקא הוראה זאת של רבי חנינא, סגן הכהנים, היתה המוטיבציה, עבור תיקון תפילה לשלום המדינה בארצות השונות וכן בתוכבי מדינת ישראל.

לרבים מאתנו ישנם מחזורים שבהם נמצאת תפילה לשלום מלכות בית הבסבורג, הגדילו לעשות מדפיסים בבני ברק לפני כמה שנים, שיחד עם הפירוש "נתינה לגר" שהאירו בחומש המודפס במדינת ישראל, את התפילה לשלום משפחת הצאר הרוסי. והגדילו עוד יותר לעשות, אלה שהוציאו וקרעו מהסדורים, שמשרד הדתות העמיד לרשות המתפללים ליד הכותל את התפילה לשלום מדינת ישראל.

והנה – וזה ציטוט – ולא ציתות, שני רבנים חשובים ביותר, ערערו על אמירת התפילה לשלום המדינה בגלל דאגתם לשלמות המדינה, האחד ביטל את האמירה בכלל והשני מציע לשנות את הטקסט.

★

עולם הפוך ראיתי, לשכת ראש הממשלה שלחה לאמריקה, כ-4000 העתקים של חוברת בת 48 עמודים, על מהסטות ורעיונות ודרשות לקראת הימים הנוראים, כאן בא מוסד חילוני ושולח לרבנים בארה"ב חומר דתי.

ביטוי של ההתנגדות לתפילה לשלום המדינה אצל נטורי קרתא נובעת מתוך ההתנגדות למדינה גופא, ואצל רבנים דתיים לאומיים דלעיל, מתוך התנגדות למדיניות הממשלה.

באירופה ובארה"ב הוכרעה הסוגיה של דת ומדינה (אצלם זה יותר כנסיה ומדינה) שתי אלו תהיינה נפרדות זו מזו.

במדינת ישראל התחילה מלחמת התרבות, דעת התנועה היתה תמיד למנוע התפרצות המלחמה הזאת, ומאידך גיסא לבנות מוסדות תורה וחינוך כדי להיות מוגנים ומוכנים לקראת המאבק.

ההכרעה על המהות ועל האופי של מדינה יהודית, אסור שתיעשה ע"י אלה שרחוקים משורשי היהדות.

זה לא מן התבונה לקחת את התפילה לשלום המדינה כמטרה לביטול בכלל, או כמטרה לשינויים בטקסט דתי בתור ביטוי לאופוזיציה פוליטית. כו ברגע שהרבנות הראשית הסכימה בשעתה לנוסח, אין איש פרטי יכול לבטל אותה.

שבירת המדחום אינה מרפאה את המחלה: כשמתפרצים קיצוני הימין וקיצוני השמאל, אין לנו, אלא להתחזק באמונתנו ולהעריץ את השם. בית הכנסת צריך להיות מקום של התיחדות והתאחדות, תפילה לשלום המדינה במובן כולל גם את שלום הממשלה, ונותן הברכה במרומיו, יודע מה לתת ולמי לתת.

★

לפני כמה שנים דברתי בכנס תנועתי, באולם של ישיבות בני עקיבא בגבעת שמואל, בין היתר אמרתי, ששלוש המלים מתוך תפילה לשלום המדינה, יש להבין אותם בהקשר של תפיסה רעיונית הסטורית של מדינת ישראל, כדבר ראשון צריכים להבין, שהקמת המדינה והשנים הראשונות, הן התחלה, אשר חובה עלינו לבסס את הקיים ולהמשיך לבנות את החרס, אתחלתא, המלה השניה, מלת מפתח היא, צמיחה, פירוש שהמדובר בדבר חי ולא מת ומאובן, כמו בצמח שאתה דואג לצמיחתו, אתה צריך לתחשב בקרני השמש, בכיווני הרוח, בצורך במים וכו'.

תהליכי הצמיחה מטילים עליך אחריות גדולה, ועל אחת כמה וכמה כשהמדובר בצמיחה של אורגניזם שנקרא מדינה, אם תהיה רק מדינת יהודים, או תהיה מדינה יהודית, את המלה השלישית של הגאולה אין למדוד אותה עם שעון עצר ביד, זהו חטא שדורות מסוימים בתולדות ישראל נכשלו בו.

הרב נריה שליט"א התנגד אז לדברי באופן חריף והפגנתי, אני מקווה שהיום הוא יותר קרוב לפירוש שפירשתי.

גם בנוגע לממשלת ישראל, יש לקבל דברי ברוריה, שאמרה לבעלה, רבי מאיר, שבתהילים קר' לא כתוב יתמו חוטאים, אלא כתוב יתמו חטאים, אני מציע שגם הדיון בדבר התפילה לשלום המדינה יתחשב בדברי ברוריה אלו.

אחיזת עיניים

מאת ח"כ הרב יצחק לוי

פסטיבל ש"ס בעיצומו והשאלה הציבורית הנדונה כעת בתקשורת ובבתי המשפט, היא, הפגיעה החמורה במעמד בית המשפט ופגיעה בזכויות האדם. איש לא טרח לעיין היטב בהסכם ולבחון האם אכן, הסכם זה "מיטיב" עם הדתיים, כפי שטוענת ש"ס, או שמדובר כאן באחיזת עיניים, וכל המהלך הגדול הזה, מטרתו לשקם את ש"ס בעיני הציבור שלה ע"י הצגת "הישג דתי" נכבד וע"י התחברות מחודשת לצינורות השפע הממשלתיים.

הראשון שעורר את חשדותיי הוא ח"כ רפי אדרי, אדריכל ההסכם, שבדברי הרגעה למר"צ ולציבור החילוני, הודיע שאין מה לדאוג כי יש בהסכם סעיפים סותרים. סתם ולא פירט. הרב הח"כ אברהם רביץ פירסם מאמר ב"יתד נאמן" בו הוא החל לחשוף את התרמית.

לאחר עיון מדוקדק במסמכי ההסכם, אני יכול לקבוע ללא שום היסוס שח"כ רפי אדרי צדק. אכן יש סעיפים סותרים. הם מבטלים את ערכו הדתי של ההסכם. ולא זו בלבד, אלא שסעיפים אחרים בהסכם מרעים את ההישגים הדתיים הקיימים, ומרחיבים עוד יותר את שיקול הדעת של בית המשפט העליון בעניינים דתיים, דבר שש"ס מתיימרת לטעון את ההיפך.

הבה נפרוס את היריעה על התרמית הגדולה של הפוליטיקה הישראלית.

ההסכם הקואליציוני מורכב משלושה מסמכים. הראשון הוא זכרון דברים והשניים הנוספים הם נספחים א' וב'. נספח ב' אינו כאן מעניננו.

התרמית הראשונה היא בסיגנול סעיף 5 בזכרון הדברים ע"י סעיף (ד) שבנספח. בעוד שבזכרון הדברים מתחייב ראש הממשלה להעביר את הצעות החוק שיומלצו ע"י ועדת המשפטנים המורכבת עפ"י אותו זכרון דברים, הרי שסעיף (ד) האמור דורש רוב חברי הכנסת כדי להעביר חקיקה דתית. ראש הממשלה ביודעו שמר"צ לא תתמוך בחקיקה דתית, ואולי עוד כמה ח"כי העבודה יעדרו מהאולם כדי שלא לבגוד במצפונם, מבין שאין סיכוי לגייס רוב חברי כנסת לתיקונים אלו. הסיכוי היחיד לקיום הבטחתו הוא שהחוק יעבור ברוב רגיל ולא ברוב מיוחד. הרי שמראש מתחייב ראש הממשלה בדבר שאין לו אפשרות לקיים אותו.

אך התרמית הגדולה יותר טמונה בעצם סעיפי החוק וההגדרות שבנספח ב'. ההסכם האמור להיות עוקף בג"צ מרחיב את סמכות הבג"צ לאין ערוך בנושאים הדתיים, וזאת ע"י הגדרה (לראשונה בספר החוקים!) שהביטוי "ענייני דת" פירושו עניין שבא להגן על אורח חייו של הציבור הדתי או על רגשותיו – הווי אומר – לא כל ענייני הדת מעוגנים בהסכם עוקף בג"צ, לא העניינים הדתיים הממלכתיים ולא החוקים הקובעים נורמות דתיות, אלא רק עניינים הבאים להגן על אורח חיים דתי או על רגשות הציבור הדתי. וגם אלו העניינים המעוגנים בהצעה יתפרשו ע"י הבג"צ בעצמו, הווי אומר הבג"צ. מי יקבע מה פוגע בציבור דתי או מה מפריע לאורח חייו של אדם דתי? הבג"צ.

הבג"צ "יעקוף" את חוק עוקף בג"צ דרך הפתח שהחוק נתן לו בהגדרה המצמצמת והמעליבה את כל השאיפות הממלכתיות-דתיות של הציבור הרוצה לראות את מדינת ישראל כמדינה יהודית. מובן מאליו שככל שהחוק יתנגש עם זכויות אחרות שבחוקי היסוד, בית המשפט העליון יוכל להתחמק מהגדרות של אורח חיים ורגשות ע"י הגמשת ההגדרות עד למקסימום.

נוסף על כך כולל ההסכם הגבלה חמורה על יכולתן של המפלגות הדתיות לחוקק חוקים דתיים. מכאן ואילך נזדקק לרוב של 61 חכ"ים בכל קריאה כדי לחוקק חוק שיש בו עניין דתי כלשהו.

בישיבות ארוכות בוועדת החוקה ובמליאת הכנסת נאבקנו אנו, הח"כים הדתיים שחוק יסוד כבוד האדם וחירותו לא ישוריין. והנה מפלגה דתית המתיימרת להיאבק בחוק היסוד, מחזקת אותו ע"י שריונו ודווקא בעניינים דתיים.

היינו מסכימים אנו, נציגי הציבור הדתי לשריין את החוק חוץ מהסעיפים הנוגעים לעניינים דתיים כדי שתהיה אפשרות לתקן, או לחדש בעניינים אלו בשעת הצורך. הנה ש"ס הופכת את הקערה על פיה.

יכולתי להאריך ולמנות חסרונות נוספים שבהצעה זו, אך התרמית בולטת לעין. הסכם זה אין לו רגלים וכולו מיועד לצרכים פוליטיים. אל נלך שולל. למר"צ אין מה לחשוש מהסכם גרוע זה ולש"ס אין שום הישג בו. הוא אשר אמרנו – עובדים עלינו בעיניים. יראה הציבור וישפוט.

רבין מאבד גובה

מאת ד"ר מרדכי ורטהיימר

החל מחודש ספטמבר מסתמן מהפך בדעת הקהל הישראלית. לראשונה מזה שנתיים הראה סקר שנערך באורח עצמאי ע"י מכון "דחף" כי הפופולריות של מנהיג הליכוד, בנימין נתניהו עולה על זו של ראש הממשלה. מגמה זו נמשכת עד היום. בסקר טלוויזיוני שנערך בשבוע שעבר, במסגרת תוכנית הטלוויזיה "שיחות ועידה" ונתבקשו הצופים – וכ־2500 נענו – לחוות דעתם במי הם היו בוחרים אם הבחירות לראשות הממשלה היו מתקיימות היום. תוצאות הסקר היו ברורות וחד־משמעיות – 50 אחוז בחרו בבנימין נתניהו בעוד 37 אחוז בלבד בחרו ביצחק רבין. אמנם נכונה העובדה שסקר טלוויזיוני אינו מדויק כסקר דעת קהל המתבסס על מדגם מייצג, אך בכל זאת ניתן לקבוע כי מגמת העדפת מנהיג הליכוד על פני ראש הממשלה ברורה ונמשכת.

השאלה שבוודאי נשאלת, בקשר לירידה בפופולריות של רבין הן בקרב מקורבי ראש הממשלה והן בקרב מקורבי מנהיג הליכוד, היא מה הביא למהפך הזה בדעת הקהל. לכאורה, צריך רבין להיות דווקא עתה בשיא הפופולריות שלו. בחודשים האחרונים רדף כביכול "הישג שלום" אחד את משנהו. "הסכם אוסלו" החל להתבצע, עזה ויריחו נמסרו לידי אש"ף, ואף הוחל כבר בתכנון השלב הבא, היינו מסירת יהודה ושומרון לידי ארגון הטרור למרות ההתנגדות שגילו רבים מאזרחי ישראל לכך. בחודשים האחרונים נפתח גם "עידן השלום" עם ירדן, ואף סוכם עם מרוקו ותוניסיה על פתיחת "משרדי אינטרסים" באופן הדדי (אך באותה עת הגיבו להסכם פתיחת משרדי אינטרסים הם גם ביריחו ובעזה). לפני מספר ימים הודיעו חברי הממשלה על "הישג שלום" נוסף, ביטול החרם הערבי המשני על ישראל ע"י ערב הסעודית וחמש נסיכויות הנפט במפרץ הפרסי. אם כך איך קרה הדבר שלמרות "הישגים" אלה הפופולריות של יצחק רבין היא כיום בשפל? נראה כי התשובה לשאלה זו היא בשניים. האחד, העם בישראל חדל להאמין ליצחק רבין ולממשלתו. בניגוד לכל נורמה התנהגותית חזר ראש הממשלה והפר הבטחות והתחייבויות שנתן. הוא הונה את העם פעם אחר פעם. החל בניהול המו"מ החשאי עם אש"ף באוסלו, דרך מסירת שטחי ארץ־ישראל לארגון הטרור כדי להקים בה את "מדינת פלשתין" וכלה בהפרת ההבטחה האישית והמפלגתית לא לרדת מרמת הגולן אף לא במסגרת הסכם שלום עם סוריה. התברר שגם בפוליטיקה תופס הכלל כי אפשר להונות חלק מן העם חלק מן הזמן, אך אי אפשר להונות את כל העם כל הזמן.

"רוב חוסם" – אינו רוב...

התשובה השניה לשאלה מדוע ירדה הפופולריות של יצחק רבין לשפל נעוצה באופי האיש ובאופי המשטר שהוא הנהיג מאז קיבל עליו את תפקיד ראש הממשלה. כבר ביום בו זכתה מפלגת העבודה במקום הראשון בבחירות, יצא יצחק רבין בהכרזתו המפורסמת "אני אנהיג, אני אבחר, אני אנווט, אני ואני". גם בעת אמירתם נראו הדברים בחוגים נודפים ריח לא טוב. היו כאלה שקבלו לעגו לרבין על ההתרברבות שלו, אך הרוב לא לקח דברים אלה ברצינות. כאשר בוחנים כיום את דרך פעולתו וצורת קבלת ההחלטות של יצחק רבין בשנתיים האחרונות, מתברר כי ראש הממשלה יישם למעשה את תורת "אני ואפסי עוד" לה הוא הטיף עם כניסתו לתפקיד.

תוצאות הבחירות לכנסת ה־13 אמנם העניקו למפלגת העבודה את מעמד המפלגה הגדולה ביותר, אך לא נתנו לה את האפשרות להרכיב קואליציה בעלת רוב בכנסת. מאז יולי '92 [illegible] בביטוי הפוליטיקה הישראלית המונח "רוב חוסם", שמשמעותו הפשוטה של מונח זה הוא שלממשלה הנוכחית אין רוב התומך בה, אך במציאות הישראלית התברר כי נבחרו לכנסת חמישה חברי כנסת [illegible] ייצגו ומייצגים עד היום את ארגון המחבלים אש"ף (שאגב, מבחינה חוקית הוא עדיין "ארגון טרור" לכל דבר) ואותם חברי כנסת, שאינם שותפים לקואליציה הם המעניקים לממשלת השמאל את "הרוב החוסם". בתחילת דרכו הבהיר רבין כי הוא לא יוכל לבצע את "מדיניות השלום" של ממשלתו, מבלי שיהיה לו רוב יהודי בכנסת התומך בה. אולם לאחר שהניסיון עם צירוף ש"ס נכשל, הוא התנער גם מהבטחה זו והצהיר כי "גם רוב של אחד הוא רוב דמוקרטי גם אם את הרוב הזה מבטיחים תומכי אש"ף".

כאשר רבין חצה את הקו האדום הזה לא היה עוד דבר שיכול לעצור אותו בריצתו לעבר שותפו יאסר ערפאת. מבחינת ראש הממשלה המטרה להשיג "שלום" בכל מחיר קידשה את כל האמצעים, כולל האמצעי של עיוות הדמוקרטיה. ייתכן שמישהו יכול ללמד סניגוריה על ניצול הרוב החוסם של נציגי אש"ף בכנסת כאשר המדובר בנושאים בעלי משמעות מוגבלת במהות ובזמן. לא כן בנושאים המתייחסים ליסודות הקיומיים של מדינת ישראל.

התעלמות מכללי הדמוקרטיה

כאשר התעלם רבין מיסודות המשטר הדמוקרטי הוא לא היה מוכן להשלים עם שום גורם או מכשול שיעמוד בדרכו לצורך ביצוע החלטותיו. למרבה האירוניה, הקרבן הראשון בדרכו החדשה של רבין היו חברי ממשלתו. הדיווחים הזורמים מישיבות הממשלה והקבינט מצביעים על כך שהם הפכו לחותמת גומי להחלטותיו שביסודם הוא אינו משתף אותם.

התברר כי בדרכו של ראש הממשלה עומדים המכשולים של האופוזיציה, הכנסת, הזרוע המשפטית והבג"צ בראשה, מתיישבי יש"ע ורמת הגולן, חברים לשעבר של יצחק רבין מהדרך הביטחונית המדינית שהלך בה בעבר, ואף נשיא המדינה שאינו מוכן לשמש חותמת גומי לכל החלטותיו של ראש הממשלה. רבין נלחם בכל אלה העומדים כמכשול בדרכו.

לצערנו, מלחמתו של רבין באופוזיציה קלה מבחינתו. למרות שקרוב למחצית חברי הכנסת אינם תומכים בממשלה, לא השכילה האופוזיציה לגבש עמדה אחידה ודרך פעולה משותפת להילחם בממשלה. גם כאשר נקט רבין מדיניות של כניעה לשמאל הקיצוני, וקיבל החלטות שפגעו בביטחון ואף בקיום הלאומי נשארה האופוזיציה בצל. יצחק רבין בכלל לא זקוק לכנסת, בפרט כשהיא מחוקקת "חוקים מטומטמים". משום כך הוא נוקט בטקטיקה של זלזול בכנסת שבשבוע האחרון התמצתה בביטוי "בכנסת יושבים מטומטמים המחוקקים חוקים מטומטמים". העובדה שאף חבריו מן השמאל בממשלה ובכנסת, יצאו נגדו מצביעה על כך שהוא הרחיק לכת וחצה את כל הקווים האדומים. עם המערכת השיפוטית יש לרבין חשבון ארוך. בשנתיים האחרונות בערה חמתו כאשר הבג"צ "הפריע" לו בביצוע מדיניותו. הוא לא סבל את ההחלטות שפסלו את ישיבת דרעי ופנחסי ליד שולחן הממשלה בעת שהוגשו נגדם כתבי אישום פליליים. הוא גם הביע מורת רוח על החלטת הבג"צ לפסול את צירופם לממשלה של שני עריקי צומת אותם קנה תמורת הענקת מעמד שר לאחד וסגן שר לשני. אף העתירות שהוגשו לבג"צ בקשר להסכם שראש הממשלה חתם עם ש"ס הרגיזו אותו בלשון המעטה. בנוסף לעובדה שהסכם זה עם ש"ס תוכנן מראש כ"תרגיל הונאה" כפי שגילה השושבין הראשי שלו, ח"כ רפי אדרי, הרי הוא מהווה מסמך המעיד עד היכן מוכן רבין להרחיק לכת תוך התעלמות מהעקרונות הבסיסיים של הדמוקרטיה.

רבין במלחמתו במתיישבים היהודיים ביש"ע ורמת הגולן, משתמש בנשק ה"דה־לגיטימציה". כל התחייבויותיו והבטחותיו כלפי מאה וחמישים אלף המתיישבים היהודים היו כלא היו, ברגע שרבין החליט למסור את יש"ע ואת רמת הגולן לשותפיו החדשים יאסר ערפאת וחאפז אסאד. אך כאשר ראה ראש הממשלה שאין די בנשק הדה־לגיטימציה כדי לסכסך את רוב אזרחי ישראל בנושא זה, היו שורקו להלל את גילוי "מחתרת הנקם". מקרה זה רק מצביע עד היכן מסוגלת ממשלת השמאל להרחיק לכת...

זו היא הסכנה הגדולה אשר תארוב למשטר הדמוקרטי בישראל בחודשים הקרובים. העובדה שרוב אזרחי ישראל מבינים עתה מהי מהותו של המשטר שרבין הנהיג בישראל, מהווה ערובה לכך שהוא לא יוכל להרחיק לכת בדרך שבחר.

נחשון תחילה

מאת יצחק מאיר

הבמאי הגדול של האירוניה, או אם רצונכם, של צרוף המקרים, שוב הבין לנו מחזה מטורף דעת. ביום בו התקשורת מודיעה לנו כי יאסר ערפאת הוכשר כחתן פרס נובל לשלום, היא משדרת את קלטת החטופה הסחטנית של החייל וקסמן. האינסטינקטים מתמרדים. נחשון וקסמן, אמו ואביו ואחיו מזניקים אל לב תודעתנו את ההכרה כי ההיסטוריה הולכת לה בדרכה בלי להשגיח בערכו של האדם.

כל אדם האדם, כל אם וכל בן, כל אב וכל אח הם עולם ומלואו. הם אוקינוס אישי של תקוות אישיות, של תפילות אישיות, של אהבות אישיות, חלילה, של יסורים אישיים, של חרדות של חוסר אונים תהומי. ההיסטוריה לא יודעת ואינה רוצה לדעת. בלעדנו עושים אותה, והיא אוספת אותנו אל תוך עגניה הסובבים את העולם כרסיסי רסיסים בעדריה. אי אפשר לעכל את ההכרה הזאת. היא אינסטינקטיבית, בלתי מוסרית בתכלית.

★

באוסלו מסכמים בביטול היסטוריה. דנים בכובד ראש בתהליכים. שוקלים משמעותן של פריצות דרך. מעניקים ציונים לאישים בגין תרומתם לאנושות. הופכים אותם לסמלים ומניחים אותם לפני ההמון במשל ערבי. על פי אמות המידה של היום התהלך בנים אותם לדורות. שום ועדה אינה יושבת להפוך אם תדע אחת לבשורה מסוכמת לכלל האמתות.

להיפך. גדולי עולם מתראיינים ואומרים כי החטיפה מסכנת את התהליך. גורל הפרס נשמע מפיהם כקודם לגורלו של נחשון. הגברת וקסמן באיפוקה קורע לב באצילות הצריכה להפוך את כולנו לצבועים עד לבאה, מאיימת על ההיסטוריה כשהדיווח הטלוויזיה חוזרים ומשננים כי שום נבלה לא תהפוך בעד השלום ולא ידעו אותו הם מדקרים את האינסטינקטים הבריאים שלנו, בבלי דעת אולי, בתחרי פגיעות ציניים ומקפיאי דם. קשה כבר לבאה את ההשתדלות הכפייתית להציל את התהליך מן השם הרע ומן הדיבה שמוציאים עליו הרציחות והחטיפות ומכוניות התופת המחסלים ללא אבחנה חיי ילדים. כך היה, כך הווה וכך, צריכים להבין, יהיה. יש אלימות נוראה בראגה לדברי הימים.

הנה כי כן חשוב עד למאוד היכן חבוש נחשון. אם בעזה, סכנה מוחפת על התהליך, כי יאסר ערפאת מחוזק כאחראי ריבון לכל מה שרוחש במאורות של הרצועה. אם באוטונומיה, הוא נקי מעוון. הוא זכאי לפרס נובל, כי האחריות היא על ישראל.

נחשון וקסמן לא יטרפד את אוסלו. מכל מקום לא בקלות יניחו לגורלו לסכן את גורל המהלכים הגדולים. קואליציה אדירה של ממללי שלום וקידמה חוברת יחדיו כדי לסכל את מדינת הקרבן.

★

הממשלה ויצחק רבין העומד בראשה הגיבו אחרת הם ראויים למלוא התמיכה על טפולם באירוע המסעיר. הם קבעו בראש ובראשונה כי חטיפת נחשון וקסמן איננה אישית. הפשע הוא פשע נגד כלל ישראל וכלל צבא ישראל. הם קבעו כי יאסר ערפאת מחוזק כאחראי וכי ממנו יתבע הדם. הם הפסיקו את השיחות. הם קבעו קדימויות על פי מסורת מלחמתנו על זכות קיומנו. הם לא דיברו מילה על אוסלו. הם נתנו לכולנו ולכל העולם להבין כי ירושלים היא תחילה והיא אחרית כל השתדלויותינו. הם הבהילו את כותבי מהלך ההיסטוריה המביעים כבר חשש פן רבין יבגע לווקסמן ויעכב בשל אינצידנט אישי מבצע את בוא השלום הבלתי נמנע.

ההגיון של ממשלת ישראל נתגלה כקרוב יותר לאינסטינקטים של עם ישראל מטעתנו לנו תמלילני "לא ניתן לטרור לרצח את השלום" להניח. לא חסרים כמובן זרזים המסתננים כמאמצים עקשניים לתוך התקשורת כדי לשדל ולומר כי ערפאת הוא לימיננו, כי הכל שונה מפני שאבו עמאר נושא בידעתו להציל אותנו מאימת חמאס. ברבורים סרי טעם, וסליחה על העגה העברית התפתוחה. הממשלה אינה עושה היום חשבון נפש לגבי התהליך ולגבי הנהגתה אותו. היא מגיבה כאילו אין תהליך. האופוזיציה גם היא מגיבה כאילו לא הממשלה צריכה להכות על חמאס. היא מאמצת את ידי רבין, מחזקת אותו כמאמציו להבטיח נצחון בכבוד על המסוכנות ועל המסכנים. גורלו של חייל צעיר אחד מחזיר אותנו לימי אחדות היותר הבהירה, לימי הנחישות מעבר לידיבויות פוליטיות. ההגיון הפנימי של מלחמתנו בכוחות שנשבעו לסלק אותנו מהיות עם ריבון בארץ ישראל גבר על התהיות ונצמד לאינסטינקטים. זו גם זו לטובה.

ויש מפגש נוסף בין האינסטינקטים להגיון. יאסר ערפאת אינו יכול להיות קנדידט כשר לפרס נובל לשלום. לא רק הרגש מתמרד. גם ההגיון, גם היושר. האינפלאציה הזאת של הדיבור "לא תרצח" איננה עוברת את מחסום כבוד החוק והצדק והמוסר. גם אם חושבים כי הוא ראוי להערכה על כי הוא נושא ונותן כבעל תשובה על השלום, ראוי כל אדם בעל מוסר סביר שיחסכו ממנו את הפיכת רוצחם של ילדי מעלות ושל אתלטי מינכן ושל באי מלון סבוי ושל נוסעי מטוסים אזרחיים לסמל ולאות ולמופת לאחוות האדם. אם אכן כך גוזרים חברי הוועדה הנכבדים באוסלו, אסור לו לרבין להיות שותפו של ערפאת לפרס. לא רק בגלל החטיפה הנפשעת של נחשון וקסמן. לא רק בגלל הידי בגולת שבעה. בגלל רבין וכבודו. בגלל ראש ממשלתנו וכבודנו.

★

חברי הועדה הנכבדים באוסלו, להוציא איש אחד שעל פי הידוע לא נתן ידו לבחירה המפוקפקת, הביאו לזילות ולפיחות הפרס ורעיון השלום. זה איננו עניננו הלאומי. קבלת ערפאת כשותף שווה ערך לראש ממשלתנו הוא כן ענייננו הלאומי, ואסור לטעות. כשם שראש ממשלתנו ראוי לכל ברכה על שהכירו בו כראש ממשלת אומה שנאבקה על השלום ולכל כבוד על שהוא נאבק על עשייה בפועל של השלום כן לא נוכל להשלים עם מעשה המשפיל אותו לרמתו של אבו עמאר.

המלחמה עוד נמשכת. עדיין אין שלום. גם אם באוסלו כבר מדמים שיש. עדיין יש גחלת שבעה. עדיין הגברת האזרן וקסמן. עדיין נחשון אחד בו פגעו בברי לפגוע בכל מאוויננו, בכל לחומנו, בכל תושבינו, בכלל ישראל. על העדיין הזה, קשה עד למאוד לקבל את ערפאת כשותף לפרס.

לאן פני סדאם חוסיין?

מאת פנחס אליאב

מיהר להמחיש את איומיו על ידי ריכוז של כ־80,000 חייל בגבולות כווית על נשקם הכבד – למעלה מ־700 טנקים וכ־1000 נגמשים. עם זאת מאליף הדבר שהוא נזהר מלפקוד על צבאו לחדור לאיזור המפורז שבגבול כווית, וגם לא העביר מטוסים לדרום תוך צורת לאיסור של הקואליציה בראשית ארה"ב שהוטל עליו בעניין זה אשתקד, לאחר הפגיעות באוכלוסיה השיעית שם. בהיעדר הגנה אווירית עירקית כלשהי, כאשר מנגד מציבים ארה"ב ובנות בריתה כוח מוחץ אווירי יבשתי וימי רב עוצמה. היה ברור מראש שסדאם לא יהיה מסוגל לנהל מערכה התקפית יבשתית ממשית. על כן ההודעה על ההתקפלות העירקית שנים אומתה בשעת כתיבת שורות אלה לא הייתה אלא מבחינת הצצות עז.

האומתנות הצבאיות המחודשות של הרודן העיראקי נגד כווית היא שלב נוסף בשרשרת משגים אסטרטגיים חמורים של מדיניות כוחנית. מתחילה פלש לאירן, בתקווה שיזכה בתמיכה מערבית בעימות צבאי עם חומייני תוך מאמץ לערער, אם לא להפיל, את משטרו. לאחר שמהלך זה נסתיים בכשלון ובהרס רבתי של עירק, שם פעמיו לעבר נסיכויות המפרץ במעין יעד חליפי, בתקווה שארצות הברית "תבלע" את סיפוח כווית, זאת כאשר נתקיימו עימו אף שיחות של נציגים אמריקניים מהם יכול היה להסיק שאכן ושינגטון תנהג כך. גם כאן נחל מפלה שבצילה עדיין מתנהלים החיים בעירק עד היום. עתה, אם כי בקנה מידה מצומצם בהרבה, הוא שוב קיווה כי הפגנת שרירים צבאית תביא להישגים ותטה את הכף לטובתו בהתדיינות הבינלאומית על המשך משטר הסנקציות נגד עירק, שתוצאותיו מחמירות והולכות.

במיוחד קשה מצב העניינים בתחום אספקת המזון. החל מראשית חודש זה הופחתו הכמויות של מצרכי היסוד המסובסדים כגון אורז, סוכר, שמן ואף סבון שהתושבים רוכשים בתלושי ההקצבות, בשיעור ממוצע של 25%־20%. דוברים רשמיים אמרו מפורשות שהעם יצטרך להסתפק "בפחות" כאשר המחירים של מוצרי היסוד שניתן לרוכשם בשוק החופשי מאמירים תוך כמה שעות עד כדי כפליים, ואילו שערו של הדינר העיראקי צונח לכ־600 דינר לדולר בעוד שבתחילת השנה ערכו היה 140 דינר לדולר (ערב הפלישה לכווית לפני ארבע שנים שערו היה 3 דינר לדולר). כך יוצא, למשל, שמחירו של קילוגרם תירס שווה לשכר העבודה הממוצע של שבוע ימים ומחירו של קילוגרם בשר שווה לשכר עבודה של 3 שבועות. בעבר נהגו תושבי עירק לנסוע לירדן כדי להצטייד שם במזון זול, אך גם אפשרות זו נחסמה לאחר שהוטל מס נסיעות בסך 40.000 דינר לנפש.

המהלך העירקי בא כאמור להשיג בעיקר יעדים מדיניים ולהמחיש כי סדאם עדיין גורם כוחני באיזור שיש להתחשב בו פן ינקוט באמצעי טירוף. ממילא קיימת מכבר במועצת הביטחון קבוצת מדינות שבראשן צרפת ורוסיה ועליהן נמנות גם סין וברזיל ומדינות אחרות מ"העולם השלישי", הגורסת שסדאם אכן כבר הלך בצורה משמעותית לקראת מועצת הביטחון בתחום פירוק הנשק להשמדה המונית, והנכונות לקבל עליו פיקוח בינלאומי בעתיד. לשיטתה הגיעה השעה לתקופת מבחן של מספר חודשים שלאחריה יוחל בהקלת עול הסנקציות. מדובר בעיקר בפתיחת צינורי יצוא לנפט ומוצריו אך צרפת וכן מדינות מערביות אחרות אף מכינות עצמן לחדירה המחודשת למשק העירקי לאחר שיוסרו ממנו הסנקציות לגמרי ויהיה שוב אפשר לגרוף מליונים מקשרי סחר והשקעות שם שימומנו ע"י מכירת הנפט. אולם נגד קבוצה זו ניצבת ארה"ב ויחד עמה בריטניה ומדינות אחרות כארגנטינה וניו זילנד, העומדות בתוקף על מילוי תביעות נוספות מצד עירק, כגון הכרה סופית בעצמאות כווית בגבולותיה החדשים שנקבעו ע"י האו"ם (הכוללים תיקוני גבולות לטובתה), שחרור עצורים ונעדרים כוויתיים ומתן ערובות לשמירת זכויות האדם בתחבר עירק במיוחד כלפי המיעוטים בצפון ובדרום. עניין ההכרה בעצמאות כווית וגבולותיה הוא למעשה תביעה משותפת של כל חברות מועצת הביטחון אולם ושינגטון מגלה נחישות מופגנת לגביה.

תכניות ראווה והמשבר הכלכלי

היבט שלילי נוסף במצב עניינים זה הוא שתושבי עירק יכולים לחזות בביצוע פרוייקטים של יוקרה שנועדו להמחיש את כושרו של השלטון לשקם את נזקי המלחמה. כך ניבנו מחדש מספר מתקנים ובנייני פאר צבוריים שנהרסו במלחמת המפרץ ובכללם הגשרים בבגדד על נהרות הפרת והחידקל, להם עומד להתווסף גשר נוסף. נבנה מחדש גם מגדל הטלפון של הבירה. הפעם לגובה גדול יותר – 200 מטר במקום 117 של המגדל ההרוס. כמובן שהמשאבים המוצאים על פרוייקטים אלה באים על חשבון ההקצבות לסבסוד הצריכה השוטפת.

סדאם מודע לחומרת הנושא הכלכלי. במאי השנה מינה עצמו לראש ממשלה כדי להמחיש שמעתה יטפל אישית במצב. אחד הצעדים בהם נקט היה להחמיר את העונשים נגד מפקיעי שערים וגנבים – עד כדי קטיעת איברים בהתאם ל"שריעה" והוצאות להורג. הטלוויזיה העירקית אף שידרה בשידור חי ביצוע גזר דין של קטיעת יד. שיטת פעולה זו תואמת את אישיותו של מי שרצח כמו ידיו אנשים ממקורביו בהם חשד שהם מתנכלים לו, המכונה "הקצב מבגדד".

אולם גם כישלון "האישי" של סדאם בנושא הכלכלי העלה חרס, ובחודשים האחרונים גברה הרגנות בבגדד ומחוצה לה, ומדי פעם הגיעו ידיעות מעירק על נסיונות של קשר והתמרדות. עד כה סוכלו נסיונות אלה על ידי מנגנון הביטחון של הרודן, שהוא מן המשוכללים בעולם, ואמצעי הזהירות המופלגים שהוא נוקט בהם בחיי יום יום שלו כאשר גם בישיבות מועצת המהפכה, הגוף העליון השולט במדינה, עומד לידו קצין חמוש שעינו פקוחה על הנוכחים.

בצר לו החליט סדאם, למעשה עוד אשתקד, לעשות מאמץ להביא לביטול הדרגתי של משטר הסנקציות של האו"ם שהוטל עליו לפני ארבע שנים לאחר הפלישה לכווית (היינו עוד לפני מלחמת המפרץ), מאמץ זה התבטא בנקיטת מדיניות של פתיחות כלפי סגל האו"ם בראשות השגריר השוודי אקאוס, המופקד על השבתת הנשק להשמדה המונית, דבר שהושלם במידה רבה ושתפקידו העיקרי היום הוא לכונן מערכת פיקוח ובקרה שתבטיח כי גם בעתיד לא תוכל בגדד לחזור לסורה, (לרבות הפוטנציאל לשיגור טילים). בחודשים האחרונים העמיקו העירקים את שיתוף הפעולה עם אקאוס, בתקוה שהלה ידווח למועצת הביטחון שאכן נתמלאו התנאים המוקדמים לראשית הסרת הסנקציות בעיקר לגבי האיסור על יצוא נפט – הבסיס המרכזי למשק העירקי.

תקוה שנתבדתה

סדאם קיווה איפוא כי קבוצת המדינות הרוצה להקל עליו תטען שאין לדחוק אותו לפינה ותגביר את הלחץ על ארה"ב לפתוח בתהליך שיקל את חומרת הסנקציות. אולם לפי שעה התוצאה היא הפוכה לגמרי. האיום המחודש על שלום איזור המפרץ גרם להתלכדות חברי המועצה סביב תגובתה התקיפה של ארה"ב וכבר ב־8 לחודש נתקבלה פה אחד "הודעה נשיאותית" תקיפה בגנותה של עירק בה הושמעה מחדש התביעה לביצוע מלא של החלטות מועצת הביטחון. למעשה יצאה איפוא עירק מהפח אל הפחת כאשר גם מדינה כצרפת משגרת למפרץ אניית מלחמה כדי להצטרף להיערכות האמריקנית-בריטית שם, ואילו מלך ירדן, שעמדתו הייתה נוחה לעיראק במלחמת המפרץ, יצא עתה חוצץ נגד סדאם.

יתרה מזאת, יש מי שסבור שסדאם קיווה כי לאור ההתפתחויות במשברים בצפון קוריאה והאיטי, תתרצה ארה"ב עצמה לקיים עמו מגע כדי ליישב את המשבר ולהגיע למסגרת מוסכמת לביטולן ההדרגתי של הסנקציות או לצמצומן. יתכן אף שהוא שוקל את ההכרה בגבולות כווית לצורך דרישה זו, שכן על אף כל ההתרסות נגד ושינגטון, ברור שהוא היעד העיקרי של האסטרטגיה המדינית של סדאם. אולם התגובה האמריקנית ממחישה כמובן שגם זו הייתה תקוות שווא ושהוא רק הגביר את הנחישות האמריקנית נגדו לה סיפק ביסוס נוסף. בסופו של דבר היה המשבר נוח למימשל קלינטון, שאינו משופע בהצלחות בתחום המדיני־אסטרטגי.

הסבר נוסף הוא שסדאם רצה להרשים את ההמונים בארצו ע"י עשיית השרירים הצבאית ולהסיט את תשומת הלב מן המצוקה הכלכלית לפחות בתקופת המשבר הצבאי המחייב, כביכול, התלכדות גוברת עוד יותר סביב ל"מנהיג האומה" כאשר הטלוויזיה העירקית משדרת תמונות של המונים המתנדבים לכוחות הביטחון. למעשה יש כאן מעין יישום של שיטת ה"תותחים במקום חמאה". אך ספק אם מהלך הנפל של סדאם אכן יוכל לשמש כמזור ממשי למצוקה מבית, ולא במקרה החלה התקשורת העירקית לטעון שהיה מדובר רק בתזוזה "מקבלת" של גייסות עירקיים בתוככי המדינה.

לישראל עניין רב שמשטר הסנקציות נגד עירק ישאר על כנו ללא שום צמצום, וכפי שהדברים נראים עתה, אכן סייע לכך סדאם בשגיונו האחרון. התפתחות הדברים אף הוכיחה, אם היה עוד צורך בכך, שאין מקום להידברות עם עירק של סדאם חוסיין. האף שמצידו נעשו מספר גישושים שפתיחות כלפי ישראל וגישה חיובית לתהליך השלום יסייעו לשיפור תדמיתו של סדאם וליחסיו עם ארה"ב, נושא שהוא כאמור היעד המרכזי של מדיניות החוץ העירקית. מכל מקום טוב שנבקה בנידון עמדה שלילית מוחלטת מצידנו עוד לפני המשבר. שאף הושמעה ברבים במספר הזדמנויות ובכך שוב המחשה לזהות האינטרסים האסטרטגיים באיזור בין ישראל וארצות הברית.

הפיקוח הבינלאומי והנשק המוסתר

אך עם זאת נשארו מספר תחומים טכניים בעיקר בכל הנוגע לנשק הביולוגי או היכולת לפיתוחו, אך גם בתחום הנשק הכימי והגרעיני בהם לא בא סגל האו"ם על סיפוקו המלא, כאשר האמריקנים טוענים שעירק מוסיפה להסתיר גם טילים וכן מתקני שיגור במתפרדות. אקאוס קיים בשבוע שעבר ביקור מסכם בעירק ונתן להבין כי דעתו נוחה מהצעדים שכבר ננקטו. אולם אמר כנראה לאנשי שיחו העירקים שאם כי נעימת דיווחו למועצת הבטחון בעניין האפשרות להקמת מערכת הפיקוח תהיה חיובית הרי לא יוכל לדווח ש"הכל בסדר". עמדתו זו של אקאוס גרמה לאכזבה רבה בבגדד שקוותה לגישה חיובית מלאה מצידו לאור מה שנראה לה כמיצוי הנכונות לשתף עימו פעולה. מועצת המהפכה פרסמה איפוא הודעה תקיפה, שכללה דברי גנאי ואי אמון באקאוס על ה"חוסר צדקות" שלו, והציבה מעין אולטימטום למועצת הביטחון לשנות את גישתה לעירק אחרת "כל צד יהיה אחראי למעשיו". בד בבד התנהל מסע תקשורתי מאומץ בגנות ארה"ב, כווית וגורמים "עויינים" אחרים, תוך העלאת איומים בפעולות כוחניות. סדאם

ביקורת וויכוח בלשון נקיה

מאת יהודה דומיניץ

אמר ר' יהושע בן לוי: לעולם אל יוציא אדם דבר מגונה מפיו, שהרי עקם הכתוב שמונה אותיות ולא הוציא דבר מגונה מפיו, שנאמר מן הבהמה הטהורה ומן הבהמה אשר איננה טהורה.
(פסחים ג')

מה מצער הדבר שבגליון "הצופה" של ערב שבת פרשת נח, בה קראנו דברים אלה – "ומן הבהמה אשר איננה טהורה" – פורסמה בעמוד הראשון כתבה מנקרת עיניים בתוך מסגרת, המבשרת לסטאלין שקם לו יורש. ומיהו היורש שקם לסטאלין? – לא אחר, אלא – כלשון הכתב, חגי הוברמן – יוסף דז'וגשווילי רבין (!).

אני חייב לומר, כי כקורא "הצופה" כמעט מהיווסדו וכחבר ותיק ונאמן בתנועה שהעתון משמש לה בטאון, נפגעתי: בושתי וגם נכלמתי.

אינני מכיר את הכותב חגי הוברמן, ואין לי שום דבר אישי נגדו או בעדו, פרט לכך שלפני חדשים אחדים קוממה אותי כתבה אחרת שלו. אז הוא קבע בפסקנות כי "הרב יהודה עמיטל מתכחש ליסודות הציונות הדתית". רציתי אז להגיב ולשאול את הכותב בסגנון פזמונו של אריק איינשטיין "מי אתה"... שקובע בפסקנות הלכות ציונות דתית, ומטיל דופי בציוניותו של ראש ישיבה דגול שמקיים בגופו אהבת תורה, אהבת עם ישראל ואהבת ארץ־ישראל? אלא שאז הקדימני ח"כ הרב יצחק לוי, מזכ"ל המפד"ל, ופירסם דברי התנצלות ב"הצופה".

בוויכוח פוליטי מותרת מידה מסויימת של אירוניה, של לעג, של הומור, של דמגוגיה, של עקיצה סרקסטית. יש אומרים שמותר אפילו להעלים חלק מן האמת ולשנות מפני דרכי ויכוח. אך מה שנעשה כאן בכותרת כזאת – "יורש לסטאלין" – ובעיקר השם: "דז'וגשווילי רבין" – אין בו לא הומור ולא אירוניה, אלא פשוט חוסר טעם וגסות רוח מגונה.

הפעם האחרונה שבה שמעתי השוואה אירונית בין סטאלין למנהיג יהודי, היתה בימים בהם כיהן דוד בן־גוריון ז"ל כראש ממשלת ישראל. אז התהלכה בדיחה שסטאלין לקה בשגעון גדלות והוא מתהלך כל היום בחדרו וזועק: אני בן גוריון, אני בן גוריון... גם אז היתה זו בדיחה חסרת טעם שבאה, כאילו, לגנות את התכונות הדיקטטוריות של דב"ג. אבל, חוסר טעם זה לפחות אין בו גסות רוח, ואין בו חציית קווים אדומים המשווה ראש ממשלה יהודי לשליט עריץ ואכזר האחראי לרצח מיליונים.

השוואת דמותם של מנהיגים יהודיים לדמויותיהם של שליטים עריצים המזוהים עם עמלק, פסולה, אף אם היא באה לשרת מטרה רצויה. ראשית, היא נוגדת את עצת־הוראתו של ר' יהושע בן לוי במס' פסחים, כמובא לעיל.

שנית, הגלישה אל עבר לשון בלתי מבוקרת ובלתי מרוסנת בשעת ויכוח ציבורי, מורידה את הוויכוח לרמה בלתי נסבלת בחברת בני תרבות, קל וחומר בחברת בני תורה. אין לכך כל קשר עם מידת החריפות של הוויכוח, או של הביקורת. כשם שאין להשתמש בניבול פה, כך אין להשתמש בדברים שהם מגונים מבחינה ציבורית.

משך תקופה ארוכה, ואולי עד היום, מתבקשים הדוברים הפולטים המשתמשים בביטויים מעליבים בכנסת לחזור בהם או למחוק הדברים מהפרוטוקול. כל איזכור של המשטר הנאצי, או של המשטר הסטאליניסטי, בהקשר של ישראל בימינו, פסול מעיקרו. השוואת ראש ממשלת ישראל לסטאלין, נותנת בדיעבד הכשר לביטויים כמו יודו־נאצים. יטען הטוען: אם מותר לומר דז'וגשווילי רבין – מותר גם לומר יודו־נאצים.

על כל פנים, אנו מאבדים על ידי כך שליטה על שמירת לשון נקיה, על רמת ויכוח נאותה. חגי הוברמן ושכמותו עושים שירות דב לעניין שאותו הם מבקשים לתקן.

באותה כתבה מדובר גם על "קלגסי המשטרה", בהקשר של טיפול המשטרה בגב' ענת כהן מקריית ארבע, אם לשמונה ובהם תינוק או תינוקת בגיל חדשיים, שנעצרה. דרך המעצר, ואולי גם המעצר עצמו, מצדיקים ביקורת עניינית תקיפה וחריפה. האם אין השימוש במונח "קלגסי המשטרה" מקלקל את השורה, מחטיא את המטרה? הלא זו משטרת ישראל המגינה על חיינו, והחשופה לביקורת. האם צריך לכנות את שוטרי בני ישראל "קלגסים", ולתת אישור ל"בצלם", ל"אמנסטי" ולשאר "ידידי ישראל" שמדובר בכוח משטרתי אלים המדכא זכויות אזרח וזכויות אדם? האם לא מוטב להימנע מהכללות ומהוצאות דבר מגונה מן הפה ומן העט, ובמקום זה לבקר באורח נקודתי, ענייני ותקיף, כל מעשה אשר לא ייעשה?

הדרך הנלוזה הזאת של הטחת עלבונות מגונים איננה יודעת גבולות – תחילה משתמשים בה ביחסים ובוויכוחים בין עמים, אחר כך עוסקים בה בוויכוחים בין מפלגות, ולבסוף היא חודרת למחנה פנימה. הוויכוחים בתוך המחנות בישראל מתקרבים לעתים למוסיקה המתנגנת בין המחנות. אני רוצה לקוות שמחנה הציונות הדתית מבקש להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו, ועל כן צריך לשמור על לשונו גם בוויכוחים עם המחנות האחרים.

יש דמויות, משטרים ואירועים, שהם ב"בל יזכר" וב"לא ישמע על פיך" ובשום אופן אסור לייחס אליהם דמויות של מנהיגים יהודיים בני זמננו. לעולם־לעולם אסור להשוות יהודי להיטלר או אף לסטאלין, ימ"ש. ולא זו בלבד, אלא צריך גם להיזהר מהשוואת עריצים "זוטרים" מאומות העולם לארכי־עריצים אלה.

אשר לשימוש במושגים כמו היטלר, נאצי, סטאלין, בוגד, רוצח, או לשימוש במושג שואה – אלה מושגים בעלי ערך חינוכי־מוסרי (שלילי, כמובן) ואסור לגרום לפיחות בערכם על־ידי שימוש יומיומי. ואין צריך לומר, שאיזכור מושגים אלה בהקשר של ראשי העם בישראל – דבר מגונה ופסול.

"הצופה" המקפיד על נקיות הלשון אינו צריך להיגרר ולסייע להדרדרות. המילון העברי והלועזי מלא ביטויים שאפשר להשתמש בהם תוך כדי ויכוח. על "פרופלורים" אפשר להשיב ב"ונטילטור", על "קישקשים" אפשר לענות ב"בירבורים". אלה ואלה חסרי טעם באותה מידה ולמעשה פוגעים באומריהם. אין צורך לגייס לוויכוח או לביקורת את סטאלין.

הצפה - ספרי חמד
חובה בכל בית יהודי
להזמנות* בכרטיסי אשראי
טלפנו ל-נחמה - 03-5622951
כמו כן אפשר לשלוח צקים לפקודת ספרי חמד
עתון הצפה, דרך המסגר 66 ת"א 61020
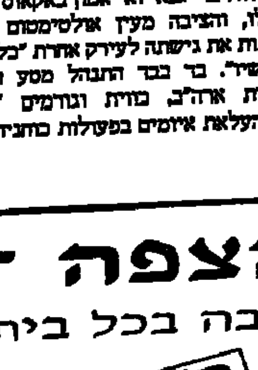

הסידור והתפילה
מדריך לסידור מאת: הרב עדין שטיינזלץ
מבנה ותוכן, פרשנות והגות, תולדות יצירת הסידור,
דינים ומנהגי תפילה בעדות שונות,
מילון רחב של מושגים.
חדש!
2 כרכים
49*2 ש"ח = 98 ש"ח

صورة عن الاصل

על סדר יומנו / מאת יוסף (יוסקה) שפירא

טרגי־קומדיה באוסלו

איזה כבוד, איזה מעמד, איזו יוקרה! מי עוד זכה לכך במדינת ישראל? רק ש"י עגנון, מהעוסקים שבסופרי ישראל, ומנחם בגין, מגדולי מנהיגיה! עכשיו יעמוד יצחק רבין, בוגר כדורי, הפלמחניק, בשורה אחת איתם! אל השיא, לאיגרא רמא!

עם מי הוא יחלוק את הכבוד הגדול הזה? עם רב המרצחים ערפאת ימ"ש, אשר מאז מלחמת העולם השנייה לא היה רוצח יהודים כמותו, עם רב הטבחים של ילדים יהודים!

עם מי הוא יעמוד על הבימה בעת חלוקת הפרס, למי הוא ילחץ שוב את היד קבל כל העולם במעמד החגיגי? עם מנהיג שהוא מטורף, עם מנהיג שהטירוף שלו ניכר בלבושו, בבלי זינו, במויו, בזימי זקנו. אמנם מנהיג, אבל מטורף! גם היטלר היה כזה!

אתו יחלוק רבין את הפרס! רבין לא העז להעביר לוועדת הפרס מסר שהוא אינו מוכן לקבל את הפרס עם רב המרצחים הזה. לא היה בו הכוח לעשות את המעשה האצילי הזה!

רבין החליט לעשות שלום עם ערפאת – זו עמדתו! אבל איך הוא מוכן לקבל את הפרס עם רב הטבחים ערפאת? האם זהו רבין שהתנגד שליבוביץ יקבל את פרס ישראל? רבין, בקבלו את הפרס הזה, בהצטופפותו ובביצועו לכבוד, מעטה על כבוד על עברו, על הפלמ"ח, על הפיקוד הבכיר של צה"ל, שהוא היה ועודנו מבכיריו ובחיריו, על כס הרמטכ"ל שהוא פיאר אותו, על הכסא הרם והנישא של ראש ממשלת ישראל. על שאינו עברו!

בימים אלה נקרתה לו ההזדמנות, העילה, הסיבה להודיע לוועדת הפרס שהוא לא יחלוק את הפרס עם ערפאת, המגנה ב"אחזותו" את הטרור של החמאס. אבל קשה להניח שרבין יעשה זאת!

אם רבין לא היה ראש ממשלה שלי, של ישראל, של מדינת ישראל, הייתי צוחק בפה מלא על היזוג הזה. אבל היום עוד עיני עיני יורדה מים על שראש ממשלת ישראל ירד למדרגה זאת. איך נפלת משמים?!

יצחק רבין, ראש ממשלת ישראל, על במה אחת לקבלת פרס נובל לשלום עם רב המרצחים יאסר ערפאת – זהו התיאטרון האבסורד בשיאו!

נחשון מרדכי בן אסתר גיטל שיחי'

מי ה"פרטנר"?

מתי הם, אנשי הממשלה שלנו, יתפכחו? האם ומתי יבינו מי הוא השותף שבחרו לעשות עמו שלום? אולי נכון הדבר שהוא היחיד בשטח, אבל הוא אינו שותף, הוא יגרור אותנו אל התהום! האם שותף הוא, מי שכדי להחזיר חייל ישראלי שנחטף, צריך להוציא נגדו את כל כלי המלחמה; צריך לאיים בהפסקת המו"מ, להחזיר את המשלחת מקהיר "להתייעצויות", להטיל סגר לזמן בלתי מוגבל ועוד?! לדידם של עושי השלום האמנם הם עוד משוכנעים שערפאת הוא מנהיג שאפשר לעשות אתו עסק?

ומדוע לא הודיעו חברי הממשלה מהרצח בירושלים באותה מידה? מדוע לא הפסיקו את המו"מ מיד אחרי הפיגוע בירושלים? מדוע יצא אז רבין והכריז שלא נפסיק את המו"מ? מה ההבדל העקרוני בין חטיפה לבין רצח של שני אזרחים על ידי אנשי חמאס שבאו מרצועת עזה, בה אנשי החמאס מסתובבים חופשיים, בלי שאיש מרתיע אותם?! האם החמאס ואש"ף לא הבינו מהשתיקה של ישראל, מהחשלמה שלה עד כה, כי הם יכולים להמשיך להתעלם מאיומיה של ישראל? האם העובדה ששני הרוצחים שרצחו שני יהודים ברמלה, ידועים ומסתובבים ברצועת עזה לעין כל, לא היוותה את הסיבה העקיפה שעודדה את חטיפתו של נחשון וקסמן? מה יקרה אם יתברר שנחשון איננו בעזה ורב־המרצחים יסתתר מאחורי סיעון זה? מדוע משלימה ישראל עם ההסכמה בין אש"ף והחמאס, שהחמאס יפעל נגד יהודים מחוץ לאזורי האוטונומיה?

וכאשר האיומים הרבים והלחץ האדיר של ישראל ומעורבותם של ארה"ב ומדינות אחרות, יביאו לשחרורו של נחשון, כפי שכולנו מתפללים ומקווים, האם זה יהפוך אש"ף לגוף רציני שאפשר לעשות אתו הסכמים, שהוא מסוגל לקיים אותם?

אצילות של משפחה

מי ששמע את אביו ואמו של נחשון, אינו יכול שלא להתפעל בהם! כל מלה שאמר אביו וכל מלה שאמרה אמו, מסמלאים בפז: איזו אצילות, איזה בטחון בקב"ה! אמו ביקשה מהציבור לעשות מעשים טובים, שייזקפו לזכותו של נחשון ויצטרפו למעשיו הטובים ובזכותם יחוס הקב"ה עליו ויצילנו. אביו קרא לכל הציבור, דתי ולא דתי, להשתתף בתפילה אשר עמדה להתקיים אתמול ברחבת הכותל המערבי! איזו אמונה, איזה רוחב דעת! כולנו מתפללים שהכותל המערבי הנקרא גם כותל הדמעות, יהפוך לכותל של שמחה! אמן כן יהי רצון.

"דמה" של כתבי העתונות והתקשורת

מה רוצים הכתבים מהמשפחה? מדוע שואלים אותם שאלות שאי אפשר להשיב עליהן? איך עבר עליכם הלילה, האם יש לכם דרישות נוספות מהממשלה, האם אתם מאמינים שערפאת יעשה כל מה שאפשר, האם אתם תומכים בהטלת האחריות על ערפאת, אם המו"מ לא יצליח האם אתם בעד מו"מ להילופי שבויים, האם אתם יודעים בוודאות שנחשון חי? אלה הן מקצת השאלות ששאלו כתבים את בני המשפחה, למה?!

לבקשה, לנוש ציון, ולירושלים הבתיקה". כל אלה אורים שעד בה היה מקובל לחשוב שמפלגת העבודה רואה בהם אורים חיוניים לישראל גם בהסדר הקבע!

הידיעות אלה על תוכן הפגישה התפרסמו על ידי עתונאים מקצועיים, ונראה לי כי לרב ריסקין ואלה שהשתתפו עמו בפגישה, חובה מוסרית לומר לציבור את התרשמותם מן הפגישה. הם חייבים זאת קודם כל למתיישבים, אשר למענם הם פנו לרבין. הם חייבים זאת לכלל הציבור הרואה בהם, באישים אלה, חלק ממנו.

הידיעות הללו מחזקות את הדעה שהניתוק הקיים עם תנועת העבודה, שכמה מהמציגים הפוליטיים הפוליטיים/רוחניים של הציונות הדתית הובילו אליו, היה שגיאה. אבל הדבר גם מציג שאלה לראש הממשלה, לראש תנועת העבודה – יצחק רבין: האם הוא חותר להעמיק את הקרע בין מפלגתו לבין כלל הציבור הציוני־דתי המשתף ברוב המפלגות, או לפחות עם הזרם המכריע? האכזבה של המשלחת הזאת, היא אבן

אמנון שחק

כשאמנון שחק התמנה כסגן הרמטכ"ל, כתבתי, כי אילו הייתי צריך לבחור "עם מי לחיות באוהל סיירים", הייתי בוחר בו. שיבחתי את צניעותו, את שתיקתו ואת ה"פרגון" שלו לפקודיו. כשהוא הופיע, כראש אמ"ן, בישיבות ממשלה לא רק שהוא דיבר מעט, אלא היה מביא בדרך כלל את אחד מפקודיו לקחת חלק בדיווח.

אמנון שחק בא אל כס הרמטכ"ל בעת של מציאות כמעט בלתי נסבלת ביש"ע, מציאות של שגיות בלתי אנושיות: מו"מ לשלום שממשלה זאת לא תפסיק אותו, הו"ל. ומאידך ויהודים מתפללים ואדישות כלפי המצב בשטח, העלולים להפוך את חיי המתיישבים לגיהנום.

בגלל כבודו אני מקווה שהוא לא יטאטא מתחת לשטיח את בעיות הבטחון, העיצבות לעינינו בבהירות רבה. בגלל יושרו אני בטוח שלא יתן יד למזימה של כמה פוליטקאים צריי־עין ותסרי־לב, הרוצים להקשות על חיי המתיישבים, כדי לשכנר את רוחם, כדי להביא אותם לנטישת בתיהם ומפעלם ומהבים שהם ינטשו את יישוביהם! התנועה הקיימת היום סביב "מחתרת היוזר" שאינה מחתרת, היא חלק מהמזימה. היום לענת כהן שלא ניתן לה לקחת את התינוקת שלה בת החודשים כשהיא נעצרה לחקירה, והא תוצאה של הסתה זאת, המוחלה מלמעלה כלפי מטה, בקרב כוחות הבטחון.

שחק, הרמטכ"ל המיועד, אינו פוליטיקאי, אע"פ שעסק בנושאים מדיניים. הוא אדם ישר והוא צריך להנהיג יחס של יושר, כבוד ובטחון אמיתי ולא בטחון "סביר" למתיישבים. זו ציפייתם של אלה השמים על בחירתו והסומכים עליה!

בשנת 2005 יהיה שיכון

התבשרנו ששר השיכון עומד להציג תכנית דיור רבת מעוף. עד שנת 2005 יבנו 500 אלף יחידות דיור! רבותי הזקנים, הזילים משתררים, עולים חדשים! אל דאגה, עד שנת 2005 תהיה לכם דירה!

האם 500 אלף יחידות דיור במשך עשר שנים, כלומר 50 אלף בשנה בממוצע, מוחזות שינוי ראדיקלי ויספקו את הצרכים? בכל שנה מן השנים האחרונות, היה מספרים של גילאי 18, קרוב ל־100 אלף! יש להניח שזה יהיה מספרם גם בעשר השנים הבאות, גם יש להניח שמספרם של העולים בשנים הבאות, יגיע לכ־50 אלף. אין צורך במחשב כדי לחשב את מספר יחידות הדיור אשר מדינת ישראל תזדקק כל שנה, כדי לפתור בעיית הדיור של 150 אלף איש בשנה!

הספינקס השותק

איזו שמחה, איזו תקוה: הספינקס, אמאר, נתן רשות לשר החוץ שלו להתראיין על ידי כתב של הטלוויזיה הישראלית, מהמלומים שכמם. אחרי לחץ רב של דניס רוס האמריקאי־היהודי, לנקוט צעדים "בוני אמון", נעתר נשיא סוריה ועשה את המחווה האדירה הזאת... אחרי מחווה מ"סדר גודל" כזה אין כבר צורך בתכנית הנסיגה של הרמטכ"ל, אפשר לרדת מן הגולן לגמרי, עד לכנרת. ואת אלי וזמה אפשר להעניק לנשיא אסאד ליום הולדתו הקרוב, כמחווה "פעוטה" שלנו, לעומת המחווה "חסרת התקדים" של נשיא סורי...

פלא שאהוד יערי, הכתב המרתק והבהיר, לא השיב לשר החוץ הסורי על השקרים שאמר בראיון. הכולם שכחו היה שהסורים לא הפגיזו יישובים... האם אהוד יערי קיבל שיתוק מרוב התפעמות מההזדמנות הבלעדית שזכה בה?!

אווה מריה

איך יכולה יהודיה ממשפחה תימנית אצילה, אחינעם ניני, ישראלית שהיא יהודיה בליבה, לשורר בפני רבבות קתולים את התפילה הקתולית "אווה מריה", ב"חצר" האפיפיור?! כמה יהודים עלו על מוקד האינקוויזיציה לצלילי שירה מעין זאת? מדוע יהודים במקום להיות גאים ביהדותם, הופכים להיות "יהודי החצר" של ה"פריץ". מדוע מגרלת מדינת ישראל במקום יהודים גאים, יהודים שאינם יכולים להשתחרר מכפיפות הקומה הגלותית? הרי העלייה לארץ ישראל והקמת המדינה, באו כדי לצאת מן הגלות וכדי להוציא מלבנו את השיפלות הגלותית. איך איפוא יכולה צברית ישראלית לרדת ולשיר את "אווה מריה" שם "אצלם", למענם?

חבריך הטובים

קיבלתי מכתב מקוראי העיתון חתום בידי "חבריך הטובים". רציתי להשיב להם על מתמאותיהם ובמיוחד על הערותיהם, אבל הם שכחו להוסיף כתובת. אהיה אסיר תודה אם הם יתודעו אלי.

שתי הצעות לחכ"ם בורג והנגבי

אוסיף "סיפ" לחברי כנסת אלה השייכים לשני קצוות ממש הדם. התאחדו למאבק בתאונות הדרכים. שתי הצעות שכבר כתבתי אותן אבל עדיין לא יישמו אותן.

האחת, לקבוע עדיות שאינן מתרשות מוגן את הצבע של מעברי החציה. מעבר הציה שאינו צבוע כהלכה משמש מלכודת להולכי רגל החוצים אותו בבטחה. שעה שהנהגים אינם מבחינים בו.

השניה, להתקין לנסיון בכמה ערים פנסים צהובים מהבהבים ליד מעברי החציה, כפי שהם קיימים באנגליה. התאורה התמרורים המצויים היום כדי להזהיר את הנהג שהוא מתקרב למעבר חציה, קשה להבחין בהם. הפנסים הצהובים המהבהבים, בולטים מאוד והם לא יעלמו מעיני איש!

התנועה הדתית לאומית

לימין מערכת הכשרות

של הרבנות הראשית

ב"ה

ט' במר–חשון תשנ"ה

14.10.94

מכרז עוקף חוק

מאז העבירה הממשלה את יבוא הבשר לידיים פרטיות הוחק חוק הבשר הקפוא, האוסר יבוא בשר שאינו כשר. לפני מספר ימים פרסם משרד המסחר והתעשייה מכרז למתן רשיונות ליבוא בשר מארצות־הברית. במכרז שפורסם מוזכר מונח חדש, שלא היה מוכר עד כה – "בשר צנון". הגדרה זו באה לאפשר יבוא בשר שאינו כשר תחת כינוי "בשר צנון", שאינו נכלל בהגדרת החוק המתייחס לבשר קפוא.

בנוסף דורש המכרז דרישה כי לבשר המיובא תהיה תעודת כשרות מטעם הרבנות הראשית רק במידה והיבואן מתכוון לייבא בשר כשר. מלשון זו משתמע כי המכרז מאפשר יבוא בשר שאינו כשר, בניגוד להבטחות הממשלה ובניגוד לכוונת מחוקקי חוק הבשר הקפוא.

המפד"ל תובעת מראש הממשלה ומשר המסחר והתעשייה לבטל מייד את המכרז, ולאסור עקיפות חוק שכאלה.

נ ה ש ג ח ת ה ר ב נ ו ת · אחריות · ממלכתיות

התנועה הדתית לאומית

המזכיר המדיני

ת.ד. 22253 ת"א 62032

סיכומו של שבוע

פיגועי חמאס בנשק של אש"ף

מרחץ הדמים במדרחוב הירושלמי, כמו גם חטיפתו, לאור היום, של רב"ט נחשון וקסמן, מחיילי ישיבות ההסדר, במרכז הארץ, מוכיחים בעליל עד כמה רחוקים אנו מעידן של שלום מיוחל, ועד כמה גוברת תעוזתם של המחבלים.

במערכת הבטחון מנתחים את רמת הביצועים של המחבלים ומצביעים על "תעוזה ניכרת" ושיכלול שיטות פעולת הטרור. ויותר מאשר לשים מבטחתם ב"עושי השלום" הפלשתינאים, הם אינם יכולים לעשות דבר, שכן עזה אינה כבר בתחום שלטונה של ישראל, ומשם – מעזה – הגיעו הרוצחים־המחבלים למדרחוב הירושלמי, ולעזה חזרו עמיתיהם עם החייל החטוף.

ממשלת ישראל, בראשותו של יצחק רבין, התכנסה ביום רביעי לישיבת חירום, והמטלה הוטלה האחריות על יאסר ערפאת "הרשות הפלשתינאית" לדאוג לשלום, בטחונו ושחרורו של החייל שנחטף, כמו גם האחריות לפעילות בכלל של אנשי ה"חמאס" בתחומה של הרשות, ממנה הם מגיחים לביצוע מזימות רצח בתחומה של ישראל.

אך אלה המודעים ליכולת הבטחונית של "הרשות הפלשתינאית" יודעים שאין לתלות הרבה תקוות באותה "אחריות" שהטילו על יאסר ערפאת. והשאלה היא, מה תוכל לעשות ישראל במידה שההנהגה הפלשתינאית, ההופכת אל "מדינה עצמאית", תיכשל במשימות הביטחון. ובודאי שהיא תיכשל, שהרי שוטרים המשרתים בשורותיה פתוחים לארגון ה"חמאס" לבצע פיגועים, במסגרת "שעות נוספות". שהרי ממשכורת של 200 דולר לחודש באמת שאי אפשר לחיות... ואגב, את הטענות על "השכר הזעום" מעלים כלי התקשורת הישראליים, המנסים "להבין" את מצבה הקשה של הרשות הפלשתינאית... אם אלה הם המרוענים, סביר להניח שהמשך פעולת הטרור והפיגועים יובנו על ידי "עושי השלום" הישראליים, גם כשאנשי ערפאת לא יצליחו בשליחותם לאתר את מבצעי הפיגועים בישראל.

ישראל, מסתבר, תיאלץ להמשיך ולכלכל את עינייניה הבטחוניים, מבלי שתוכל לסמוך על ערפאת וחייליו. המשך מדיניות מתן השטחים לידיהם רק יחזק אותם, וגל הטרור יימשך לא רק מ"עזה ובתחילה", כי אם משכם, קלקיליה וג'נין שיימסרו להם מידם הנדיבה של רבין וממשלתו.

תושבי ישראל נבוכים. אין הם חשים ביטחון גם בלב המדינה, והתחושה היא, שמהלכי השלום נכשלו.

חיים פיקרש

מסרב להגיב — לא מסרב לקבל

היום לפני הצהריים תודיע ועדת פרס נובל מיהם הזוכים בפרס השלום לשנה זו. בפני שמסר ביום שלישי קתנן נורווגי, כבר החליטה ועדת הפרס על הענקתו לראש ממשלת ישראל, יצחק רבין, הראש אש"ף, יאסר ערפאת. רבין נראה בתמונה זו, שצולמה ביום שלישי, מסרב להגיב על הידיעה שפורסמה בעתון הנורווגי. אך לא נראה כי רבין יסרב לקבל את הפרס יחד עם רב־המרצחים יאסר ערפאת שהשבוע הוכח שוב עד כמה תקפה התימנות על ההסכמים, לרבות הסכם השלום באוסלו. (צילום איי.אף.פי)

מאחורי הראיון

מאחורי הראיון של שר החוץ הסורי, פארוק א־שרע, הסתתר מבצע דיפלומטי ועיתונאי. דבר הראיון נשמר בסוד, עד כדי כך שגם נציג הטלוויזיה הישראלית בוואשינגטון, יעקב אחימאיר, לא ידע מכך.

כאשר פארוק א־שרע יצא מפגישתו עם שר החוץ האמריקני, וורן כריסטופר, התנפלו עליו העיתונאים הישראלים בבירת ארה"ב וביקשו לשאול אותו שאלות, ביניהם יעקב אחימאיר, שקולו גבר על מקולות העיתונאים והוא שאל: "כיצד מתיישב הרצון לפיוס עם התנהגות של הטלוויזיה הישראלית?" א־שרע השיב, כי הוא לא מפלה בין עיתונאים. אחר כך התברר שהוא ידע מה שאחימאיר לא ידע, שמיד אחרי זה הוא יתראיין עם נציג הטלוויזיה הישראלית. הכתב אהוד יערי נשלח במיוחד לוואשינגטון לצורך ראיון זה לפי בקשת מארגני הראיון במחלקת המדינה של ארה"ב בוואשינגטון.

בסוד העריך השתאי של הראיון היו מעורבים דניס רוס ומרטין אינדיק, אנשי צוות השלום האמריקני והשגריר איתמר רבינוביץ, שלושתם שיכנעו את שר החוץ הסורי, שאם הוא לא רוצה לבוא לביקור בירושלים, כפי שעשה אנואר סאדאת, הוא יכול להגיע לשם באמצעות הלוויין, שישדר הראיון עמו לכל בית ישראלי. במו"מ שלפני הראיון סוכמו השאלות שיציג הכתב אהוד יערי לפני שר החוץ הסורי. חלק מן השאלות שהוכנו נדחו על ידי המרואיין, משום שהיו רגישות מדי, לטעמו.

אבל למרות הכוונות הטובות של מארגני הראיון לשכנע את דעת הקהל בישראל במגמת השלום הסורית, לא הצליח המרואיין להעביר בראיון. הוא לא התבטא בכלל בשאלה המרכזית: האם סוריה מציעה שלום מלא על כל מרכיביו, או לא? הוא הסתפק בנוסח שהתבטא בו השליט הסורי, חאפז אסד, "הדרישות האובייקטיביות של השלום". לעומת זה, נכשל בכמה נסיונות לתקן את ההיסטוריה, כאשר הכריז שסוריה מעולם לא תקפה יישובים יהודים, וכאשר התבטא שהקמת מדינת ישראל גרמה סבל לערבים. תושבי היישובים בגבול הצפון: תל קציר, גדות ואחרים, שסבלו קשה מהפגזות סוריות, נדהמו לשמוע הצהרה זו. מה שנוגע לסבל הערבים, הרי לא היהודים פתחו במלחמה בתש"ח, אלא הערבים.

לראשונה רמז שר החוץ הסורי על חששותיו של השלטון הסורי מפני אופוזיציה קיצונית בסוריה, כאשר השיב לשאלה, מדוע לא מבקר שליט סוריה בירושלים, כפי שעשה אנואר סאדאת? "סאדאת שילם בחייו עבור ביקורו בירושלים, ואנחנו רוצים לצאת בחיים מתהליך השלום. כל צעד לא בשל, מוטעה, עלול להחזיר אותנו אחורה", הסביר לאלה שהציעו לו לחזור על התרגיל של אנואר סאדאת, שבא במטוס לירושלים והתייצב בפני הכנסת לדבר שלום.

הוא הוסיף ואמר: "תאר לעצמך שיהיה שלום וחלק מהשטח הכבוש שלנו יישאר בשליטה ישראלית. מה תהיה תגובת העם הסורי? הם יאמרו: הרי זו כניעה, זה לא שלום. הם לא יסכימו להידבר עם הישראלים בשום תנאי, אפילו אם הממשלה תכתיב להם הוראות". שלום צריך להיות מכובד, צודק, מאוזן. הסורי הבטחון לא צריכים להיות בלתי מאוזנים, הדרישה לביטחון חשובה מאוד לשני הצדדים. אסור לשכוח מה קרה לערבים במשך ההיסטוריה של הסכסוך, למיליוני הפליטים שנעקרו ממקומם והתיישבו עולים חדשים". על מהות השלום סירב לדבר. זה מוקדם מדי, אמר. הוא החזיר שסוריה היא לב העולם הערבי, וסוריה יש לה אחריות כלפי כל הערבים, ובכך ביקש לומר שבלי סוריה לא יהיה שלום כולל.

לא היה בדבריו שום ביטוי של התרככות כלפי ישראל, או בקשה לידידות, אלא הרבה איפוק. עצם הראיון היה בו משום פריצת דרך, אבל את המטרה של שיכנוע דעת הקהל בישראל הוא לא השיג, משום שלא היה מסוגל להתגבר על המחסומים הסוריים.

י.א.

מפני מה ה"שלום של רבין משובש ופגום מיסודו?

תחושתם של רבים היא, מי פחות ומי יותר, שהשלום שרבין וממשלתו טורחים להשיג פגום, ו"העיקר חסר מהספר". וכל כך למה?

באמצו הארוך בפתיחת מושב החורף של הכנסת, הירבה רבין לדבר ולהבטיח לכל אזרחי ישראל שנה של שלום, שלום עם כל מדינות ערב ועם הפלשתינים. בעוד הוא מהלל ומתעלם מן ההתיישבות היהודית ביש"ע, דיבר בהתלהבות על צלצולי הטלפונים הנקלטים בבירות מדינות ערב. בהצלה דיבר על הסיכוי לשלום עם כוויית, עם בחריין, עם בודניאה, ואולי גם עם סוריה ולבנון. עם אלה ושכמותם חותרת ממשלת השמאל להגיע להסכמי תרבות, מסחר, תיירות. למקומות אלה מעודדת ממשלת רבין, הכושלת והמכשילה, ישראלים לבקר ולטייל.

על מה לא דיבר רבין, ובכוונה תחילה: על סיכוי ועל פעולה לשלום בביתנו פנימה, לשלום הבנה עם חוגים שונים במדינה, עם בניה־בוניה את הארץ בדמם ובזעת אפם, עם חלוצי ההתיישבות הציונית, ממשיכי מפעל התקומה והבניין. עם הבונים מולדת מחודשת, מולדת היסטורית, עם שומרי גחלת תרבות ישראל ומורשתה, עם מחזקי הזהות היהודית, הייחוד הייעוד הלאומי. עם יהודים אלה, בנים ואחים, הזקוקים למלים של עידוד ולטפיחה על השכם, אין ממשלת השמאל מחפשת נתיבות שלום. ליישובים חלוציים אלה, לקריית ארבע היא חברון עיר האבות, ליישובים בהרי שכם, שומרון הרי יהודה, אין ממשלת השמאל משגרת תיירים יהודים בהמוניהם, מהארץ ומארצות הגולה.

בעצתם של יועציו הרעים, אנשי מרץ והדומים, אמני השלילה ונוסי החיוב, נערים מנוערים מתורה ומצוות, עקורים משורש ונישאים ברוחות הזמן, כאילו מהם והבהם מתחילה ההיסטוריה, בעצתם של אלה ושכמותם מדבר רבין באגרופים קמוצים, בתנועות יד מזלזלות בביטויים קשים וחריפים, שאינם מכבדים את אומרם.

לכן כל הדיבורים על שלום עם עומאן ועם עמאן, עם פאלאו, עם טוניס ועם מארוקו, באין שלום בית, אינם עושים רושם חיובי כלל. הם רק מעידים על חוסר כנות ועיוד בקריאת רבין: "הבאנו שלום עליכם".

השלום שממשלת השמאל, בראשות רבין ופרס, חותרים אליו, שלום פגום ומשובש הוא. צלצולי הטלפונים של רבין ושריו נשמעים ביעורים שנויים ומנוכרים לעמנו. צלצולים אלה צריך שיישמעו ביישובים החלוציים בהר, במישור ובבקעה שבתחומי המדינה, לפני, או לפחות בעת ובעונה אחת שהם נשמעים במשרדיהם של מנהיגים ערביים שונים.

יהא תחילה שלום מבית ואחר־כך בינינו לבין העמים אשר סביבותינו, רק שלום כזה יהא שלום שלם, שלום אמת אליו נפשנו נכספת.

עד שלא יהיה שלום כזה, יחזור רבין וישנן לעצמו היטב את הפסוק, על עומק משמעותו: "שמוני נוטרה את הכרמים – כרמי שלי לא נטרתי".

יונה כהן

האוצר מבקש להחזיר את הגלגל אחורנית

בהסכמי השכר במגזר הציבורי גילה האוצר נדיבות מופלגת. המו"מ התנהל בלי שתהיה יכולת עמידה ראויה, ולרוב ההתעקשות היתה במקומות הלא נכונים. ויתור גרר ויתור. התוצאה היא שבהסכמים אלה ישנן תוספות שכר ריאליות בשיעור של 6%־10%, אשר יתפרסו על פני זמן.

התוצאה מתבטאת בתחומים שונים. תוספות שכר במגזר הציבורי גוררות תוספות במגזר העסקי, מה שפוגע בכדאיות הייצור והיצוא. סך הכל התוספות מעלה את סעיף השכר בתקציב הממשלתי. התוצאה המשולבת היא לחצים אינפלציוניים במשק.

השבוע עשה האוצר צעד שמטרתו היא להחזיר את הגלגל אחורה. אין מדובר בנסיגה ישירה מהסכמי השכר, אלא בניסיון לבצע קיזוז. מנכ"ל האוצר, אהרן פוגל, כינס את מנכ"לי המשרדים הממשלתיים והודיע להם, כי משרדי הממשלה לא יוכלו לקבל עובדים חדשים עד אשר יגישו תכנית מפורטת לביצוע הפחתה של 3% בעלויות השכר. הדבר תואם החלטה קודמת שנתקבלה בממשלה לפני מספר שבועות. ההפחתה אמורה להסתכם ב־200 מיליון ש"ח.

גם אם התנחה היא לגעת של עלויות העבודה, המשמעות היא מעבר לכך. ניסיון כלשהו לתקן את מה שעוות בהסכמי השכר. באוצר מודעים עכשיו למלוא המשמעות המזיקה שהיתה לתוספות המפליגות שניתנו. זהו גם איתות שמעכשיו יסגרו את הברזים, ככל שהדבר ניתן, בלי להפר התחייבויות שהממשלה קיבלה על עצמה.

י' ס'

השבוע בקו מעט ־ידר

ה"הישג" העירקי...

עיטורי סופרים וספרים

"מיהו גר" כחלק מבעיית "מיהו יהודי"

מאת נעמי גוטקינד

באשר הגיע ד"ר מנחם פינקלשטיין לשלב שבו היה עליו לבחור בנושא לעבודת הדוקטורט שלו – ידע ללא היסוס במה יבחר: גרים וגיור. "הנושא הזה היה נפלא לטעמי כי הוא משלב יסודות מורכבים ורבים. יש בו גם צד פילוסופי, העובדה שכל אדם עלי אדמות יכול להפוך ליהודי, דבר הסותר את טענת המאשימים שהיהדות היא דת גזענית, גם צד פסיכולוגי, של התהליך הנפשי שעובר גוי המצטרף לעם ישראל, אמונותיו ומצוותיו, גם צד דתי, גם צד משפטי וגם אקטואליה חברתית-פוליטית הנוגעת למהות חיינו כאן והיום", הוא אומר.

מוסיף ד"ר פינקלשטיין: "במהלך שנות התבגרותי עקבתי, כמו כולנו, אחרי המגוון פרשיות שהסעירו את המדינה, ובמרכזן עמדו גרים: הלן זיידמן, "האח והאחות" פרשת שליט, גיורי וינה, ועוד. שאלת היסוד המשפטית-הלכתית-קיומית: מיהו יהודי, השמורה ברקע הוויכוחים העקרוניים המפלגים את תושבי ישראל עד היום, כרוכה גם היא בשאלת מיהו גר. הנעתי איפוא את הנושא לפרופ' אלבק, שקיבל אותו ואף היה המנחה שלי בעבודה. לא לפני שווידאתי בספריות האוניברסיטאיות חומר על גרים ומצאתי שבמעט שאין על כך ספרות, לא בארץ ולא בחו"ל ואין ספר המקיף את הנושא כולו.

אבל היום – כבר יש. ספרו של פינקלשטיין "הגיור הלכה ומעשה", עיבוד של עבודת הדוקטורט שהוגשה לפקולטה למשפטים של אוניברסיטת בר-אילן ויצא בהוצאתה, מונח לפנינו. ללא ספק עבודה ראשונית, חלוצית, מאירת עיניים ומפולפלת דרך, בנושא סבוך מאוד ורגיש מאוד, מבחינה הלכתית וציבורית גם יחד. פרי עיון בכל מקורות היהדות, ראשונים ואחרונים, מרבי יוסי ועד הרב עובדיה יוסף, מהרמב"ם ועד הרב משה פיינשטיין.

ליד תל-אביב, בוגר בתי הספר "בילו" ו"ציטלין", עתודאי בצה"ל שהלך ללמוד משפטים ולשון באוניברסיטת תל אביב, אבל סיים גם קורס קציני תותחנים, הגיע מנחם פינקלשטיין בגיל צעיר לפרקליטות הצבאית, ועשה שם קריירה מבריקה. כבן שלושים, התמנה כבר לשופט צבאי. הוא כיהן גם כתובע הצבאי הראשי וגם כסניגור הצבאי הראשי, במהלך תקופות שונות בעבודתו בצה"ל. לבקשתי, סיפר על אחד המשפטים המפורסמים ביותר בהם השתתף כסניגור. היה זה המקרה של החייל אנקונינה, שירה לעבר רכב חשוד שסירב לעצור לפקודה, והרג את אחד מנוסעיו. פרשה דומה בדיוק – מתנהלת בימים אלה בבתי הדין בארץ. אנקונינה הורשע בבית דין צבאי מחוזי וגם בבית הדין לערעורים. מאחר שבמקרים נדירים יש אפשרות להגיש ערעור לבית המשפט העליון על שפיטה צבאית, הגיש פינקלשטיין ערעור כזה, ואכן, בבית המשפט העליון זכה אנקונינה ושופטיו אף קבעו הלכה תקדימית מתי מותר לחיילים לירות כלפי חשודים נמלטים.

נושא שאינו יורד מן הכותרות

כשעשה פסק זמן לצורך עבודת הדוקטורט, בחר כאמור בגיור, נושא שאינו יורד מן הכותרות אף לרגע: "בני ישראל", "יהודי אתיופיה", "העולים מרוסיה" ואפילו ברגע זה, אומר לי ד"ר פינקלשטיין בהתלהבות של מי שחי את הנושא שלו עד היום, יושבים שבעה שופטים בבית המשפט העליון על תיק של גיור רפורמי שנעשה בארץ. השאלה שעליהם להכריע בה היא, האם גיור רפורמי ארץ-ישראלי תקף יותר, או באופן אחר, מאשר גיור רפורמי שנעשה בחו"ל. לשאלה זו יש פן הלכתי אך גם פן חילוני-אזרחי. הוויכוח הינו בשאלה כיצד תירשם בתעודות הזהות הגיורות הרפורמיות. על שאלות אקטואליות כאלה, נפלו בזמנו ממשלות בישראל – אבל בספרו, אין הוא דן בהן. אמנם כתב פרק על החוק הישראלי ופרשת הגרים – אבל בשל היקף העבודה (גם כך מחזיק ספרו יותר מ-430 עמוד), לא כלל אותו בספר הראשון ו"יש לי תקווה לכתוב ספר שני על נושא הגיור לפי המשפט הישראלי".

שבע שנים חלפו מאז סיים את הדוקטורט, ושנה מאז סיים את תפקידו כתובע הצבאי הראשי, והוא ניצב עתה על פרשת דרכים שארבע השתעפויותיה עשויות להוביל אותו לאקדמיה, לפרקטיקה פרטית, לשיפוט או לתפקיד צבאי נוסף. מזה שמונה שנים הוא גם מרצה בפקולטה למשפטים של "בר-אילן".

כשניגשתי לעיין בספרו, עורר בי הנושא, גיור וגרים, תגובות ספונטניות-מקובלות, המשותפות לכל יהודי. זכרתי "קשים גרים לישראל כספחת" ונזכרתי גם בגרי צדק מפורסמים כמו הגרף פוטוצקי או עובדיה הגר. מסיפורי פילוסופיה יהודית בספר הכוזרי, עלה כמובן זכרו של עם שלם שהתגייר, בעקבות מלכו, ומן הדמויות ההיסטוריות של הורדוס צצה דמותה הקסומה של המלכה הלני. נזכרתי גם באונקלוס קיסר שהתעניין עמוקות ביהדות, ועלתה בזכרוני התקופה המרתקת של סוף ימי בית שני, עת הפכה היהדות לדת האופנתית, לאבונה שהיא "איך" בכל רובעי האימפריה הרומית ובעיקר בסלונים האריסטוקרטיים של רומא. שאלתי איפוא את ד"ר פינקלשטיין, מדוע לא כלל פרק היסטורי בספרו. הוא אכן שקל אפשרות כזו, אמר לי, אבל מאחר שאיננו היסטוריון, ומאחר שאילו היה כותב גם את סיפור גרי ישראל לדורותיהם, היה ספרו "משמין" בעוד כמה פרקים – ויותר. קיימת אמנם אסכולה במשפט העברי הבוחנת נושאים בראייה היסטורית. תפיסה זו אינה מנתחת רק איך פסקו הפוסקים, כי אם מתי ניתן הפסק שלהם, מה היו אז תנאי התקופה, אורח החיים, אופן החשיבה של בני הדור, כדי להשוות בינם לבין הפסק ולהבינו על רקע תקופתו. וישנה הדרך השנייה, הבודקת נושא משפטי לא כפי שנתפס דור אחר דור – אלא בראייה כוללת. זו הדרך בה בחר פינקלשטיין, בין היתר משום שהפסיקה בענייני גיור, לא התקיימה בכל הדורות ואי אפשר היה באופן שיטתי לעקוב אחרי התקדמותה ההיסטורית.

אקט של כניסה לדת ישראל

באות שלכוה – למשל בתקופה הנוצרית באירופה – אסרו הן שלטונות הגויים והן פוסקי ישראל, על גיור בכלל. ולכרות שנטבע בכתיבה ההיסטורית (שכן יש הרבה ספרים על גיורים וגרים מפורסמים), בזו בכל זאת. בתופעות היסטוריות אחרות, המאירות צדדים הלכתיים של הנושא שלו. כך, למשל, יש בספר התייחסות נרחבת לתופעה "יראי ה'" במאה הראשונה שלפני הספירה ולסיפורו של יוספוס פלביוס על המלכה הדייב שהתגיירה. פרק זה מסייע לליבון הכלל ש"אין גיור לחצאין". שכן, אותם מאות אלפי גויים בתקופה הרומית, שנטשו עבודה זרה ואימצו את אמונת האל היחיד ואף קיימו מצוות – לא נחשבו כגויים בגלל האין קום התייחסות של חז"ל אליהם כגרים.

עובדה זו תורמת לשאלה נוספת: האם גיור הינו הצטרפות לעם ישראל או הצטרפות לדת ישראל.

מאותה פרשה ומעיין בכל הספרות ההלכתית החל בתורה וכלה בפסיקותיהם של הרב הרצוג, הרב פיינשטיין, הרב יוסף הרב גורן, מגיע ד"ר פינקלשטיין למסקנה חד-משמעית שגיור הינו אקט של כניסה לדת ישראל. הגר מקבל על עצמו, בראש ובראשונה, נכונות לקיים מצוות. ורק משום שדת ישראל ועם ישראל חד הם, ממילא הוא מצטרף גם לעם ישראל.

עובדה זו הצריכה התייחסות היסטורית-הלכתית בספר, גם לאקטואליה של הדורות האחרונים בפרשת הגיור. שכן, אם מדובר באקט של הצטרפות לדת ומצוותיה – איך אפשר לגייר בעידן שבו רוב עם ישראל אינם מקיים מצוות, ושברור או כמעט ברור, שגם הגרים החדשים לא יקיימו מצוות? ואכן, רבים מפוסקי הדורות האחרונים הביעו עמדה המתנגדת לגיור. הם מדברים על אומדנא דמוכח, כלומר על השערה שיש לה בסיס המעוגן היטב במציאות, שהגרים אינם מצטרפים לדת ישראל, ולכן עדיף שלא לגייר. כך כתבו ר' משה פיינשטיין, ר' יצחק שמלקיש ואחרים. אך מה נעשה ומאות אלפי יהודים שעלו מרוסיה, או נשואים לגויות שרוצות להתגייר, או שאינם יהודים על פי ההלכה? האם נברות חלק שלם מעם ישראל משום שאין אפשרות להוכיח את כנותו בבואו להתגייר, כנות המוגדרת על פי ההלכה העברית, בקבלה רצונית מלאה ומוכחת של מצוות התורה?

קיימת בסוגיה קשה זו עמדתו של הרב סינדלר, רביי רפורמי, מראשי יהדות ארה"ב, שיצא בקריאה נוסח: בואו נחזור לעידן שהיה ליהדות לפני אלפיים שנה ונגייר המונים... ומנגד, עמדתם של כל הפוסקים האורטודוקסיים, הקובעת: גיור רפורמי איננו תופס כלל, עד כדי כך שאשתו של גר רפורמי לא צריכה גט בבואה להינשא לאחר (המקרים והפסיקות המאשרים זאת, נמצאים בספר), ולעומת זאת, גיור אורטודוקסי, אפילו כשהוא לקוי, חלקי או שגוי – כן מתקבל. ד"ר פינקלשטיין מצא שאפילו המחמירים ביותר למשל אב"ד העדה החרדית בירושלים, הרב וייס, בספרו "מנחת יצחק" – יתאמצו מאוד שלא לבטל גיורים כאלה, ובלבד שנעשו ע"י בית דין אורטודוקסי.

שינויים במהלך השנים

יהודי רוסיה הם רק בעייה אחת מבעיות הגיור הסבוכות שעל המשפט העברי להתמודד עמן בדורנו. מה עם "בני ישראל" מהודו, מה עם עולי אתיופיה, מה עם "עשרת השבטים" שהרב אביחיל מגלה עקבותם בפרו או בקשמיר?

המדיניות ההלכתית העכשווית היא כי: (א.) יש לבדוק אם בני אדם המוצגים כצאצאי עשרת השבטים הינם אכן שרידי שבטים יהודיים כאלה. (ב.) גם כשהוחלט שהינם שרידי יהודים, רצוי לגיירם כהלכה. אחרת – ייווצרו בעיות קשות. שכן קיים חשש שאת אבל את הגיטין (גירושים) הם ביצעו שלא על פי ההלכה, ומאחר שכך יש סכנה שילדיהם ממזרים. מוטב לגיירם "גיור לחומרא" ולצאת ידי כולם. גם בשאלה זו – נעשו שינויים במהלך השנים. תחילה דרשו מהם הטפת דם ברית, ואח"כ פסקו שיש להסתפק "קבלת עול מצוות" וטבילה.

ומה דינם של ילדי גויים שהתגיירו בימינו? בעבר, היחס לגיור קטנים היה ברור ופשוט: מגיירים אותם למרות שאינם בגיל משפטי של קבלה מודעת ובוגרת של עול מצוות משום שגיור זה מזכה אותם במתנה הגדולה של תורה ומצוות. הדגש, בתפיסה ההלכתית היה על מושג הזכאות אבל, כפי שכותבים פוסקים רבים בדורות האחרונים, יש חשש שקטינים אלה אינם זוכים בזכות זו שכן הוריהם אינם מקיימים מצוות, ואינם מחנכים אותם למצוות. מדוע לגיירם?

יש אמנם פוסקים האומרים: גם ללא מצוות, תמיד עדיף להיות יהודי מאשר גוי, ולכן כן מזכים את הקטן ומותר לגיירו. האחרים שמתנגדים: הקטן יישאר גוי עד שיגדל ויחליט בעצמו אם ברצונו להתגייר.

הוויכוחים סביב שאלה עקרונית זו לא הוכרעו עד היום ויש להם השלכה לגבי אימוץ למשל (כמו בשאלת ילדי ברזיל). האם תינוקות מאומצים אלה, יהודים או לא? לגיירם או לא לגיירם?

כל התסבוכות הללו, מובילות באופן טבעי לשאלה, האם הדת היהודית רוצה בכלל שיצטרפו אליה גרים. כבר הזכרתי, שספונטנית, נענה כולנו שאנחנו "עם לבדד ישכון" וגרים קשים לנו כספחת אבל ד"ר פינקלשטיין, מדייק בעת שיחתנו ומדגיש: סתם גרים – אכן לא רוצים. אבל גר צדק אמיתי, יוצאת היהדות מגדרה כדי לקרבו. מי שעומד באתגר הדחייה, רוכש את אמונתנו. אתגר הדחייה זה כלול כידוע את הבירור המצוי בברייתא בכמות "גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין ויסורים באים עליהם?"

אבל, "אם אומר: יודע אני ואיני כדאי (רש"י: ואיני ראוי להשתתף בצרתן, ומי יתן ואזכה לכך) – מקבלין אותו מיד". הווי קבלה גמורה ושלמה.

ד"ר פינקלשטיין מצטט מתשובות הרמב"ם לעובדיה גר צדק, דברים נפלאים על כך שהגר אפילו עולה על מי שנולד ליהדות, ומעתיר עליו שבחים ודברי קרבה.

יחס דו-ערכי

כלומר – גרים רצויים?

לאו דווקא, מהלכות איסורי ביאה לומדים ש"האספסוף" שהתגייר ("גם האספסוף אשר בקרבו התאוו תאווה") גרם רק צרות לישראל לאורך הדורות. גם ההיסטוריה היהודית, מוכיחה שגיורים בסיטונות של השומרונים, של האדומים וכדו' גרמו נזקים גדולים לעמנו. ויש יחס שלילי למתגיירים בשל עילה של רלוונטית, או אינטרס אישי (גיור נוסח אולסי פרי, שחקן הכדורסל שהתגייר כדי שיתאפשר לו לשחק במכבי ת"א...).

היחס לגרים איפוא דו-ערכי ובכלל לא פשוט. לפעמים, דו-ערכיות מתגלה באותו פוסק עצמו. כך, למשל, בכינוס תורה שבע"פ שהתקיים בשנות ה-60 דיברו הרב עובדיה יוסף והרב איסר יהודה אונטרמן בסבה יחס של קולא בגיור עולים מרוסיה: אבל, כשהיה באנגליה, סירב הרב אונטרמן לקבל גרים בכלל. הרב פיינשטיין כתב שגרים מזיקים לישראל הוא לא מגייר בכלל. אבל ידוע לו שרבנים נידי-רוקים אורטודוקסיים אחרים, כן מגיירים ואין הוא פוסל את גיורים.

כדי למצוא אפשרות הלכתית להצדיק את תוקף הגיור מציין פוסק גאוני זה שגם במקרה של גיורת שאינה שומרת שבת, שגם בעלה היהודי של אותה גיורת אינו שומר מצוות, ומאחר שהוא בשבילה דוגמה אישית של איך נראה ומתנהג יהודי – הרי שבתום לב הצהירה שהיא מקבלת על עצמה את היהדות ועולה, כלומר יסוד הקבלה קיים כאן ולכן הגיור שלה תופס. וזוהי דוגמה מובהקת לכך שפוסקי הדורות האחרונים מתחשבים בנסיבות החיים ושינויים כשמדובר בגיור אורטודוקסי.

אך יש גם דוגמאות אחרות. למשל, אותו סיפור מודהם של חוה לנגר שנישאה בפולין לגר בולק בורקובסקי ולפני שקיבלה ממנו גט נישאה בישראל לאוטו לנגר. מנישואים השניים נולדו לה בן ובת, חנוך ומרים. שעל פי דיני ישראל הינם ממזרים ואסורים לבא בקהל. שהרי אמם ילדה אותם בעודנה נשואה לאחר.

הרב שלמה גורן ביטל, כזכור, את ממזרותם ופסק שהגיור הראשון לא היה בתוקף וממילא הוה לא היתה נשואה, ומדוע?

או כי לא היתה הוכחה בת תוקף שבורקובסקי אכן התגייר.

בו גיורו של בורקובסקי היה לשם אישות (במטרה להתחתן עם חוה), כלומר נישואי תועלת, או גיור על תנאי שתוקפו תלוי בהתנהגות המתגייר לאחר גיורו. מאחר שבורקובסקי לא קיים מצוות, המשיך לנהוג כנוכרי והטביל את בנו בכנסייה, פקעה גירותו. והיו עוד נסיבות ספציפיות בסיפור הזה, למשל שבורקובסקי חטף את חוה כשהיתה קטינה בת 15, והפעיל עליה לחץ כבד להתגייר, כדי למנוע את העמדתו לדין פלילי בגין חטיפת קטינה, יצא שהתגייר בכפייה ובאונס, וגם משום כך גרותו מבוטלת. ההלכה להתיר את האח והאחות מממזרותם ניתנה בניגוד לפסיקת בית הדין הרבני האזורי בפ"ת, ובניגוד לפסיקת בית הדין הרבני הגדול לערעורים בירושלים, אבל בהסכמת תשעה אבות בתי דין הרבניים.

פסיקה זו היתה כרוכה בוויכוחים הלכתיים בסביבבם אחרים שלא כאן המקום לפרט (למשל, ענייני של בורקובסקי ושמיעת עדויות עליו, התנהלו שלא בנוכחותו, הרב גורן סבר שאם הוא גוי – מותר לקבל עדים שלא בפניו ואם הוא יהודי, אי אפשר לפוסלו. הני תהיות שהותקפו ע"י הרב זולטי, והדברים עד אחרים). מכל מקום, בספרו של פינקלשטיין מובאים עוד שני מקרים של סיפורי גרים בדורות האחרונים, המלמדים על מידת רגישותה וסיבוכיה של בעייה זו. באחד מהם, מתחילת המאה (קהיר 1908), הסכימה יהודיה להינשא למוסלמי רק אם יתגייר. הוא נענה והתגייר לפי כל הכללים. 1. קבלת מצוות 2. בפני בית דין של שלושה 3. הטפת דם ברית (כמוסלמי הרי היה כבר מהול) 4. טבילה. אבל מיד לאחר מכן חזר להיות כמוסלמי לכל דבר בקיצור – תרמית. האשה ברחה מבעלה. האם היא עגונה או פנוייה (מה גם שהבעל סירב לתת לה גט)? ד"ר פינקלשטיין מנתח את כל הפסקים שניתנו בשאלה, ניתוח הלכתי מספסי. אותי עניין הקטע שבו החליטו הרבנים שהתלבטו בבעיה לפנות לראי"ה קוק זצ"ל, אז הרב הראשי של יפו, שיתן את המלה האחרונה. הרב קוק פסק שמאחר שהליכי הגיור נעשו בהלכה והאיש השמיע בפני הצהרה של קבלת עול מצוות "ואפילו אם יבוא אלינו ויגיד לנו שהיה בלבבו אחרת מאשר בפיו" – הרי הוא יהודי והאשה תהיה מותרת רק ע"י גט. אמנם היה פגם בגרות, שהרי האיש התגייר לשם אישות, אבל על כך כבר נפסקה הלכה שכו-יעבד "כולם גרים הם", גם אלה שהתגיירו כדי להתחתן. אותו מוסלמי, מבחינת המשפט העברי, הוא במעמד של גר שחזר לסורו, שקידושיו קידושין והאשה, אם רצונה להינשא שוב, חייבת לקבל גט (ואכן היא קיבלה בסופו של דבר).

חומר מקיף ורב

למרות שבחרתי להציג כאן כמה סיפורים ומאורעות היסטוריים – כדי שלא יתקבל רושם מוטעה, עלי להדגיש שעיקר הספר ורוב מאות דפיו, מוקדשים לבירורים הלכתיים ולניתוח פסיקותיהם של הרמב"ם והרמב"ן, התלמודים וכל מפרשיהם, ויש לו מפתח מקורות מרשים ביותר, כהוכחה להריצתו המופתית של המחבר. כך למשל לא הסתפק רק בעשרות הכרכים של "אגרות משה" של הרב משה פיינשטיין, אלא צלל לתוך ספריו הנוספים, עבי הכרס, "דברות משה", שלא רבים מגיעים אליהם, בהם מקדיש הגאון הזה עיונים מעמיקים וממושכים לנושאי גיור, ויש לו תשובות המשתרעות לעתים על ארבעים עמוד.

החומר שנאסף כאן אכן מקיף ורב, ואם אבוא לצטט אפילו חלק ממה שסימנתי לי כראוי לציטוט לצרכיה של רשימה זו – ייגמר הדף ולא תיגמר הרשימה.

אביא איפוא מעט מזעיר, ואחזור ויל גמור. את חיובו של הרוצה להתגייר לשמוע מצד מגיירים מקצת מצוות היהדות ולקבלן על עצמו, מבאר הסמ"ג, ומצטט ד"ר פינקלשטיין כך: "כדי שלא יאמר אחר מכאן: אילו הייתי יודע כן לא הייתי מתגייר", דברים דומים כתב עוד לפני כן (במאה ה-11) ר' יצחק אלברצלוני: "פן יחזור ברוחו ויאמר מה עשיתי...", וזאת, משום שבזמן הגיור אסור למתגייר לומר אני מקבל עלי את כל התרי"ג חוץ מ... דבר המכונה "חוץ מדבר אחד".

לעומת זאת, מי שמקבל עליו כל תרי"ג אבל עושה זאת כדי להינשא ליהודיה (או יהודי), רוב פוסקי הדורות האחרונים נוטים לראות בו גר, כלומר לפסוק לקולא.

בשאלת גיורו של ילד, פסק ר' יצחק שמעלקיש ("בית יצחק") שאם אביו "אין מתנהג כדת ואין תקוה שיגדל הבן כדת ישראל, אין למולו ולהטבילו" (עמוד 158), ואילו ר' משה פינשטיין רואה בילד כזה "ספק גר", כשמדובר בדיעבד (כלומר כבר גיירוהו) וסבור שיתכן שבכל זאת זיכוהו בכך ש"נדבק בזרעו של אברהם אבינו", "שאף רשעי ישראל עדיפים מעכו"ם", אבל: "לצאת מידי ספק לגמרי יהיה טוב לזכור להטבילו כשיגדיל" (עמוד 159)

בירור מעמיק במיוחד מוקדש לסולם העדיפויות או הקדימויות בשלבי הגיור. קבלת מצוות, מילה, טבילה. מהו הסדר הנכון, מי חשוב ממי. האם גוי נעשה גר ברגע המילה או ברגע הטבילה או מתי?

ד"ר פינקלשטיין מסכם: "אין המילה עושה מקצת גרות ואין הטבילה עושה מקצת גרות, כשם שאין אחד ממעשים אלה עושה גיור גמור (אלא במקום שאי אפשר במילה)" – אלא, כולם יחד נדרשים לאקט הגיור וזה פירוש הכלל היסודי "אין גיור לחצאין".

דיון אחר מוקדש למהותו של בית הדין המורשה לגייר, ולעצם העובדה שגיור הוא הליך משפטי וחייב להתבצע בבית דין, וכפי שנכתב ב"טור" ובשולחן ערוך (עמוד 231 בספר) "צריך שיהיו בני הכשרים לדון וביומי".

והו הכלל – ומה עושים כשאינו מתבצע?

תשובה: "בדיעבד אם לא מל או טבל אלא בפני שניים – ובלילה, ואפילו לא טבל לשם גרות אלא האיש שטבל לקריו ואשה שטבלה לנדתה – הרי גר ומותר בישראלית", רק בנקודה אחת לא מוכן ה"שולחן ערוך" לקבל סטייה מהחוק בתהליך הגיור; "חוץ מקבלת המצוות שמעכבת אם אינה ביום ובשלושה".

מה שמלמד את חשיבותה של "קבלת המצוות" בסולם העדיפויות המרובע של הגר: קבלה, מילה, טבילה, קרבן. האלמנט הרביעי – הקרבן – התבטל כמובן מאז חורבן בית המקדש ופינקלשטיין מקדיש אף לו פרק שלם.

אגב, על הרכב בית המשפט המורשה לגייר, נשאל פעם ר' משה פינשטיין האם חייבים שלושת דייניו להיות "תלמידי חכמים" (כלומר יודעי כל פרטי הדינים בסוגיות טבילה, מילה וגר) או די שרק אחד מהם יהיה "תלמיד חכם". תשובתו: "לכתחילה יכולים כל שלושה מישראל (כלומר לאו דווקא דיינים; נ.ג.) לגייר – רק שצריך לידע אם עשו כדין" ולעצם השאלה – ענה הרב פינשטיין שדי אם רק אחד משלושת הדיינים הינו תלמיד חכם. ד"ר פינקלשטיין מצטט גם את הרמב"ם הקובע שנשיהן של שמשון ושלמה התגיירו ע"י הדיוטות.

ושוב עלי לקצר והרוצה להשכיל – יעיין בספר.

הפסיכולוגיה של הלבנוני – כבוד ונקם

מאת ד"ר נפתלי אילתי

הסופר הלבנוני אמין מאלוף יושב זה בעשרים שנה בפאריס. הוא מתגעגע לחזור לארץ מולדתו, לבנון, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בספריו, אבל איננו עושה זאת, אם כי איש אינו מעכב בעדו.

בני ארצו מתגאים בו. הוא פירסם כמה ספרים בצרפתית, ולפני כשנה פירסם את ספרו "צוק טאניוס", שזיכה אותו בפרס גונקור היוקרתי, העולה בערכו על הפרס הספרותי השנתי של "האקדמיה הצרפתית".

המחבר מוצאו מכפר יאבדא שבהרי הלבנון, הקיים זה מאות שנים. אומרים, שיש שם אלון בן למעלה משש מאות שנה והכנסייה של הכפר גם היא עתיקת יומין. ליד המעין שבכפר מתנוסס הארמון של השייח' פראנסי. חיי הכפר, וגם הרכילות, סובבים סביב הארמון הזה.

לכפר הזה מנהגים משלו. אנשי הכפר, כמו בכפרים אחרים, יודעים לכבד בני אצולה ועשירים. כשמופיע השייח' של הארמון, עובריו כורעים לפניו ואומרים תפילה מיוחדת לכבודו. מעל השייח' הזה שולט האמיר. מעליו שולט הפאשא המצרי, והגבוה מעל כולם הוא הסולטאן באיסטנבול.

נוסף לכבוד שרוחשים אנשי הכפר לאנשים רמי מעלה, הם הולכים רכיל מאחורי גבם. כבה מתלחשים, שבן האפסנאי בארמון השייח' העליב את הגברת סולכון, אשת הפאסטור האנגליקאני, שבא לכפר הנידח הזה כדי להכניס בו מודרניזציה, ואביו העניש אותו. אומרים גם, שבן האפסנאי בארמון השייח' הוא בן בלתי חוקי של השייח ולאמיא. נשות הכפר הן עקרות בית, העושות את כל עבודות הבית ובסוף היום מחכות לבעליהן שיחזרו מעבודתם בשדה עם שקיעת החמה. הן עסוקות ואין להן זמן לשמוע על המודרניזם של הגב' סולכון, והעידן המודרני החדש אינו מעניין אותן. זהו הכפר אשר מחבר הספר הזה גדל וחונך בו. פרס גונקור מעמיד אותו בין גדולי הסופרים בצרפת בימינו.

הלבנוני שזכה בפרס היוקרתי

שני הסופרים, אדמון דה גונקור, שנולד בנאנסי (1822-1898) ואחיו ז'יל, שנולד בפאריס (1830-1870), רוב יצירותיהם מופיעים בשמם המשותף. בשנת 1896 הקים אדמון את האקדמיה לספרות על שמו ושם אחיו, הידועה בשם האקדמיה גונקור. חברים בה עשרה סופרים ידועים, והפרס הספרותי שהם מעניקים הוא בעל יוקרה רבה מאוד.

זאת אף על פי שהאחים גונקור עצמם אינם נמנים עם הסופרים הגדולים ביותר בארצם. בביקורת שלהם על סופרים ידועים בני תקופתם הם דורשים ריאליזם עקבי, בעוד הם עצמם אינם נוהגים תמיד כך. מאשימים אותם גם בחוסר אוביקטיביות, במיוחד שלא היו עקביים בהערכת הקומונה בפאריס, שהיתה עקובה מדם (1870) ולא אחת הם עומדים בסתירה עם העובדות ההיסטוריות וגם בהערכת האישים שפעלו בעת הקומונה.

בכל זאת, הכבוד והאחים גונקור חידוש בהנהגת כתיבת "יומן על חיי הספרות והאמנות", ובו על סופרים ואמנים בתקופתם. חלק מהיומן שלהם תורגם על ידי א. שלונסקי לעברית. האח הבכור אדמון היה מבוסס מבחינה כלכלית והוא כיסה את הוצאות החזקת האקדמיה ומימן את הפרס הספרותי. אומנם, מבחינה כספית אין ערך רב לפרס הזה, אבל יש לו ערך רב מבחינת הערכת הספר. במשך השנים הצליח פרס גונקור להיות הפרס הספרותי השנתי המוכר יותר והוא עלה בערכו גם על הפרס הספרותי של "האקדמיה הצרפתית". ספר הזוכה בפרס גונקור מובטחת לו הצלחה כספית רבה הודות לתפוצתו הגדולה, המגיעה בדרך כלל לחמישים אלף עותקים ומעלה תוך כמה חודשים.

הלבנונים, לעדותיהם השונות, גאים באמין מאלוף שזכה בפרס היוקרתי הזה. בפרט, כשהספר הזה מתאר את צורת החיים בלבנון, בלי לפגוע בשום עדה.

משל והסבר על בעיית לבנון

ספרו זה של מאלוף הוא למעשה סיפור של עובדות היסטוריות ועוסק רק בעבר, בלי להזכיר את מלחמת האזרחים, שנמשכה למעלה מחמש עשרה שנה. המחבר אומנם נותן הסבר למה פורצות מדי פעם מלחמות בין אזרחי המדינה הזאת, ונותן גם הסבר להרכב האוכלוסייה כגורם למלחמות האלה, מבלי להעדיף אוכלוסייה אחת על רעותה.

לדעת המחבר, הבעיות המדיניות, העדתיות והדתיות בארץ הארזים המגיעות לא אחת לשפיכות דמים לא רק בין העדות השונות, אלא גם לסכסוכים בתוך העדות השונות, הן תוצאה של פגיעה בכבוד: בכבוד המשפחה ובכבוד העדה, שהוא כל כך יקר לכל אזרח לבנוני. הפגיעה בכבוד דורשת נקם. כאשר פוגעים בכבוד, מתנקמים גם באישים רמי מעלה, כמו הפטריארך שמסופר עליו בספר, שנמצא מת בנפלו מן הסוס כשנשבר בין שתי עיניו. היתה זאת נקמה בפטריארך על שלא העניש את מי שפגע בכבוד המשפחה.

כדברי, אומר המחבר, לא רק במצב שבכפר יאבדא, אלא בלבנון כולה. מעשי הרצח במדינה מתרבים, התיאוריה של נקם מתגלה במלוא חריפותה, ומכאן ועד טבח הדרוזים במארונים (1869) הדרך אינה רחוקה.

המחבר מופיע בספרו זה כפאציפיסט ואיננו נוקט עמדה במלחמות האזרחים בלבנון שגרמה לבריחת משפחתו לצרפת. הוא עשה כמו טאניוס בזמנו כדי לא להיות במלחמות בארצו, בין הסולטאן הטורקי והפאשא המצרי, עזב את הארץ. כך אין הוא יכול להיות בארצו, כי האזרחים נלחמים ביניהם מטעמים דתיים ולאומיים. אף הוא נמנע מלהגיד מי מהעדות אשמה במלחמה שפרצה ומי גרם לכך.

כדי לתאר את החיים בכפר הלבנוני חזר המחבר לזמן מה לכפר שבו נולד, כדי לקבל השראה, ולרוב ישב על הצוק טאניוס, כפי שהוא נקרא מאות בשנים, כדי להרהר על הבוה האצור באדמה הזאת, אשר בניה מעריצים אותה ובכל זאת רבים מהם עוזבים אותה. לבנון היא ארץ עם מסורת של קליטת פליטים והיא גם ארץ מעבר, כי רבים מהם אינם נקלטים בה ועוברים לארצות אחרות. אך היא תמיד ארץ של זכרונות נעימים, שכן גם אלה שעזבו אותה מלאים זכרונות טובים ויש להם געגועים אליה. גם מי שחושב לחזור אליה, אינו ממהר לעשות זאת, עד שיהיה בטוח שיוכל להיות בה בשקט. עד היום קיימת תפוצה לבנונית גדולה, בעיקר בדרום אמריקה, שם קיימות קהילות לבנוניות גדולות.

המחבר נזהר אומנם מלנגוע בבעיית מלחמת האזרחים, אבל ישנן בספר הזה אנאלוגיות מימים עברו. עיקר ההדגשה בספרו זה על נפש הלבנוני הוא, שבעצם טבעו הלבנוני לא נשתנה מאז ועד היום. הלבנוני אינו שוכח את ארץ מולדתו, הוא מתגעגע אליה, אבל אינו ממהר לחזור אליה. כשהמחבר עצמו נשאל, מדוע הוא עצמו אינו חוזר למולדתו, תשובתו היא מתחמקת. בכל זאת, המחבר רואה עצמו פטריוט נאמן למולדתו.

ניתוח פסיכולוגי

הספר הזה הוא גם ספר היסטורי במידה מסויימת, כי המחבר עוסק בלבנון במאה הקודמת, ומזכיר גם את המלחמות שבין הסולטאן הטורקי והפאשא המצרי וטבח הדרוזים במארונים הנוצרים, המעורבות הצבאית של צרפת לטובת המארונים ומשלוח צבא על ידי נאפוליון השלישי להציל את המארונים וההסכם עם טורקיה בנדון.

המחבר, אחרי שהביא עובדות היסטוריות על המצב בלבנון במהלך מאתיים שנה, עושה מעין ניתוח פסיכולוגי על נפש הלבנוני בארצו. בארץ הזאת מכבדים בני אצולה ועשירים, אולם רגש הכבוד והנקם חזק יותר מכל. אם פוגעים בכבודו של לבנוני, במיוחד בכבוד משפחתו, או בעדתו, הוא מאבד שליטה על מעשיו. מכאן ריבוי המלחמות בארץ הזאת בין העדות ובתוך העדות.

מבקריו של הספר הזה – לרוב היסטוריונים – טוענים שהסיבה העיקרית לריבוי המלחמות בלבנון, כולל זו האחרונה, היא השתרשות הנוצרים בלבנון. המלחמות בין העדות מתפשטות גם לתוך העדות והמאבקים הם על דרכי ניהול המלחמות.

בין הנוצרים ישנם כאלה, בעיקר המארונים המבוגרים, שהם בעד תנובת מתנות וחיפוש אחרי דרכי שלום עם המוסלמים. המוסלמים מצדם מתנגדים לפריווילגיות המיוחדות שיש לנוצרים ונלחמים לבטלן. אך יש קיצונים אצל המוסלמים, הרואים במאבקם נגד הנוצרים מאבק דתי-לאומי של מיגור הנוצרים לא רק בארצם, אלא באזור כולו.

אולם צודק גם המחבר הרואה בכבוד ונקם עילה למלחמות, כי אם הנוצרים והמוסלמים לא היו חרדים כל כך לכבודם, לא היו מגיעים לידי מעשי נקם, אשר בסופו של דבר מובילים למלחמות בין העדות ובתוכן.

המחבר, המופיע כנייטראלי במלחמת האזרחים בארצו, מסתפק ברומן ההיסטורי שלו, המסתיים בטבח הדרוזים בנוצרים בלבנון בשנת 1860. אלא כדי שלא להיות מנותק לגמרי מן המציאות, הוא מביא אנאלוגיות למצב היום. הוא עושה זאת במטרה להסביר טוב יותר את העובדות ההיסטוריות שהוא מביא.

הספר הזה, על אף הביקורת הנמתחת עליו, זוכה לתפוצה רבה, כי הוא כתוב בפשטות ובשפה ברורה ומעוררת עניין.

* Amin Maalouf, Le rocher de Tanois, éd. Grasset, Paris, 1993, P. 278.

שירה טברסקי – קסל
שיר עיבורין

"אל תיראי תולעת יעקב... אני עזרתיך נאום ה' וגאלך קדוש ישראל" (ישעיה מ"א י"ד)

אל תיראי תולעת יעקב
כי בבוא העת
תצמיחי לך כנפים
כפרפר-סנפירית-המכבים

כלבנין-צלפי-הצו
בכל גוני הקשת והשני.

או תמשכי על פני הרקיעים
חוטי-משי שרקמת במו פיך,
קוי של כל גווני התכלת,
– מנסרת עולמות וצבעונין
שבראנוש טרם ידע.

וראיתיך
במרתפים האפלים עינוי
בעת זחילתך בתוך בטן היבשות והימים
בעת עמידתך על הרצפות מוקדים
בוערים,

שמעתיך ובכיתי עמך
על מיתתי בדין
הצורבת, השורפת את הגוף לנשמה,
להולד שם נשמה זכה.

וביום זכירתך
את בריתנו – ארץ
בלהות, בתופת המעברים,

בעבורין אני אתך
עד שתקיצי,

כי ראיתיך ואהבתיך לעולמים.

ללא גורל

מאת יוסף פרידלנדר

אימרה קרטס, ללא גורל, תירגמה מהונגרית מרים אלבגי. ספריה לעם, עם עובד, תשנ"ד – 1994.

המחבר, יהודי הונגרי, נשלח לאושוויץ ולבוכנוואלד בהיותו בן – חמש עשרה, ובדרך נס נשאר בחיים. לאחר המלחמה עסק בעיתונאות, בתרגומים ופרסם ספרים שזכו להצלחה בחוץ לארץ, אבל לא בארצו שלו. עיקרו של הספר "ללא גורל" בעימות שבין הנער המתבגר לבין "פלנטת אושוויץ", תהליך שנמשך למעלה משנה והפך ל"תורת חיים" מלאת זעזועים ומשברים, אשר הטילו את צלם ואת הזוהמה שלהם על תודעתו לכל ימי חייו.

בספרות הקבלה מצוי רעיון, כי יש אשר בגופו של אדם אחד שרויות וקיימות כמה נשמות. כל אחת מהן נוהגת כאילו היא היחידה והיא מתעלמת מכל חברותיה. כאשר האדם נתון ברשותה של הנשמה האחת, שותקות הנשמות האחרות ומקבלות עליהן את מוראה של חברתן. הסיפור הנידון מראה, כי הזוועות של מחנה-הריכוז חלפו על הנער כעין חלום, חלום רע ואיום, אבל – חלום. הוא בשלו וחלומו בשלו. הוא חולם ואינו יודע מהו חלומו. הוא כאילו חי במציאות אחרת, שוציה תמימות ילדותית, ותציה סלסלת גבר על "הגרנדה" של מחנות המוות, שבכל רגע היא עולה ויורדת בין החיים לבין המוות.

הנער חי את "הזמן" של אושוויץ, בכל שעה ובכל רגע הוא מגייס את הסקרנות שלו לפקוח עיניים, לראות, לשמוע ולהשוות את הסביבה הקרובה. כל "האוצר" הזה דרוש לו לעבור חלומו ולא לעבור עצמו. הוא, כביכול, מחוץ ל"משחק" המתעתע הזה.

לימוד איטי

וכך הולך הנער – הנער ולא הגבר – ולומד את אמ באמצעות חלומו המתמשך והולך את החיים אשר בסביבו. האנשים, העבודה הקשה, תנאי המקום והקיום, והוא מתמודד, ברוחה לחבריו, עם שאלות השאלות ועניין העניינים: כיצד למלא את קיבתו. עמדה לו הקליטה האיטית שלו של הסביבה, ומכוחה הוחזק מעמד איכשהו. הוא חושב, כי האנשים שהכיר, וביניהם עצורים המצויים במחנות שש, שמונה, עשר שנים ויותר, הצליחו בכך הודות לקליטתם "בכפיות קטנות". אילו היו עומדים עין בעין מול האימה והזוועה הראויים בראייה צלולה את מר גורלם – אי אפשר היה להם לעמוד במבחנים הנוראים אשר זומנו להם.

הנער עצמו מסתכל על הממשות המקיפה אותו, כאילו, "מרחוק". הכל מתרחש על במה, שהיא קרובה ורחוקה בו בזמן. הוא יושב בפינה הרחוקה של המעקה העליון, עקוב ומשקיף, ואינו יודע להחליט: האם עליו לבכות או לצחוק...

ג'ודקה – כך שמו – רואה הכל מבעד לערפל. הערפל מאיר ומסביר את ה"משותקים", ומסייע להם לחזור לתודעתו של הנער. הוא יודע, למשל, שבין אומני-הבניין מצויים שונאי-ישראל. אך דווקא הם מתחבבים לילדים יהודים. אין פירוש הדבר שהם שינו את דעתם על היהודים. אך הנערים האלה הם "אחרים", אחרים מכל היהודים. אין המחבר יודע, כנראה, שכל אנטישמי בוחר לו את היהודי, שהוא מקרב או מעריך, משום שהוא "שונה" ו"אחר" מכל אחיו...

הנער לומד מהר, כי כל היהודים הם "אחרים", משום כך הם עונדים את "הטלאי הצהוב". אך מי הם היהודים – אין הנער יודע, כי גדל בבית מתבולל בבודאפשט.

בקרון המתניע בדרך לאושוויץ מזדיין הנער בתוך המהומה, הדוחק והצפיפות, הרעב הצמא והחוסר האוויר. נדמה לו שהוא הוזמן להצגה של משוגעים, ואין הוא יודע איזה תפקיד עליו למלא. קריאות היאוש והעזרה מכל צד מעוררות את סקרנותו, והוא "לומד" את האנשים הנדחקים לידו. הוא צופה על הטרגדיה שלהם מרחוק, מרחוק. הוא עצמו לא שייך לכאן. הוא קיים ואינו קיים. הוא חולם. זוהי הבריחה, וההימלטות מן הגיהנום, הטובה ביותר שיכולה לקרות לו.

אין הנער יודע יהדות. אבל "הנקודה היהודית" שבתת-תודעתו מסייעת לו לתפוס ולהבין את אזהרותיהם של העצירים האחרים, המקבלים את פניו באושוויץ. הוא אמנם דומה ל"שייגץ", אך הם מכירים בו שהוא נמנה עם בני בניו של אברהם אבינו. הם אומרים לו בצעקות, כי עליו להגיד שהוא בן שש-עשרה, לא פחות. ועוד הם מאלפים אותו בינה: "כל עבודה! אין עייפות! אין מחלה!" מצוות-עשה אחת ושתי מצוות של "לא-תעשה". הנער שומע וקולט את דרך החיים, מכוחו של יצר החיים. מאוחר יותר מלמדים אותו עצורים אחרים, כיצד דוחים את המוות מיום ליום ומשעה לשעה בבוכנוואלד.

שלוש צורות של בריחה

המחבר כותב, כי היו שלוש צורות של בריחה במחנה. הוא בוחר בדרך הראשונה, והיא דרך הדמיון: "הכושר הבלעדי של האדם הוא-אפשר לגזול אותו ממנו הוא – הדמיון. למשל, בזמן שידיו עסוקות בצאת ובמכוש, כצורה הסכנית והמושגבת, עושות תמיד רק את התנועות הנחוצות ביותר – אני בעצמי... פשוט מאוד, לא הייתי שם – – – אכמם יכולתי בעצם, באותו המאמץ, להיות בכל מקום אחר, בכלכותה, בפלורידה, ובמקומות הכי יפים בעולם". למרות זאת לא הרחיק נדוד והסתפק בבית הוריו בלבד.

הבריחה השנייה היא נסיונם של עצירים לנסות ולהסתתר בבוקר ולא להופיע ל"מפקד", כדי להרוויח קצת שינה ומנוחה. הבורחים הללו באים על עונשם מיד, לאחר ששלטונות המחנה מגלים את מקום מחבואם.

ויש דרך שלישית – היא בריחה ממש מן המחנה. שלושה לטבים, שהיו דומים לגרמנים ודיברו גרמנית, ברחו ונתפסו. הם נתלו ברוב עם לעיני כל המחנה. אך באותו מעמד תלו אדם, אשר המחבר מעיד עליו שהיה הרבי של קבוצת יהודים. ובשעת תלייתו לא סגרו היהודים את פיהם, למרות הסכנה שבדבר, הם קראו בקול אחד את תפילת "קדיש" ולא פחדו כלל מן השוטרים. הרבי שלא יכול היה לדבר, ענה להם במראה פניו. "כאילו רק עכשיו הגיע הרגע המיוחל מזמן – – – ואמנם זו היתה הפעם הראשונה שגם אני, אני לא יודע למה, הרגשתי בחסרון מסויים, אפילו כמין קנאה, עכשיו בפעם הראשונה הצטערתי קצת, שאני עצמי לא יודע להתפלל – כמה משפטים לפחות – בשפת היהודים".

אין פלא, שמעשה קידוש השם הזה בבוכנוואלד של אמירת "קדיש" בציבור מתוך מסירות-נפש השאיר את רישומו עמוק עמוק בתודעה היהודית של הנער המתבולל.

הנער הלך וגבר בבוכנוואלד ולמד היטב את מסכת מחנות הריכוז על כל ה"סוגיות" שלה. הוא למד לעמוד בעבודה מפרכת של סחיבת שקי מלט על גבו. וכאשר הפיל את השק, בפעם הראשונה, הפליא מנהל העבודה את מכותיו המפרכות המכאיבות מאוד בצעיר. הוא מעך את פניו במגפיו, עד שלא נשאר בגופו של הנער כל מתום. וכך למד כיצד לסחוב את שקי המלט ולא להפילם.

ולבסוף נוצר בינו לבין מענהו ורוצחו מין "דרך קוים". "למדנו להכיר זה את זה, כמעט עשינו יד אחת. היה נדמה לי, שאני רואה על פניו איזו הבעה של שביעות-רצון, של עידוד, ואולי אפילו מין גאווה, ומעבדת-דאגת מיוחדת – נאלצתי להודות – בהחלט בצדק – – – שהוא צודק, אבל מצד אחר, בסוף היום הזה, הרגשתי שמשהו נהרס בי ללא-תקנה: מאז כל בוקר הייתי בטוח, שזה הבוקר האחרון שאני עוד קם. ועם כל צעד – שאת הצעד הבא כבר לא אוכל לעשות. ובכל זאת, בינתיים, עוד המשכתי לעשות הכל".

האם למקרים האלה התכוונה חנה ארנדט, כאשר כתבה על "שיתוף הפעולה" שבין הקרבנות לבין הרוצחים שלהם?

מיום ליום הורע מצבו כתוצאה מן המכות, הרעב, השחפות, הלכלוך והעבודה המפרכת. ג'ודקה איבד את רצון החיים. ואלמלא נזדמנו לידו רופאים גרמנים ופולנים קומוניסטים, שעשו כל מאמץ אפשרי להחזירו, היה מסיים את חייו הצעירים בבוכנוואלד. הודות לנס הזה ניצל הנער, חזר לעירו ושיקם את הריסות חייו, אם אפשר בכלל לשקם חורבן גדול כזה, במידה כלשהי, לאחר אושוויץ ובוכנוואלד.

هكذا من الأصل

גר יהיה זרעך

בין הדף והמסך

● רש"י והמדקדקים

מדקדקים וחיבוריהם בפירוש רש"י, מאת מנחם זהרי. הוצאת כרמל, ירושלים 240 עמ'

גדול פרשני המקרא, רש"י, נטל את מרכיבי פירושיו משני מקורות, לפי הגדרתו של ד"ר מנחם זהרי בהקדמתו לספר שלפנינו: "המקור האחד – הספרות התלמודית והמדרשית העניפה; המקור האחר – משנתם ומדעם של מדקדקים, פותרים ופטנים, בני תקופתו ובני תקופות שקדמו לה". בין בני תקופה קודמות שעליהם הסתמך רש"י (ד'ת'ת – ד' תתס"ה) בולטים במיוחד מנחם בן סרוק (ד'תר"ע – ד'תש"ל) ודונש בן לברט (ד'תר"פ – ד'תש"ן). בספר זה בוחן ד"ר זהרי את היקפן ומעמדן של "מחברת מנחם" של בן סרוק, שהוא המילון הראשון השלם ללשון המקרא ולצפונותיה, ו"תשובות דונש", שבהן מתח דונש ביקורת על חלק מתפיסותיו הדקדוקיות של בן סרוק וחולק על הרבה פירושי מלים ומושגים שב"מחברת". ספריהם של בן סרוק ובן לברט מהווים לאמיתו של דבר הסיבה עניינית ודיפית, שכן חיבורו של דונש הוא ביקורת ופולמוס על חיבורו של מנחם; אך, מציין המחבר, חיבורים אלה היו לגבי רש"י "מקורות יהודיים לבינת לשון המקרא, ניביה וצירופיה".

הספר שלפנינו מחולק לשני חלקים נפרדים: רש"י ומנחם בן סרוק, רש"י ודונש בן לברט, שכל אחד שלם בתוכנו והיקפו, חרף הכפילויות הנגרמות מכך. בחלק הראשון כונסו 221 מובאות מן ה"מחברת" בפירושי רש"י לספרי המקרא. מובא פירושו המלא של רש"י לפסוק מסויים ובצידו המובאה המלאה של ההגדרה המילונית ב"מחברת", כשבסוף מבוססת התייחסות של רש"י לפירוש של בן סרוק. בדרך כלל אין רש"י מצביע לדברי בן סרוק הערת אימוץ או הסתייגות מפורשת. עם זאת בכמה מקומות ישנם מבעים, אם לחיוב ואם לשלילה. אחד המקומות שבהם יש מבעי שלילה או דחייה מצוי בפרשתנו, פרשת לך לך. על "ואנכי הולך ערירי" כותב רש"י: "מנחם בן סרוק פירשו לשון יורש והבר לו עד ועונה. ערירי בלא יורש, כאשר תאמר ובכל תבואתי תשרש, תעקר שרשיה, כך לשון ערירי חסר בנים". והמשך כותב רש"י: "ולי נראה עד ועונה מגזרת ולבי ער, ועירי לשון תרבן, וכן עיר עירו, וכן ערית יסוד, וכן ערער תתערער, וכן כי ארזה עירה".

החלק השני של הספר הוא באותה מתכונת, אך היקפו מצומצם יותר מחלקו השני: הוא כולל 52 מובאות מתשובות דונש בפירושי רש"י לספרי המקרא. בין המובאות הללו כלולות 31 מובאות שבהן מובעות דעותיו של בן לברט לצד דעותיו, כשבמרביתן חולקים הם זה על זה. מובאות אלה כלולות גם בחלק הראשון של הספר.

בשני חלקי הספר סוקר המחבר את דרכו הפרשנית של רש"י ואת חיבוריהם הדקדוקיים של מנחם בן סרוק ודונש בן לברט ואת הפולמוס המוער ביניהם.

★

● תשובת הארץ

ישע ימינו, בטאון המועצה הדתית האזורית מטה בנימין, גליון מס' 42. העורכים: הרב ש. יוסף ויצן, הרב יאיר שחור. בהוצאת המועצה הדתית האזורית מטה בנימין, פסגות, ד.נ. מזרח בנימין. 124 עמ'

"תשובת הארץ" – זהו הנושא שבמרכזו עומד הגליון החדש של "ישע ימינו", בהקשר עם ימי התשובה וחשבון הנפש בחודש תשרי, שהוא עתה מאחורינו. במאמרים שבחוברת יש בירורים במערכת היחסים הגלויים והכמוסים שבין מעשה התשובה להבטחת התשובה, כשרוב הכותבים צועדים בעקבות תורתו של הראי"ה קוק זצ"ל – יש במאמרים דגש על נושא התשובה בדורנו ובארצנו.

בפתח הגליון באים כמה עיוני תשובה שנותנו במסגרת הפינה "יש שואלים", המשודרת בערוץ 7: דור ותשובה, תחנות בדרך לתשובה, התשובה ושאלה פתאומית, דרכי תשובה פרטיות. במרכז הגליון עומד מאמר מקיף של הרב שלמה אבינר, רב היישוב בית-אל, על "תשובת הדור". בהמשך באים מאמרים על היבטים שונים של התשובה בימינו: מצוות התשובה (הרב הלל גפן, בית אל ב'), תורה ותשובה ארץ ישראלית (הרב דב ברקוביץ, שילה), "לא אירא רע כי אתה עמדי" [illegible] (עוזי נבו, כוכב יעקב).

מאמרו של הרב יאיר שחור, רב היישוב מעלה לבונה, אינו עוסק במישרין בנושא של תשובה, אך הוא משתלב ברוח הגליון. במאמרו "התפיסה המוסרית בבסיס של הסכם השלום" הוא מצביע, בין היתר, על כך שהסכם השלום עם אש"ף לוקה בבעיות מוסריות קשות, לא רק בקנה מידה יהודי אלא אף בקנה מידה אוניברסלי, והוא מתבסס על אפיקורסות של ממש.

במדור התגובות באים דבריהם של הרב יהודה זולדן, ראש ישיבת ימית בנווה הקלים, ופרופ' דוד תמר, בעקבות מאמרו של הרב יעקב נבון, "תפילה לשלום המדינה במציאות ימינו", שהופיע בגליון קודם של "ישע ימינו".

★

● מהי ספרות יהודית-רוסית

3 דוגמאות, ספרות יהודית-רוסית – האומנם? מאת שמעון מרקיש. תרגם מרוסית (מכתב-יד) עמנואל ביתובסקי. הוצאת הקיבוץ המאוחד, 166 עמ'

שמעון מרקיש הוא בנו של המשורר דוד מרקיש, שיחד עם קבוצה של סופרי יידיש בבריה"מ הוצא להורג על-ידי משטר סטלין בראשית שנות ה-50. שמעון מרקיש עלה עם אמו ואחיו בגל הראשון של העלייה מבריה"מ בשנות ה-70. הוא אזרח ישראל ומכהן כמרצה לספרות רוסית באוניברסיטה של ז'נבה, כך שמעבר לצד המקצועי יש למחבר הספר גם זיקה אישית.

מרקיש בוחן בשלוש המסות את יצירתם של שלושה סופרים יהודים כותבי רוסית בולטים, במגמה לענות על השאלה, אם ספרותם יכולה להיקרא "ספרות יהודית-רוסית". הוא עוסק ביצירתם של איסק (יצחק) באבל, איליה ארנבורג ואסיליי גרוסמן. מרקיש מציין כי לפחות שלושה תנאים נחוצים לשייכות לתרבות האומה, האוניברסלית של העם היהודי בגרסתה הלשונית הרוסית: א. הכרה עצמית יהודית מלאה ותחושה אורגנית של עצמך כיהודי; ב. היכרות יסודית של הציוויליזציה היהודית וקשר אורגני עימה (וכתוצאה מזה – תימאטיקה יהודית); ג. ציצנות חברתית, היינו כשרון ומחוייבות של הסופר להופיע בתור נציג הקהילה, כולה או חלק משמעותי ממנה.

יישום שלוש ה"מידות" הללו לשלושת גיבורי ספר זה מבהיר, לדידו של מרקיש, כי אפשר לראות כסופר רוסי-יהודי רק את איסק באבל. הוא לא ייצג רק את האליטה התרבותית הרוסית-יהודית. מכלול יצירתו, הטיפוסים שיצר הם מגוון-יקל לקבוצה רחבה בחברה: בראש ובראשונה אותו נוער יהודי אשר קיווה למצוא את עצמו במהפכה הקומוניסטית, אך לאימתו גילה שהוא מאבד את עצמו – הייצוגיות היהודית התרבותית של באבל אינה מוטלת בספק. גרוסמן, לעומת זאת, מייצג במקרה הטוב "אורחים סובייקטיים ממוצא יהודי", יהודים שנטשו את היהדות, מרצון או מאונס. את ארנבורג הוא מגדיר "יהודי אנוס" שהוא יכולת לייצג את הכלל היהודי, אין הוא צריך לעשות זאת ואין לו זכות לכך.

★

● אנטישמיות וגזענות

האנטישמיות בעולם ב-1993. איסוף החומר ועיבודו: פניה פיאנב, שרה רמבישבסקי, דינה זיגן ולימור ימל. תרגום ועריכה: הדס ליאור ואסתר ובמן. הוצאת אוניברסיטת תל-אביב, הפרוייקט לחקר האנטישמיות בימינו. 5 + 117 עמ'

הפרוייקט לחקר האנטישמיות החל לפעול בסתיו 1991 באוניברסיטת תל-אביב, בשיתוף עם הליגה נגד השמצה של "בני ברית". זהו מפעל ראשון מסוגו לאיסוף ולמחשוב מידע על פעילות אנטישמית במדינות שונות בעולם. זוהי הסקירה השנתית הראשונה המתפרסמת על-ידי הפרוייקט וחלק ניכר מהעבודה הוא פרי יזמתם של צוות המתנדבים שלו.

ד"ר דינה פורת, ראש הפרוייקט, מציינת, כי אחת המגמות שהתגלו במיוחד בשנת 1993 היא המיתאם הגבוה בין העלייה בפעילות קיצונית וגזענית בכלל לבין העלייה בפעילות אנטישמית.

בחלק הראשון של החוברת סקירות על האנטישמיות לפי אזורים: מערב אירופה, מזרח אירופה, דרום אמריקה. בחלק השני יש מידע על אנטישמיות בארצות אנגלו-סכסיות: ארצות-הברית, אוסטרליה, קנדה ודרום-אפריקה. מסתבר, כי באוסטרליה, למשל, היתה ב-1993 עלייה של יותר מ-50 אחוז במספר התקריות של אלימות, הגדליים והפחדה, לעומת השנה שקדמה לה.

ש. יהושע

מאת הרב חיים דוד הלוי

מוסכם על הכל שגלות ישראל במצרים ושעבודם שם, באה בחטאו של אברהם, אלא שנחלקו מה הוא החטא שבגללו נענשו זרעו של אברהם. אם נבוא לצטט דברי המפרשים בזה יארכו הדברים עד מאוד, ולכן נסתפק בציטוט דברי הרמב"ן בלבד, משום שבעקבות דבריו נלמד סניגוריה על התנהגותו של אברהם אבינו במצרים.

לדעת הרמב"ן, "אברהם אבינו חטא חטא גדול בשגגה שהביא אשתו הצדקת במכשול עון (כשהציג אותה כאחותו) מפני פחדו פן יהרגוהו והיה לו לבטוח בה' שיציל אותו ואת אשתו ואת כל אשר לו כי יש באלקים כח לעזור ולהציל. גם יציאתו מן הארץ שנצטוה עליה בתחילה מפני הרעב עון אשר חטא, כי האלקים ברעב יפדנו ממות, ועל המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה במקום המשפט שמה הרשע והחטא".

והדבר להקשות על הרמב"ן, כי אם נגזרה גזירת "גר יהיה זרעך בארץ לא להם" (בראשית טו) משום שהביא את אשתו הצדקת במכשול גדול במצרים, כיצד חזר אברהם אחרי כן לומר על אשתו "אחותי היא" (שם כ) כשהלך לגרר אצל אבימלך. וכיצד חזר יצחק וחטא בבואת אחרי שאביו נענש קשות (שם כו).

ולכן ברור שאברהם לא חטא כלל כשאמר על אשתו במצרים שהיא אחותו, ובעצמו אמר לאבימלך (שם כ-יג): ויהי כאשר התעו אותי אלקים מבית אבי ואומר לך זה חסדך אשר תעשי עמדי אל כל המקום אשר נבוא שמה אמרי לי אחי הוא. כלומר כאשר נאמר לו "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך" החל לנדוד ותעה בדרכים, אמר בכל מקום על אשתו שהיא אחותו, והכוונה ברורה שאם יידעו שהיא אשתו יהרגוהו מיד, אבל כשיחשבו שהיא אחותו יקבלום בכבוד בכל מקום בואם, וישלחו אליו שליחים לבקש את יד אחותו במקובל, וגם יעתירו עליו מתנות, ובינתיים היה עוקר משם להמשך דרכו, כי ימי שבתו בכל מקום היו קצרים שהלא היה נודד ממולדתו עד בואו לארץ-כנען ממקום למקום. התבולה ואת הצליחה בכל המקומות ולכן לא סיפרה התורה מאומה, אבל במצרים הבגדר נהגו בגסות ולא המתינו כלל, "ויראו המצרים את האשה... ותוקח האשה בית פרעה", וכן באבימלך "וישלח אבימלך מלך גרר ויקח את שרה", ולכן לא היה שום חטא במעשה אברהם, ואדרבא פרעה ואבימלך חטאו כאשר בסמכותם המלכותית חטפו אשה שאמנם חשבוה פנויה, ללא שום הסכמה לא מצידה ולא מצד "אחיה".

ואם תקשה מדוע היה צריך אברהם להזהיר את שרה על כך בבואם למצרים, הלא כך נהגו מעת צאתם מאור כשדים, אלא שכאשר הגיעו לארץ-כנען על מנת להתיישב בה, בוודאי הציגו עצמם כבעל ואשה, ולכן כאשר ירדו למצרים מפני הרעב הוצרך אברהם להזכיר לה זאת מחדש.

★ ★ ★

הקדמנו כל הנ"ל כדי ללמד סניגוריה על התנהגותו של אברהם במצרים שלא היה בה שום חטא, בניגוד לסברתו של הרמב"ן, אבל גם רבותינו הסכימו שהגלות במצרים היתה בגלל חטאו של אברהם, ונחלקו במהות החטא, וזו לשונם במסכת נדרים דף ל"ב.

"אמר ר' אבהו א"ר אלעזר מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים", ואת השאלה שהעמידו רבותינו לבירור. תחילה נקיים לפרש כוונת שאלתם, כי לא שאלו על עצם הגלות מחוץ לארצם היעודה להם, אלא על השעבוד שאלו, משום שהגרות בארץ לא היתה מתייחסת מן הטעם המפורש בגופם של מקראות: כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם... ודור רביעי ישובו הנה כי לא שלם עון האמורי עד הנה, ופירש רש"י כי לא שלם עון האמורי להיות משתלח מארצו עד אותו זמן שאין הקב"ה נפרע מאומה עד שתתמלא סאתה עכ"ל. ולכן לא יכלו ישראל להתפתח לפרות ולרבות בארץ ירושתם כי היו או רחוקים רגלי תושבי הארץ האמוריים בטרם מלאה סאתם, ולכן היו צריכים לגלות עד אשר ישלם עון האמורי. אבל "ועבדום וענו אותם" למה, [illegible] רבותינו "מפני מה נענש אברהם אבינו ונשתעבדו בניו למצרים", ולא שאלו על עצם הגלות.

על שאלה זאת באו בגמרא שם שלוש תשובות.

א) מפני שעשה אנגריה בתלמידי חכמים, שנאמר וירק את חניכיו ילידי ביתו שמונה עשר ושלוש מאות וירדוף עד דן, ופירש רש"י שהוליכם למלחמה כדכתיב וירק את חניכיו ילידי ביתו והיינו בני אדם שחנכו לתורה.

ב) ר' שמואל בר נחמני אמר מפני שהפריז על מידותיו של הקב"ה שנאמר במה אדע כי אירשנה, ופירש"י שהרבה הגדיל להרהר על מידותיו של הקב"ה שאמר במה אדע.

ג) ר' יוחנן אמר מפני שהפריש בני אדם מלבוא תחת כנפי השכינה שנאמר תן לי הנפש והרכוש קח לך, ופירש רש"י אברהם אבינו נתנן לו ואילו עכבן לעצמו היה מכניסן תחת כנפי השכינה.

אמונה ובטחון בה'

וכבר ראיתי למי שתמה על דברי רבותינו, איך ניתן להניח שישתעבדו ישראל במצרים מאתיים ועשר שנים בשביל חטאים פעוטים כאלה. וטעות גדולה בידי השואלים כן, כי אלה הם חטאים ביסודות האמונה והבטחון בה', ואלמלא נענשו ישראל ונשתעבדו היה פגם חמור זה נמשך מן האב לבנים, והודעת העונש לאברהם "ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", בא לתקן את הפגם באברהם עצמו שבכך תיקן וחיזק את בטחונו בה' לפני שזכה לבנים, כדי שזרעו יבוא לעולם כאשר אבי האומה שלם בבטחונו הגמור בבורא, ויטביע אמונתו זאת בזרעו אחריו. ואולי מטעם זה נמנע מאברהם להוליד בנים עד שהובא בכור הנסיון לחיזוק אמונתו ובטחונו בהקב"ה וארכו הימים עד לעת זקנתו.

בהגות מידת הבטחון בה', מנה רבנו בחיי בן פקודה (בספרו חובת הלבבות) שמונה דרגות, השמינית שהיא המעולה שבכולן היא, "שיבטח בהקב"ה בכל לבו במה שהוא רצון הקב"ה, כלומר במה שהוא בריא או חולה, עשיר או עני, חופשי או אסור בבית האסורין. וכיון שרצון הקב"ה שיהיה לו אחד מן המאורעות והיסורין והם הם הקב"ה ... לו לחזור בזה ואין לו לבקש סבה, כי אם הוא משתדל ומבקש סבה שיצאל מן המאורע ההוא שהוא בו, משים חלק אחד מלבו בבטחון אותה סבה ואינו בוטח בהקב"ה בטחון שלם בכל לבו, ומי שהוא שלם במידת הבטחון יש עליו לבטוח בהקב"ה בכל לבו שהוא יתעלה בעל הסבות כולן יזמין אליו הסבות כפי מה שיצטרכו".

מובן שזו מידת בטחון עליונה, וספק אם אפילו יחידי סגולה זכו לה, שהרי מי לנו צדיק כיוסף, וגם הוא נכשל במידת בטחונו בה' ופנה אל שר המשקים בבקשתו, "כי אם זכרתני... והזכרתני אל פרעה והוצאתני מן הבית הזה", ונענש בשנתיים נוספות בבית האסורים. וגם דוד המלך מעיד בעצמו על עתות צרה שפקדוהו, "עד אנא אשית עצות בנפשי יגון בלבבי יומם עד אנה ירום אויבי עלי" (תהלים יג), ומכאן שלא הגיע למעלת בטחון מושלמת וחיפש עצות כיצד להינצל מאויביו שרדפוהו.

אלא שאברהם אבינו, שעליו נאמר "ומצאת את לבבו נאמן לפניך", צריך היה להגיע לשלימות מוחלטת ועליונה באמונת בטחונו בהקב"ה. והנה לקה בערעור קל מאוד בבטחונו בהקב"ה, שלגבי כל אדם אין בזה עוון אשר חטא, אבל לגבי אברהם נחשב לו לחטא והיה צורך בתיקונו, כאמור לעיל כדי שזרעו שממנו תקום האומה יבוא לעולם כאשר אבי האומה שלם במידת בטחונו הגמור בבוראו ויטביע אמונתו זאת בזרעו אחריו.

עתה נשוב להסביר מה היה חטאו של אברהם אבינו לפי כל אחד מחכמי ישראל הנ"ל.

אנגריה בתלמידי חכמים

כל גיוס לשירות המוטל על אדם או בהמה (עיין יומא לה: ובבבא מציעא עח) נקרא אנגריה, ולפי זה נענש אברהם אבינו בשעבוד בניו למצרים "מפני שעשה אנגריה בתלמידי חכמים" והם חניכיו ילידי ביתו שחינכם לתורה, וישבו בביתו ועסקו בתורה, וכדברי רבותינו (ביומא כח:) מימיהם של אבותינו לא פסקה ישיבה מהם, אברהם זקן ויושב בישיבה היה שנאמר ואברהם זקן וגו' (ואל תתמה איזו תורה למדו אבותינו לפני מתן תורה, כבר הארכנו בזה בספרנו "עשה לך רב" חלק ה' סימן י"ד, והוכחנו שאכן היו מצוות והיתה תורה גם בימי אבותינו, עיין שם).

ויש מקום לשאלה, מה היה חטאו של אברהם שגייס למערכה תלמידי-חכמים שעסקו בתורה, הלא היה זה פיקוח נפש ממש, שכן מלחמה זו נגד ארבעת המלכים היתה כדי לשחרר את לוט בן אחיו מהשבי, ושמא יכול היה אברהם לגייס כוחות צבא רבים ועצומים שאינם לומדי תורה כדי לנצח את ארבעת המלכים, שהם עצמם ניצחו את חמשת המלכים, ומי יכול היה לעמוד נגדם אם לא דווקא לומדי תורה, שכוחם גדול והראויים שייעשה להם נס כה גדול. [illegible] מלכים לא יכלו לעמוד בהם ואנו יכולים לעמוד בהם (בראשית רבה מב:ג). ולכן במה חטא אברהם?

ונראה שחטאו היה שביטל תלמוד תורה בשביל מלחמה מיותרת, שאילו היה בטחונו חזק בהקב"ה צריך היה לחשוב שאם לוט ראוי להצלה הרי שיינצל גם ללא מלחמתו של אברהם. ואכן למד אברהם מתוך העונש שהוטל על זרעו את מוסר ההשכל, וכאשר נגזרה גזירה להפך את סדום לא עשה שום מאמץ להציל את לוט ובטח בהקב"ה שאם ראוי הוא להצלה ודאי יינצל.

הפריז על מידותיו של הקב"ה

ואילו לסברת ר' שמואל בר נחמני נענש אברהם ונשתעבדו בניו למצרים מפני שהפריז על מידותיו של הקב"ה שאמר "במה אדע כי אירשנה".

לפי עומק הפשט אברהם לא חטא כלל באמרו "במה אדע כי אירשנה", בין אם נפרש שביקש אות כפירוש הראשון של רש"י, ובין אם נפרש שרצה שה' יכרות אתו ברית על ירושת הארץ. כי אם נפרש שביקש אות אין זה חטא, וכדברי הראב"ע, "ועל ירושת הארץ ביקש אות כאשר עשה גדעון", ובוודאי שגדעון לא חטא כי לא מצאנו שה' כעס עליו (עיין שופטים ו'). וגם אם נפרש שביקש ברית אין כאן חטא, וכהמשך דברי הראב"ע, "ועוד כי טעם שבועת ה' שיהיה הדבר בלא תנאי כי כלל כל נבואות הם הם על תנאי, והנה לא חטא אברהם בעבור שביקש לכרות אתו ברית", ועיין גם ברמב"ן שגם הוא לא ייחס לאברהם חטא בזה. ולפי זה כשאמר לו הקב"ה: ידע תדע כי גר יהיה זרעך וגו' לא היתה הכוונה להענישו אלא להודיעו כי אף שאני מבטיחך שלזרעך אתן את הארץ, זה יתעכב עד דור רביעי משום שלא שלם עוון האמורי עד הנה וטרם הגיע הזמן שתקיא אותם הארץ בעוונותיהם.

ודרך זאת תואמת סברת ר' חייא בר חנינא שאמר (בבראשית רבה פרשה מ"ד) לא כקורא תגר אלא אמר לו באיזו זכות, אמר לו בכפרות שאני נותן לפניך, ויאמר קחה לי עגלה משולשת וגו' הראה לו שלושה מיני פרים וכו'. כלומר בזכות הקורבנות, כי היה ברור לאברהם שאין אדם צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא, וכשיחטאו בניו יאבדו זכות ירושת הארץ, לכן הבטיחו כפרת העוונות בקורבנות, ועיין עוד במסכת מגילה ל"א, וכך פירש רש"י המקרא בפירושו השני, ולפי זה לא חטא אברהם כלל באמירת "במה אדע".

אך כאמור לסברת ר' שמואל בר נחמני נענש אברהם מפני שהפריז על מידותיו של הקב"ה שאמר "במה אדע כי אירשנה". ואף שכתבנו לעיל שלפי פשט המקראות לא חטא אברהם באמירה זאת, נראה לי שסברת ר' שמואל בר נחמני שחשבה לחטא מבוססת על מלת "אדע", שאילו היתה הכוונה רק לדעת באיזו זכות די היה שיאמר "במה אירשנה", אבל באמירת "במה אדע" גילה חוסר אמון בהבטחת ה' להורישו את הארץ וביקש אות או ברית, ולגבי אברהם היה זה חטא ולכן נענש ונשתעבדו בניו. מן הראוי לציין שהודעת העונש באה באותה מלת החטא, "ידע תדע" כי גר יהיה זרעך, מקביל לאמירתו "במה אדע", וגם זה מוסיף חיזוק לסברת ר' שמואל בר נחמני. עכ"פ גם לסברא זאת היה החטא בחוסר אמונה.

הפריש בני אדם מלבוא תחת כנפי השכינה

וסברת ר' יוחנן היא שהעונש בא "מפני שהפריש בני אדם מלבוא תחת כנפי השכינה", בכך שאברהם לא השאיר את כל הנפשות שהציל באותה מלחמה בידו והיה מגיירם ומכניסם תחת כנפי השכינה (כי כך היה מקובל בימים ההם שכל המציל במלחמה שייך לו בין ממון ובין נפשות), ודרכו של אברהם היתה להכניס בני אדם תחת כנפי השכינה, כאמור: ואת הנפש אשר עשו בחרן, ודרשו רבותינו אברהם מגייר אנשים ושרה מגיירת נשים. ואילו במקרה זה גילה אברהם חולשה בהפצת אמונת ייחוד ה' בעולם, ולכן נענש ונשתעבדו בניו.

כי אעפ"י שהיהדות אינה מיסיונרית ואינה רודפת לגייר זרים לאמונתה, אעפי"כ ראו רבותינו בגיור מצוה (עיין יבמות מז:). ובימי הבית השני כאשר האלילות פשטה את הרגל היתה נהירה גדולה מאוד לאמונת היהדות, הרי מרבותינו רצו להקל מאוד בקבלת גרים, ונראה לי משום שראו בגיור ייעוד גדול בהפצת אמונת ייחוד ה' בעולם. וכך שנינו (שם מ"ו), תנו רבנן גר שמל ולא טבל, ר' אליעזר אומר הרי זה גר שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו. טבל ולא מל ר' יהושע אומר הרי זה גר שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו. וחכמים אומרים טבל ולא מל, מל ולא טבל אין זה גר עד שימול ויטבול. וייתכן שר' יהושע סבר להקל בקבלת גרים על יסוד טבילה בלבד, משום שבכך היתה נפתחת דלת לגיור המונים רבים וכניסתם ליהדות, דבר שנמנע בעקבות המילה שהיתה קשה להם ביותר. מובן שלא עלה על דעת ר' יהושע לבטל מצוות מילה מקרב עדות גרים, אלא לדור ראשון של המתגיירים המבוגרים בלבד, ואילו את בניהם שיוולדו להם ימולו כדין, והעיקר היה לדור המתגיירים בלבד. אם היתה דעתו של ר' יהושע מתקבלת להלכה בבית המדרש ייתכן שהיו פני ההיסטוריה אחרים.

★ ★ ★

למדנו ממדרש רבותינו זה שחטאו של אברהם היה בחולשה באמונה ובבטחון בהקב"ה. והעונש, ובעצם הודעתו לאברהם תוקן פגם זה, וכך נוצרה בעולם האומה שיסודה היא האמונה האלוקית ובזכותה זו זכו לגאולה ממצרים, ובזכות אמונה זאת יזכו גם לעתיד לבוא לגאולתם השלימה. וכדברי רבותינו (במכילתא בשלח יד-לא): גדולה אמונה שהאמינו ישראל במי שאמר והיה העולם, שבשכר שהאמינו בה' שרתה עליהם רוח הקודש ואמרו שירה, שנאמר ויאמינו בה' ובמשה עבדו אז ישיר משה ובני ישראל... וכן אתה מוצא שלא נגאלו ישראל ממצרים אלא בשכר האמונה, שנאמר ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' את בני ישראל... וכן אתה מוצא שאין הגליות מתכנסות אלא בשכר אמונה, שנאמר אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה.

"כשלון" שהפך לסנסציה

מאת בת שלום

"לקחת על עצמך אמביציה בלתי אפשרית, ועובדה – נכשלת", כתב המו"ל פויר-ג'ול הצל למחבר צעיר שזה עתה סיים לקרוא את כתב היד של יצירתו החדשה. המחבר, שרוחו נפלה, החזיר את כתב היד למגירה, והחל לכתוב רומן אחר. הוא הספיק לכתוב 63 רומנים מבדרים אחרים, עד יום מותו, ואילו את כתב היד הזנוח שכח בכלל.

עברה למעלה ממאה שלמה, ויום אחד היכט נינו של המחבר במגירות ישנות בעליית הגג של בית סבו – וראה בקצה של אחת מהן, דפים כתובים, הוציא הנין את הדפים, החל לקרוא, התלהב – ומיהר שוב אל המו"ל. אבל מה שהוצאת הספרים של שנת 1863 דחתה בבוז – הלהיב והדהים כמובן את המו"לים של סוף המאה ה-20. אלה מיהרו להדפיס את כתב היד והיום הוא נחשב לסנסציה של. פריס. הסופר שנדחה היה... ז'ול ורן. ושם כתב היד שלו, "פריס במאה העשרים".

הקטע המדהים שבספר שייך, כרגיל במקרה של ז'ול ורן, לעתידנות המדוייקת שניחן בה. בימים בהם רק דיברו על המצאת המכונית, תיאר את בירת צרפת כ"פקוקה" בפקקי תנועה נצחיים, שדרותיה מוארות בתאורת יום חזקה (בימיו שלו האירו את הרחובות בגז), האנשים מתקשרים ביניהם בפקסימיליות (!), מאזינים למוסיקה שמפיקים מאתיים פסנתרים מחוברים שרק אדם אחד מנגן בכולם (היום קוראים למכונה כזו: סינתיסייזר) ונוסעים ממקום למקום ברכבת חשמלית עילית (דבר שעדיין לא התקינו בפריס). ורן תיאר אפילו קונסטרוקציית ברזל אדירה בלב פריס, המזכירה מאוד את מגדל אייפל...

מספרות העולם

מה דחה איפוא את המו"ל של המאה ה-19 בחזיונות עתיד תמימים אלה? כנראה התיאור הפסימי של חיי היהודים שיש ברומן "פריס במאה ה-20". ורן הצעיר (והוא היה אז בן 35) מתאר את גיבורו המשורר כעני מרוד, נודד חסר בית שאינו מצליח למכור את שיריו ולהתפרנס, משום שהחברה בה הוא חי מעריכה רק מכונאים, תעשיינים וטכנולוגים. משוררים, נחשבים בחברה עתידנית זו, למקבצי נדבות, לטפילים, לאנטי-פרודוקטיביים שצריך לגרש. כספים ומכונות, תופסים את מרכז הבמה ולאיש אין פנאי או רצון לממן מוזיאון או לפרנס סופר. פריס שכזו, נראתה כנראה למו"ל מן המאה ה-19 כהפלגת דמיון קיצונית מדי ובלתי מתקבלת על הדעת עד כדי כך שהוא דחה את כתב היד.

ורן, אגב, למד את הלקח, והתיישב לכתוב ספרים אופטימיים ומלאי שמחת חיים, כמו "מסביב לעולם בשמונים יום" ורק באחרית ימיו, חזר למוטיב של נעוריו ותיאר שוב חברה טכנולוגית שבה המצאות ושיפורים חמריים נפלאים המקילים על חיי היום-יום, לא הופכים את החברות למאושרות יותר, אלא רק לרדופי השגיות נצחיים. על כך הן נאמר במקורותינו שאיש לא יוצא מן העולם וחצי תאוותו בידו.

★

לעוף עם "מאסטר יהודי"

פרחח רחוב בן תשע, בשם ולטר קליינברג ראולי, הוא דמות המספר ברומן החדש של פול אוסטר, "פחד גבהים" (ורטיגו).

ראולי משוטט בחוצות סט. לואיס, מיסורי, והשנה היא 1924. הוא מדבר בסלנג עברייני, מגלה קשיחות ותחכום של ילדים מסוגו, שהתבגרו קודם זמנם, ומתאר בסגנון פיוטי, אבל בשפת ביבים, כיצד השתנו חייו, כאשר ניגש אליו יום אחד, בעומדו ליד פונדק ג'ין, אדם זר, בשם "מאסטר יהודי" ואמר לו: "רוצה ללמוד לעוף? בוא איתי" מאותו רגע הפך לשולייתו של הנוכל רב הקסם, שלימד אותו לבצע התרוממויות באוויר, למסורות רוחניות.

אחרי שלוש שנים של אימונים פיזיים וחזרות לאין סוף, יוצאים ראולי ו"מאסטר יהודי" לסיבוב הופעות בירידים כפריים ובכל הקרנבלים של ארצות הברית. הם מדהימים, מפתיעים, משעשעים ומרתקים את המוני העמק של מדינות הדרום והמערב, במפגני ה"התעופפות" שלהם, המתרחשים ב-1927, אותה שנה שבה צ'רלס לינדברג חצה בפעם הראשונה, במטוס, את האוקיינוס. הם עושים כך כסף גדול וקונים לעצמם מוניטין ותהילה באזורים הכפריים.

אבל השנים המאושרות קצרות ביותר. שנתיים מ-1927 עד 1929, "מעופפים" הנוכל המבוגר וילד הרחובות לנוכח פיות פעורים ועיניים קרועות לרווחה של קהלם. מאסטר יהודי מציג את גיבורו הנער כ"גיבור הגוים והלהט ביותר מאז דוד המלך שהרג את גוליית ברוגטקה", אבל המשבר הכלכלי הגדול של שנת 1929 "מקרקע" אותם. הקהל מפסיק להשקיע כסף בהופעות קוסמים ולהטוטנים וראולי מאבד את בטחונו העצמי ולא מסוגל עוד לעופף. הוספתי מחלה ורטיגו, מחלת פחד גבהים, הוא אומר בעצב. "פנסיונר" בגיל 15.

באה"ב רואים בספר משל פיוטי מלבב על התמימות ויכולת הרחפה והתקופה של הדמיון האנושי, ועל הצניחה הבלתי נמנעת, הנפילה ומכת ההתרסקות של חלומים הנפגשים במציאות – הופכים את הספר, במעט מיומו הראשון, ל"ספר פולחני".

★

במה נרצח הסופר-המרגל הבולגרי שבגד?

רוצח מקצועי מחסל קורבנות במטרייה קטלנית. נשמע כמו סיפור מתוך ספר של ג'יימס בונד, לא?

אבל "רצח המטרייה", ספרם של העיתונאים הבולגריים ולדימיר בידנו וקאלין טודורוב, איננו סיפור בדיוני אלא דיווח דוקומנטרי על פרשה שהתרחשה בלונדון 1978 במרכזה רצח הסופר הבולגרי גיאורגי מרקוב שהודעל למוות מדקירה של קצה מחודד של מטרייה, מרוח ברעל.

מרקוב, דיסידנט בולגרי (ויריב פוליטי של ממשלת בולגריה הקומוניסטית) היגר מארצו לאנגליה וקיבל בה מקלט מדיני. יום אחד, בעומדו בתור לאוטובוס ליד גשר ווטרלו בלונדון, נתקלה בו מטרייתו של עובר אורח. כעבור דקות אחדות צנח ומת. האם הרודן הבולגרי טודור זיבקוב, שלח רוצח שכיר לחסל את מרקוב, משום שהאחרון כתב רשימות ביקורת חריפות נגד המשטר בארצו?

שני המחברים חקרו את תולדות גיבורם לאורכה ולרוחבה של אירופה המזרחית. ראיינו פונקציונרים קומוניסטיים לשעבר, עדי ראייה ועדי אופי, בדקו ובחנו תיאוריות ותסריטים אפשריים שונים (למשל שהסי.איי.אי. היה גם בן מעורב בפרשה) ולבסוף הם מעלים את הגרסה ההגיונית היחידה העולה מכל ממצאיהם: מרקוב נרצח ע"י אקדח אוויר, הדקירה במטרייה המורעלת, היתה רק אמצעי הסוואה, כדי שלא יחפשו בסביבה את היורה המחסל.

אשר ל"מחסל" – המקורות של העיתונאים החוקרים מצביעים על כך שגיאורגי מרקוב היה מרגל בולגרי בלונדון, לפני שהציע את שירותיו גם לבריטים והפך כך לסוכן כפול. כתוצאה ממעשה זה, הוחלט בסוכנות הביון הבולגרית, עם גיבוי של הק.ג.ב. לחסלו מיד, כאמצעי הרתעה כלפי הסוכנים הקומוניסטיים האחרים, שפעלו בלונדון.

הגילוי הסנסציוני ביותר של הספר: הרוצח שחיסל את הסופר המרגל שבגד, היה לא אחר מאשר... שגריר בולגריה לשעבר, שהיום חי לו באנונימיות בסופיה, אבל הסכים להודות במעשה שעשה "למען המולדת". מי שאמר שהמציאות עולה על כל בדיון, ידע מה שאמר.

לפרשת השבוע לך לך

אברהם אבינו ואב המון גויים

מאת הרב רצון ערוסי

פרשת לך לך עוסקת כולה בעניינו של אברהם. בינו ובין הגויים, ובינו ובין זרעו. בינו ובין הגויים – התנתקותו מארצו וממולדתו ומבית אביו. מסעותיו בארץ כנען כדי לפרסם שם ה'. פרשת ירידתו למצרים בזמן הרעב (וחטיפת שרה), הפרדותו מלוט. התערבותו במלחמת המלכים כדי להציל את לוט. ובינו לבין זרעו – ברית בין הבתרים, שבה ה' הבטיח לאברהם זרע. זרע שבתחילה יהיה גר במצרים ולאחר מכן הוא יקבל את ארץ כנען (ארץ עשרה עמים) שתהיה ארצו, לידת ישמעאל בן הגר, בריחת הגר משרה, ברית מילה לאברהם ולבני ישמעאל ולילידי ביתו.

התייחסות התורה בעניינו של אברהם בינו ובין זרעו היא בגין העובדה שאברהם הוא אבינו, אבי האומה היהודית (ברית בין הבתרים). שכן עד היום אנו אומרים בתפילתנו (נוסח תפילה שתוקן ע"י אנשי כנה"ג ואשר יסודו קדום יותר) "אלוקינו ואלוקי אבותינו. אלוקי אברהם, אלוקי יצחק ואלוקי יעקב". וכשיהודי זוכר את אברהם, הוא זוכרו בכינוי "אברהם אבינו".

התייחסות התורה בעניינו של אברהם בינו ובין הגויים היא בגין העובדה שאברהם הוא גם אבי הגויים. שכן על עניין זה כאמור במפורש בפרשה: "אני (ה') הנה בריתי אתך והיית לאב המון גויים... ולא יקרא עוד את שמך אברם, והיה שמך אברהם, כי אב המון גויים נתתיך".

אולם אבהות כפולה זו של אברהם, לכאורה אומרת דרשני. שכן אם אברהם הוא אב לכל הגויים בעולם, אם כן מכוח אבהות אוניברסלית זו הוא גם אבינו. ועל שום מה נתייחדה אבהותו על העם היהודי כשהוא גם אבי כל הגויים? האם אברהם הוא רק אבינו (אולי בגלל הגורם הביולוגי), איך הוא גם אב לכל הגויים?

ואם לא די בכך, הרי ההפטרה מגדילה את התימה. שכן היא מתייחסת למערכת היחסים שבין יעקב. עבד ה', זרעו של אברהם אוהבו של ה', ובין הגויים. ומערכת יחסים זו איננה הרמונית ויש בה מאבקים. ההפטרה היא בדברי ישעיה (מ, כה, לפי התימנים. מ, כז, לפי האשכנזים והספרדים. עד מא, טז, והתימנים מוסיפים פסוק יז), שמתמודד עם דברי יעקב עבד ה', אשר טוען שנסתרה דרכו מאת ה', וכי ה' מסתיר פניו ממנו, ואינו משגיח עליו מפני הגויים אשר נלחמים בו. ואם כן לפי זה יש אפילו סתירה בין העובדה שאברהם הוא אבינו ומכוחו אנו פועלים, ובין העובדה שהגויים, שכאמור הם חשובים גם כן לבני אברהם, רודפים אותנו, אנו זרעו של אברהם.

עיון בפרשה ובהפטרה מלמדנו, שהאבהות הכפולה שיש לאברהם על הבאים אחריו מקורה בעובדה שיש לאברהם בנים מכוח הביולוגיה, עם ישראל, ובנים רק מכוח האידיאולוגיה, כלומר כל מי שמקבל את אמונו של אברהם ואת דרכו נחשב לבנו. ייעודו של אברהם להיות אב המון גויים ולהפיץ את האמונה בה' בקרב כל הגויים עד סוף כל הדורות. ובניו הביולוגיים אמורים לממש ייעוד זה. כך שעל פני הדברים אין סתירה בין שני התארים שיש לאברהם כאבי היהדות וכאבי האנושות. אולם עד למימושו המוחלט של הייעוד האברהמי, אפשר שיהיו מתחים בין זרעו של אברהם ובין הגויים, כשם שהיו מתחים בינו ובין הגויים בימיו. אלא שלמתחים שבין הגויים ובין זרע אברהם (עם ישראל) יש לפעמים גורמים התלויים גם בזרעו של אברהם (וחטאיהם). אבל כאמור מצבים אלו של מתחים, הם שייכים רק לשלבי הביניים, כי לעתיד לבוא עם ישראל שהם בני אברהם והבאים מכוח השם "אברהם אבינו" יגרמו לכך שאברהם יהיה באחרית הימים אב המון גויים.

אברהם – יחודיות ואחדות

האמנם הופעת אברהם אבינו לעולם וייחוד דרכו. הם אכן מיוחדים במינם. כי אברהם אבינו אכן קרא תגר כנגד התרבות הגויית האלילית שהיתה בימיו. וקרא לבני דורו לנטוש את האלילות המתפילה ולחזור ולהכיר בבורא העולם. באחדותו של הבורא, בה' אחד. אשר אין לו גוף ולא דמות הגוף. מטבע הדברים, רבים ראו בו מהפכן ולחמו נגדו. ולכן ה' הבטיח לו הגנה מפני יריביו "ומקללך אאור".

אמונתו הייחודית של אברהם, ופעלו בשם אמונתו, גרמו לכך שהוא מצווה להתנתק ממולדתו, "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך". כלומר, אברהם היה לכאורה שונה ונבדל מכולם. אדם בודד, או אדם כתתי, שכן גם היו לו מעריצים. "ואברכה מברכיך".

אולם אליבא דאמת יחודיותו של אברהם היא דווקא בשורת האחדות לאנושות כולה. שכן ככל שהאנושות חוזרת ומתלכדת סביב האמונה בה' אחד. הרי כל בני האנושות הזו נחשבים לבני ה', שלכולם שווים, וכולם מאוחדים באמונתם. כי האנושות האלילית אינה יודעת אחדות מהי. שכן לכל איש או לכל כת, אלילים שונים, ואמונות שונות, ולכן, כאמור, רק האמונה בה' אחד, היא הסוד והיסוד לאחדות האנושית.

לכן אברהם אבינו לא התבודד. הוא לא הסתפק בעובדה שהוא יודע לעצמו את האמת האמונית. הוא לא התנתק מן האנושות והפקירה שתשקע באליליה ובהבליה. אלא הוא התנתק מאמונת ההבל של הגויים, אך פעל ללא ליאות להחזיר את הגויים לדת האמת, ובכל מקום שהיה הולך היה קורא בשם ה'. כך שאברהם אכן טיפח את יחודיותו שלו, אך הוא דאג שהיא תהיה נחלת כלל האנושות למען אחדות האנושות.

לאברהם וזרעו ייעוד אלוקי

האמנם אברהם אבינו קיבל את ברכת ה' לדרכו היחודית. אלא שה' לא ראה באברהם רק כאיש, אלא כשיטה שהיא צריכה לצבא ולבסיס כדי שאכן היא תתפשט ותהיה נחלת כלל האנושות. במהלך הדורות הבסיס שנקבע הוא ארץ כנען, והצבא הוא זרע אברהם אוהב ה', הלא הם בני יצחק ויעקב, כלומר עם ישראל. "לך לך מארצך וממולדתך אל הארץ אשר אראך". הארץ שה' הראה לו נקבעה בברית בין הבתרים היא ארץ כנען שישבו בה עשרה עמים. ולפי המסורת, בראשית הדרך עם ישראל יזכה בארץ שבעת העמים, והיא תהיה ארץ הקודש. אשר מתוכה, עם ישראל יפעל כעם קודש כדי לתקן עולם במלכות שדי. ובאחרית הימים יתווספו לארץ ישראל, עוד שלוש ארצות שבשליטת שלושה עמים נוספים "את הקיני ואת הקנזי ואת הקדמוני". "יהושלשת, אדום ומואב ועמון" (רש"י, בראשית, טו, יט, עפ"י ב"ר. מד. כג), עמים שדרכם מנוגדת לחלוטין לדרך הקדושה של ישראל.

ואמנם ראשיתה של הדרך למילוי השליחות ע"י אברהם וצאצאיו, היא איננה סימפטית בעיני בשר ודם. כי יהיו בה שונות ובדלות. ואפילו דברים שעל פניהם הם אינם מוסריים, גירוש הגר ובנה ישמעאל (בנו של אברהם) בשל דרכיהם הרעות, שאינן מתאימות לדרכו של אברהם, וגירוש האמורי מארצו לכשישלים עוונו ("כי לא שלם עון האמורי עד הנה"). אך בעיני ה' דרך אברהם כשרה. כי זה הוא אשר צפה האחרית שישמעאל יהיה פרא אדם וזרעו ילחם עם כל העמים (רמב"ן). וזה הוא היודע שהאמורי רשע.

ואמנם הגויים לא טמנו ולא יטמנו ידיהם בצלחת לנוכח הפעילות האברהמית, של אברהם או זרעו. הגויים התנכלו לאברהם ורדפו אותו באור כשדים (רמב"ם, עבודה זרה, פרק א'), ומלחמת ארבעת המלכים נגד החמישה, יעדה האמיתי והסופי היה חיסולו של אברהם (פר"א, כז; ב"ר. מב, ד).

ישראל שהם זרעו של אברהם אוהב ה', הם בשליחותם לתקן עולם במלכות שדי, הם למעשה עבד ה'. והגויים מתנכלים לעבד ה', ויש שנדמה לישראל עבד ה' שה' מסתיר פניו ממנו. "למה תאמר יעקב ותדבר ישראל, נסתרה דרכי מה' ומאלוקי משפטי יעבור" (הפטרה). ה' עודד את ישראל, שיחזיק מעמד וכי עוד תבוא תקופה חדשה. "ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע... וקווי ה' יחליפו כח". וזה עוזר לשפוט את הגויים. "החרישו אלי איים... יגשו אז ידברו יחדיו למשפט נקרבה". ישראל הוא אמנם כתולעת קטנה נרמסת ונדרסת, "אל תיראי תולעת יעקב", אבל הם עתידים להינקם באויביהם. "הנה שמתיך למורג חרוץ חדש בעל פיפיות תדוש הרים ותדק... תזרם ורוח תשאם... ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל".

אברהם וזרעו ושלימות הבריאה

אף שיהיו קשיים במימוש הייעוד האלוקי של אברהם וזרעו. אבל בסופו של דבר הוא יצלח. כל אומות העולם יתלכדו סביב אמונת אברהם. "ונברכו בך כל משפחות האדמה". אם אם יתרבו גויים אשר יתנפחו מרצונם אל אמונת אברהם ודרכו. והוא יהיה אביהם הרוחני, ובניו יוכלו לומר אלוקינו ואלוקי אבותינו (שו"ת הרמב"ם, בלאו, רצג).

מימוש היעוד האלוקי של אברהם לתקן את כל העולם במלכות שדי, מוכרח הוא. אי אפשר שלא יהיה. כי הוא חלק בלתי נפרד מן הבריאה. כי הבריאה מושלמת נבראה. ואי אפשר שהאנושות תהיה בלתי מושלמת. אלא שלשלמות זו תושג בדרך של קלקול ואחר כך תיקון. הקלקול של האדם הראשון והתיקון של אברהם אבינו וזרעו. "א"ר לוי כתיב האדם הגדול בענקים זה אברהם ולמה קרא אותו גדול שהיה ראוי להיבראות קודם לאדם הראשון. אלא אמר הקב"ה, שמא יקלקל ואין מי שיבוא לתקן תחתיו. אלא הרי אני בורא את האדם תחילה שאם יקלקל יבוא אברהם ויתקן תחתיו" (ב"ר, יד, ו).

לכן הנביא ישעיה בדבריו בענין ההשגחה של עבד ה' הרבה להתייחס לבורא ולבריאה. "ואל מי תדמיוני ואשוה יאמר קדוש. שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה... מרוב אונים ואמיץ כח איש לא נעדר" (תימנים). "למה תאמר יעקב נסתרה דרכי מה'... הלוא ידעת אם לא שמעת, אלוקי עולם, ה' בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע... וקווי ה' יחליפו כח... ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אוהבי. אשר החזקתיך מקצות הארץ... ואומר לך עבדי אתה בחרתיך ולא מאסתיך...".

ה' ברא את העולם ובכללם את בני האדם. צאצאי האדם הראשון התנתקו מן ה' השחיתו דרכם. הם מהווים סכנה לעצמם, לאנושות ולבריאה (בגלל שאין להם יראת אלוקים הם מסוגלים לחטוף אשת איש). אברהם וצאצאיו קיבלו על עצמם להדבק בה' ובתורתו למען עצמם ולמען כל האנושות. יהיו גויים שיתגיירו ויהיו שייעשו. "תזרם ורוח תשאם". אך בסופו של דבר כולם יעבדו את ה', וישראל עבד ה' (זרע אברהם) יתקיים בו. "ואתה תגיל בה' בקדוש ישראל תתהלל".

هكذا من الأصل

איש האשכולות

(שלושים שנה לפטירת הרב אלימלך בר־שאול ז"ל)

מאת הרב יוסף גליקסברג

שלושים שנה עברו מאז ליווינו לבית עולמו את רבה הגדול של רחובות, הרב אלימלך בר־שאול זצ"ל, ולמרות שדמותו הצטיירה כדמות ענק עתירת חכמה ומעשים, הרי צעיר יחסית היה ר' אלימלך במותו ושנותיו כמספר "בך", לא יותר מנ"ב שנה שר את שירת חייו, פעל ויצר את יצירתו החשובה בכל התחומים.

אולם יש לומר, לא רק "בך" גדול ויקר לתורת ישראל לעם ולארצו היה הרב בר־שאול אלא גם אב גדול! אב בתורה, אב בחכמה, אב בעצה ותושיה לרבים, אב לרבנות בישראל, לחינוך ולמחנכים, וגם להמונים שהיו צמאים לדבר ה' והוא ז"ל ריווה את צמאונם במידה גדושה ומבורכת.

אחרי מיטתו הלכו המונים ובראשם רבנים וראשי ישיבות שהגיעו לזיקנה, לשיבה ולגבורות, ובכל זאת שורה אורירה של יתמות, הרגשה שעזב את הדור אב רוחני ומורה דרך מקורי וכלעדי אשר במסירות נפש ממש ובאומץ לב נדיר צעד לפני המחנה כעמוד אש וענן להנחות הדרך לרבים ולהאיר אפילת מבוכה, תהייה, בודות וחוסר אמונה. הוא התווה דרך במדבר התקופה, ויישר מסילות מן העקמומיות, ואף קלט בסלחנות ובגבורה חצים ובליסטראות שהושלכו בדרכו. יחד עם זאת היתה הרגשה של שכול על הבן הבכור והבכיר שברבני הארץ שנולדו בה, גדלו והתגדלו בתוכה, והאיש שהבין את הדור הצעיר, שידע לבטא את לבטיו ואת צרכיו הרוחניים יותר מכולם ושזכה למצוא מסילות אל לב הדור שהשיב לו בהבנה ואהבה תחת הבנתו ואהבתו.

והנה הורם הנזר, הוסרה העטרה, ויתהלך אלימלך "לפני האלוקים" כאחד מתלמידיו של אאע"ה – ולא כנוח שהתהלך "את האלוקים" – ואיננו: "דמות אלימלך איש נעמי", איש נעים ביותר, איש הצועד תמיד בדרכי נועם. "נעימות בימינך נצח". אמנם "בימינך" בזרוע ימין עוזו, בכוח ובתנופה ובתחושת אחריות לנצח ישראל, אבל עם זאת הכל נעשה בנעימות, בלב טוב ורחום ובמאור פנים התהלך לפניו יתברך וקרא תמיד בשם ה'.

ימי דוד שעברו מאותו יום לא טישטשו ואף לא עמעמו את דמותו של איש האמונה – המאמין הגדול שלימדה והפיצה בכל יכולתו, שכה נאה דרש אותה וגם כה נאה קיים אותה, בדוגמה האישית, בארחות חייו – חיי רוח, נפש ולב, חיים צנועים תוך הסתפקות במועט, בענוה ובאומץ, בשלום ובאמת, בחסד ובמשפט. שלושים שנה גם לא מילאו את הרגשת החסר על ראובן ולא משתכח, את החלל שנוצר בעולם הרבנות עם פטירתו, בהעדר דמות מופת ודוגמה לרבני ישראל כדמה זו, וכל השאלות שריחפו בחלל עולמנו באותה שעה עדיין מצפות ואף זועקות לתשובה – מי ומי? "מי ילחם מלחמתה וישוב לשערים, כלי מלחמתה אבדו ונפלו גיבוריה".

איש עומד בשער היה ר' אלימלך, לא מסתגר בד' אמותיו, לא מתחבא ומתבצר בביתו, בלשכתו ובבית המדרש, אלא ניצב בשער הפונה החוצה אל הציבור, אל הדור הנבוך, אל הרבים הזקוקים לקירוב ולהסברה, לעידוד ולהדרכה. ובשערי בית המדרש הוא גם נאבק ונלחם, דוחה רוחות זרות מלהתפרץ פנימה, ומביא את האור הטהור והנצחי אל התוך אל המרחבים. זו היתה השאיפה שעטפה את חייו, ומילאה את יומו ולילו בלהט פנימי רב. ומרגלא בפומיה: עלינו לרכז את כל הכוחות הרוחניים המוכשרים שבקרב בני התורה כדי להקים מערכת הסברה יעילה כדי לפרש, לבאר, להפיץ אורה של תורה, את האור הגנוז, את הטעם הטוב שבתורה ובמצוות, את המשיבת נפש, את המאירת עיניים, את המשמחי לב, כל זה הרי נמצא בתורה ועלינו "להראות העמים והשרים את יופיה כי טובת מראה היא".

אישיות רבת גוונים

רבת גוונים היתה אישיותו של הרב בר־שאול. היה בעל נשמה חסידית רגישה וחמה אותה ינק ממשפחה חב"דית ותיקה בחברון, בצפת ובירושלים, ותורת החסידות היתה ביסוד עולם המחשבה שלו. בישיבת חברון העשיר את מחשבתו בתורת המוסר של ר' ישראל סלנטר בפירוש ובהרכבות הסלבודקאית שלה והיה קשור לראשיה ולר' אייזיק שר ז"ל. בהמשך דרכו העמיק שורשים בתורת הרב קוק ז"ל שהיום נפוצה על פני כל ע"י מאות תלמידיו תלמידיו של הרב קוק, אבל לפני דור אחד היה הרב בר־שאול אחד מגדולי מביניה, פרשניה ומפיציה. בקיאות נפלאה היתה לו בספרות היסוד של מחשבת ישראל לדורותיה. אמרו עליו שהיה בקי בשמונה מאות ספרי מחשבה, וגם עקב אחרי כל פרסום וגילוי בתחום זה מכל המקורות, גם כאלה שבאים מבחוץ כיופיו של יפת באהלי שם. גם היה בעל הוראה יסודית ומעמיקה, והשיב תשובות בהלכה לשואליו הבעיות שהזמן גרמן. שימש כפוסק בעל־סמכא לקיבוצים הדתיים, בתקופה שטרם כיהנו בהם רבנים, ואת פסקי הרב בר־שאול כיבדו וקיימו.

ספריו "מצוה ולב" ו"מערכי לב", היוו ממש מהפכה בעולמם של בני תורה מכל החוגים. הם היו תופעה מאירת עיניים ומשמחת לב, והכניסו את הצעיר החושב לתוך תוכן של סוגיות היסוד במחשבת ישראל. והיה זה קנקן חדש בשפה עשירה, בעומק הדברים ובדרך הרצאה מודרנית מסודרת ומקיפה בבקיאות רבה. אבל היין היה ישן, יינה של תורה, של חז"ל ושל אבירי הרועים מניחי היסודות המחשבתיים של היהדות ומתווי הדרכה.

מושך בשבט סופרים היה, בעל לשון עשירה. תיאוריו מושכי לב; יחד עם סמכות רבה להבדיל בין הפשט של היהדות לבין הדרוש והרמז. אם אמרו "מבריכותיו של אדם ניכר אם ת"ח הוא", הרי גם מדברי מחשבה ומוסר היהדות ניכר מאד כשהם נאמרים ע"י ת"ח גדול בתורה.

כבר בהיותו עלם צעיר לימים, נתבקש לערוך חוברת של ישיבת חברון לזכר הרוגי פרעות תרפ"ט.

אולם עיקר כוחו וגדולתו, בתורה שבע"פ. בלי כל סממנים של רטוריקה היה כובש את קהל שומעיו בידע הרחב, בשפה העשירה, בדימויים המעניינים, ובעיקר בכוח האמת השיכנוע הפנימיים בהם נאמרו דבריו.

מעולם לא מנע את טובו מאיש, תמיד נענה לרבים, למעטים ואף ליחידים. חוגים מחוגים שונים היה מקיים לקרובים ולרחוקים, לצעירים ולמבוגרים. היה "מורה נבוכים" אמיתי הן בשאלות אמונה, דת והלכה והן לרבים שנזקקו ממנו עצה ותושיה בכל בעיה שהתעוררה בחייהם. והיו רבים שלא זזו ימים מידו בקלות ובחמורות. בזה היה ממש מתלמידיו של אהרן, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה וגם משיב מעון.

פאר הרבנות

דמותו הרבנית של הרב בר־שאול היתה מיוחדת במינה, ובימינו אף נדירה מאוד. כראש הכל היתה האמת. שקר ונטשה והעמדת פנים היו זרים לאישיותו, ועוולה לא נמצאה בשפתיו. הנהגתו ודבריו שקולים במאזני צדק ואחריות. "לא תגורו" – נר לרגליו. איש אמיץ לב בכל דרכיו, עם קטן וגדול כאחד. בין כשהוא יושב בדין, ובין כשהוא דן ומכריע בענייני רבנות ובכל ענייני הציבור העולים על הפרק, יהא זה שר או ראש עיר, או כל אדם חשוב ותקיף, כולם יודעים שאצל הרב בר־שאול ניצבים מול האמת ונגד שיקולים לגופו של עניין ולטובת העניין בלבד.

גם במישור הארצי או הלאומי, בעניינים הנוגעים להנהגת הכלל ולעולם הרבנות, או לעניינים אידיאולוגיים של בעיות האומה והיהדות הדתית בפרט, מהרב בר־שאול שומעים את קול האמת, את קול ההגיון הזהוק, את המבט הצופה קדימה ולדור צעד אחד רחוק מאחרים, ובעיקר את קול האחריות. הרב בר־שאול אינו מסתתר ואינו תם, דעתו נשמעת לא תמיד כאחד מהמקהלה אלא כקול מקורי ויהודי.

לא פעם הוא סובל ממידת האמת שבו. לא תמיד הוא מובן לעסקנים שמסדרים דברים במידות שלהם, ובמבצעים שהם רגילים בהם. הרב בר־שאול אף מוכן לעזוב את הרבנות בשם האמת ולמענה אם חלילה ייאלץ לסטות הימנה.

כבוד מדומה זר לו ואף מוזר לו, וגם יודע ללעוג לנושא זה בשפתו הציורית. עולות בזכרוני שתי דוגמאות כמה היה כבוד הבריות חשוב בעיניו יותר מכבודו. פעם אחת נסענו ביחד להנחת אבן־פינה לקריית 'פתיבה' באשדוד, היו שם כסאות מסודרים שורות שורות והעולם שלתך נשיאות שהרב בר־שאול הוזמן לשבת לידו. אך משהשגיח שרבני רחובות יושבים בשורות שמסול עזב את מקומו ובא וישב בינינו למרות הפצרות כולנו.

פעם השתתפנו במסיבת סיום מסכת באחד מבתי הכנסת. וכשהגיע תורי לשאת דברים פתחתי ואמרתי בצורה מובנת וטבעית כבוד רב העיר וכבוד כל הרבנים. לאחר המסיבה פנה אלי ואמר: ר' יוסף! אני מבקש ממך להבא שלא להפריד ביני ובין שאר הרבנים. די לי שאני רב בין הרבנים, אין אני חשוב ושונה מאחרים. הדברים לא היו מן השפה ולחוץ.

לפי רצונו המפורש היה ביתו צנוע ביותר, אם כי מלא תלמידים ושומעי לקחו, וגם מבקשי בקשות שונות.

כל דבר חיצוני היה פסול בעיני איש הפנימיות והתוכן הפנימי. תמיד היו עיניו למטה ולבו למעלה ומחשבתו לא היתה בגובה העיניים הרואות מה שבחוץ ובחומר.

לא אשכח את שיחותיו בפני תלמידי ישיבת הדרום שבעבר היה מנהלה הרוחני ואחרי שנים מספר זכיתי למלא את תפקידו ולא אוכל את מקומו. גם לא אשכח את היותו כמונו בעל תפילה ושליח ציבור בעל נוסח מקורי ושורשי ומדויק מאוד. אמירותיו לפני התיבה היו חדורות חרדה בכוון בעומק שבו יצאו מפיו, באמת שבהן, ברגש והבעת גם יחד. ר' אלימלך היה קורא מן המחזור כקורא ברמב"ם ובתוס' וכמרצה שיעור באמונה בדבקות, בבטחון, בהכבעה והתעוררות, וגם בשירה שבלב – "או עלה בלבו לומר שירה".

בלשכת הרבנות ובביתו

לכאורה נתגלו ברב בר שאול שתי דמויות שונות. בלשכת הרבנות הריהו יושב על כיסא שכולו אחריות וסמכות, ונשיאה־בעול בהכרעות אמיצות. מאה עשרים ושבעה בתי כנסת היו באותו זמן ברחובות. והרב בקי בנעשה בכל אחד מהם. את מי יש לקרב אל ההנהגה והאחריות – לקרב בימין. וגם את מי נאלצים לדחות בשמאל. אין לך יום שלא מתקיים בירור בפני פורום הרבנות בבעיה של בית כנסת או מוסד ציבורי. והרב תר אחרי הצדק – לא רק של המתווכחים ומתריינים, אלא בעיקר הצדק של המוסר, של הרבנים, של הקיום וההמשך "עולם חסד ייבנה", קודם חסד עם העולם ואח"כ עם היחיד וגם זה במידה גדושה. הרב בקי בנעשה בכל מוסדות החינוך ומרגיש רגש אחריות לכולם, לכל הורמים ולכל הרמות מעין "זיקנה ביום דין־זכויות ביום קרב" עם כל מי שמפריע לפעילות הציבור ולשלומו ובמיוחד לפעולות הרבנות והרבצת התורה. ברבנות הוא הרב הראשי ואב"ד וכולו אומר יראת כבוד מצד כולם, כל מילי דמתא מוטלים עליו והוא מכריע בכולם.

רבנות המועצה הדתית, נציגות בעיריה, חו"ק ומוסדות חסד, דינים שבין אדם לחברו ובין איש לאשתו לא רק בין כותלי בית הדין אלא יום ויום בלשכת הרבנות הדלה והצנועה ביחד עם הרבנים בלשכה ובשכונות.

ואילו בביתו הרב הוא המורה והמדריך הטוב והמיטיב שדלתו פתוחה לכל הפושט יד אבל בעיקר לצמאים לדבר ה'. חוגים ביום ובלילה, בימי חול ובשבתות ואף בימים טובים. מבוגרים וצעירים, אנשי מדע וסטודנטים, קרובים ואף רחוקים המתקרבים מתוך דעת והבנה. בבית הוא פושט כל הטלת סמכות וכולו חסד, כולו ימין מקרבת. בו ברגע שאין עוסקים באחריות ההנהגה אפשר במליצה לעלות מכיסא דין לכיסא רחמים, מידה שלא אצל כל האנשים הגדולים מוצאים דוגמתה.

האיש שלא ברח

לאחר פטירתו הנהגנו ברחובות חלוקת "פרס הרב בר־שאול" על ספרות תורנית הסברתית. הזוכה הראשון בפרס זה היה הרב יהושע בכרך על סיפור "אליהו – ויונה בן אמיתי", וכמרצה אורח ומרכזי הזמן הגאון הרב שאול ישראלי שליט"א, הוא אמר או רעיון ובו הגדרה מעניינת. חז"ל אומרים שיונה בן אמיתי הוא הנער בן הצרפית שהחיה אליהו וכשברח יונה מלפני ה' קראו לו משמים "בורח בן בורח", שהרי גם אליהו ברח מתפקידו והנבואי אל המדבר – אל הר האלוקים. אמר הרב ישראלי: ראו דבר מעניין, ספר על שני הנביאים "הבורחים" מקבל פרס על שם הרב שלא ברח! האיש שלא ברח מהתמודדות עם הנושאים הנכבדים ביותר של הדור, שלא ברח מאף אחד מבני הדור והדרבא, נמשך תמיד אל שורות המערכה. הרב בר־שאול היה ההיפך המוחלט מבורח! אבן הגדרה קולעת של גדול בתורה.

הרב בר שאול כרע נפל על משמרתו משמרת הקודש, וראוי הוא בהחלט להמשיך ולשמש דוגמא לרבני ישראל, למורי הוראה ומלמדי תורה בישראל. יש אנשי עורף ויש אנשי חזית – ר' אלימלך בר־שאול לא היה איש עורף, תמיד היה בחזית האמיתית ואף בשורה הראשונה.

"לך־לך" – ביריחו

מאת זאב ח. ארליך

"...ויקח תרח את אברם בנו ואת לוט בן הרן בן בנו ואת שרי כלתו... ללכת ארצה כנען..." (בראשית י"א, לא; סוף פרשת נח).

נראה שזוהי נדידה ארצית־גשמית, ככל הנדידות הידועות באותה התקופה. הנדידה המשמעותית יותר היא זו של אברהם, או עדיין אברם, בעקבות ציוי ה', בתחילת פרשתנו:

"...ויאמר ה' אל אברם לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך... וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט... ויקח אברם את שרי אשתו ואת לוט בן אחיו... ויצאו ללכת ארצה כנען ויבאו ארצה כנען..." (בר' י"ב, א־ה).

תקופתו של אברהם ושל לוט בן אחיו, המגיעים לכנען, מאופיינת בשינויים גדולים ביותר במיקומן של אוכלוסיות רבות במרחב כולו. הדבר קשור הן בנדידות אוכלוסין אדירות, והן במלחמות גדולות ביותר, גם בארץ־ישראל וגם ב...יריחו. מערת קבורה שנחשפה ביריחו, ובה שרידיהם של כ־500 נקברים וכ־800 כלי חרס, מעידה עליה כעל עיר רבת אוכלוסין; פורחת ומשגשגת בכל אורחה. מאידך גיסא, הרס וחורבן בעיר, מורידי את יריחו, אמנם באופן זמני, מעל במת ההיסטוריה. בפרשתנו, "לך לך", אפשר להצביע על העובדה שבין ערי הככר, אליהן עובר לוט להתגורר, מפורטות ארבע וחמש ערים, הן ומלכיהן, סדום ועמורה אדמה וצביים ואף (בלע היא) צוער, אך יריחו איננה כלולה בהן:

"...וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כולה משקה לפני שחת ה' את סדום ואת עמורה, כגנה (="גן־עדן", ע"פ יחזקאל ל"ו ועיננו הקודם...) כארץ־מצרים, באכה צוער" (בראשית י"ג, י).

ייתכן שיש כאן עדות אילמת בכתובים, לשלב המעבר בין היותה של יריחו עיר מרכזית משגשגת לבין כיבושה והריסתה בשלב מאוחר יותר. זה המקום להצביע על מלחמת "ארבעה מלכים את החמשה" (בראשית י"ד). במלחמה זו מפרט הכתוב את מסע המלחמה של ארבעת המלכים, הבא בארצות מצפון, עובר דרך כיבושיהם בעבר המזרחי של הירדן, "עד איל פארן אשר על המדבר" (בראשית י"ד, ו) קרי אילת וסביבותיה, חוזרה דרך צפון־הנגב ובקעת הירדן:

"...עשתרות קרנים...הם...שוה קריתים...הררם שעיר...איל פארן אשר על המדבר...עין משפט הוא (היא) קדש...שדה העמלקי...חצצון תמר...עמק השדים..." (בראשית י"ד, ה־ח). בכל הפירוט הזה נפקד מקומה של יריחו, "בירת האיזור" בתקופות הקדומות לימי אברהם ולוט, ובתקופות המאוחרות להם.

לאחר תקופת שפל זו באה, כמצופה, תקופת פריחה, ויריחו נבנית מחדש ותופסת שוב את מקומה הראוי לה בסביבתה. את אבני הבנייה לחומותיה המאסיביות הביאו, אל נכון, מן הרכסים הסמוכים, והם בנו מספר קווי־חומה שהתגלו בתל הקדום. בין היתר התגלו כאן שלדי־אדם נטולי־ראש וכן גולגלות מכוירות בחומר, תחת מרצפות הבתים. שמא יש באלו כדי להעיד על מנהגי־פולחן, קבורה, ואולי אף רמה מוסרית שיש בהם כדי להסביר את השפל המוסרי אליו הגיעו תושבי האיזור, דבר שהביא עליהם את "מהפכת סדום ועמורה".

נשוב לפרידתו של לוט מאברהם דודו:

"...ויהי ריב בין רועי מקנה אברם ובין רועי מקנה לוט...הפרד נא מעלי... ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו..." (בראשית י"ג, ז־יא).

אברהם ולוט יושבים "בין בית אל ובין העי", בגב ההר של ארץ־ישראל, ממערב לככר הירדן. ממקום זה על לוט ללכת מזרחה "ילקום, יאל קדמי ולא "מקדם", "מן קדם"? תשובתו של רש"י, בעקבות המדרש, מתנתקת מן המישור הארצי־גיאוגרפי אל המישור המוסרי־רעיוני, ועונה שאין התיבה "מקדם" מציינת כיוון גיאוגרפי אלא דווקא כיוון רעיוני: מטרתו של לוט היתה לנסוע־להתנתק מ"קדם", במובנו הרעיוני, קרי מ"קדמונו של עולם" הוא אלוהי אברהם. פרופ' יהודה אליצור מציע הסבר שיש בו, כהגדרתו שלו, השוואת הפשט והדרש: התיבה "מקדם" מציינת, אכן, את מקומו הגיאוגרפי של אברהם, אלא שמקום שזה מצויין בכתוב בקיצור: מקומו של אברהם הוא "מקדם לבית אל", או בקיצורו של המקרא "מקדם". בכך מיושבת הקושיא הגיאוגרפית, אך יש כאן גם תשובה רעיונית־ערכית: לוט נוטש גם את "קדמונו של עולם" אלוהי אברהם.

★ ★ ★

לנו נראה להוסיף כאן הרחבה להופעתה של התיבה "מקדם" בפרשיותיה הראשונות של התורה:

★ לראשונה מופיעה "מקדם" בנטיעתו של גן העדן: "ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם וישם שם את האדם אשר יצר" (בראשית ב', ח).

★ בפתחו החוצה־לאדם של גן־העדן, עם גירושו של האדם משם, מופיעה שוב תיבת "מקדם": "ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן־עדן את הכרובים..." (בראשית ג', כד).

★ בצורה שונה מעט, אך בשורש שווה קד"מ, מופיעה "קדם" עם גירושו־נדודו של קין: "ויצא קין מלפני ה' וישב בארץ נוד קדמת־עדן" (בראשית ד', טז).

★ ובמבוא ל"מגדל בבל": "ויהי בנסעם מקדם וימצאו בקעה בארץ שנער וישבו שם" (בראשית י"א, ב).

בכל המקומות הללו נראה לומר כי התיבה "מקדם" באה לציין את השלב הראשוני בגירושו של האדם מאלהיו, את התרחקותו מן האל, את היסצאותו כה קרוב אל בוראו, אך עם פנים ממנו והלאה.

גם בפרשתנו מופיעה "מקדם" ופעמיים בציון אהלו של אברהם: "ויעתק משם ההרה מקדם לבית אל ויט אהלה (אהלו), בית אל מים והעי מקדם..." (בראשית י"ב, ח), אולם כאן מבצע אברהם את הפעולה המקרבת אותו אל אלהיו: "ויבן שם מזבח לה' ויקרא בשם ה'" (שם). לא בכדי נדרש דווקא על אברהם הפסוק "אשרי תבחר ותקרב ישכון חצריך...".

תיבת "מקדם" הנאמרת אצל לוט, ברורה היא ביותר.

★ ★ ★

את האתר בו נערכה "ברית בין הבתרים" (בראשית ט"ו), יש המזהים, מזה כ־500 שנה, באחת מפסגותיו של החרמון (משהד א־שייך, "הר בתרים"). ברית זו, על הזרע ועל הארץ, נכרתת בין אלהים ואברהם, כדרך כריתת־ברית: בריתתכריתה של מספר בעלי־חיים לשני בתרים ומעבר הבאים בברית "בין הבתרים האלה". גם ארץ ישראל מבותרת היא לאורכה של בקעת־הירדן מהר־הבתרים במורדות החרמון (ואף צפונה לו), ועד למרחב יריחו וים־המלח בדרום.

★ ★ ★

בפרשה, יורדים אברם ושרי מצרימה (בראשית י"ב, י – י"ג, ג). אמנם לא כאן, אלא בירידת נכדם יעקב למצרים, יצויין כי יעקב יושב על מיטה: "וישתחו ישראל על ראש המיטה" (בראשית מ"ז, לא), "ויתחזק ישראל וישב על המיטה" (בראשית מ"ח, ב). יש להניח כי גם סבו וסבתו אברהם ושרה ישנו על־גבי מיטות בעת שהותם אצל פרעה מלך מצרים. יפה עמד על כך משה דיין(!) כי זו הפעם הראשונה שמיטה נזכרת במקרא. ואכן, דווקא במצרים היו ישנים על־גבי מיטות. בכנען, ארץ־ישראל, היו נהגים לישון על־גבי הקרקע או ע"ג מחצלות הפרוסות על הקרקע או על רצפות הבית. והנה, בחפירות יריחו התגלתה טביעת־מחצלת על לבנת טיט, כמנהג בני המקום. המחצלת עצמה בלתה ונרקבה ואבדה עם השנים...

(הרחבת הדברים שבכאן – בספרי "יריחו היהודית לדורותיה")

טהראן: 31 אלף שבויים איראניים עדיין בעיראק

טהראן (עתים מזרח) – טהראן טוענת כי בידיה מסמכים, המוכיחים ש־31,778 שבויים איראניים נותרו בעיראק.

ראש הלשכה הכללית לבטחון שדה במפקדת הכוחות המזוינים, מוחמד עלי נוראן הוסיף, כי השבויים הנעדרים נמצאים במקומות מסתור מיוחדים לשבויים האיראנים.

בהמשך מנה נוראן את מספר השבויים עפ"י תפקידיהם ודרש מממשלת עיראק להסביר מה עלה בגורלם:

31 קצינים בכירים, 236 קצינים, 47 טייסים, 4005 חיילי משמרות המהפכה, 1180 חיילים בעלי דרגות, 15,943 בסיג'אים, 8194 חיילי סדיר, 21 עובדי מדינה, 4 רופאים, 43 אנשי דת, 11 אחיות ואחרים שונים.

עוד הצביע נוראן על טענות של שבויים ששוחררו זה לא מכבר ע"י המתחרת, שמסרו על מותם של רבים, בהם כלואים שבויים איראנים.

אתמול בבורסה

עליות במניות תוך קיטון רציני במחזור

מאת מוטי זמם

עליות שעריים חדות יחסית היו אתמול בשוק המניות אף זאת תוך כדי מחזור נמוך ביותר של 103 מליון שקל, המהווה כמחצית המחזור היומי אף לפני כחודשיים והרבע מהמחזור היומי לפני כחצי שנה.

בסיכום המסחר אתמול עלה מדד מניות המשתנים בכ־2 אחוזים לרמה של כ־183 נקודות לעלייה ודמה במדד מניות המעוף הביאה אותו לרמה של כ־186 נקודות.

המסחר הזה בעודדי ביקוש של כ־60 מליון שקל והעליות בו הלכו וצברו תאוצה תוך כדי המסחר. בין העליות אי־די־בי. אחזקות שעלתה בי 2.75%, דיסקונט השקעות ב־2.5%, כור ב־3.5%, טבע ב־0.25 אחוז, פטרוכימים שעלתה ב־5% וישראמקו ב־10%.

בסקטור הבה"ם היתה נטיה לעליות וכך גם באגרות החוב הן הצמודות למדד והן הצמודות למט"ח.

בסיכום שבועי ירדו מניות המשתנים בכ־1.4% בממוצע, מניות המעוף בכ־1.1% ומניות הבה"ם ב־4.2%.

גם השבוע נמשכה הוצאת כספים על ידי משקיעים הן משוק המניות והן מקרנות הנאמנות.

מדד ספטמבר יפורסם היום ולשיעור העליה בו עשויה להיות השפעה על מדיניות הריבית של בנק ישראל.

הסתדרות הגימלאים תובעת הבטחת זכויות גימלאי שק"ם בהפרטה

בעקבות הצעדים להפרטת חברת השקים והיצעתה בקרוב הלכה למעשה – פנה יו"ר הסתדרות הגימלאים אליהו רייף אל הנהלת החברה בתביעה להבטחת זכויות גימלאי השקים בד בבד עם הסיכומים להבטחת זכויותיהם של העובדים הפעילים בחברה זו.

בפנייתו להנהלת השק"ם לוועד העובדים וליו"ר ארגון הגימלאים בשק"ם מציין אליהו רייף שגימלאי השקם תרמו רבות לייסוד והקמת החברה, קידומה ושגשוגה מאז שלהי מלחמת השחרור ב־1949 ועד עצם היום שבו פרשו לגימלאות והצטרפו לארגון הארצי של גימלאי השק"ם.

יצויין, שהסתדרות הגימלאים קיימה כבר דיונים בנדון עם נציגי ארגון הגימלאים בשק"ם והובעה תמיכה מלאה בהבטחת זכויות הגימלאים.

"אנו סבורים, שמבחנה כלכלית־ציבורית כמו השקם לא מתכוונת להתעלם, חלילה, מזכויותיהם המוקנות של מייסדיה ועובדיה במשך עשרות בשנים ותדאג לכך שבהסכם ההפרטה – לכשיבוצע – יהיו זכויות הגימלאים מוגנות ושמורות כראוי למוניטין של החברה וגישתם ההומאנית הציבורית של מנהליה" – כותב רייף בפנייתו להנהלת השקם.

השיעור הקבוע בבנק המזרחי לעילוי נשמתו של ב.ז. באואר ז"ל

מאת סופר "הצופה"

השיעור הקבוע בגמרא של בכירי בנק המזרחי המאוחד, המתקיים מדי יום שלישי בשבוע, בניהולו של מגיד השיעור, הרב חיים משה לאו, מרביצה של נתניה, הוקדש באחרונה לעילוי נשמתו של בנימין זאב באואר, מי שכיהן כמנכ"ל והמנהל הכללי של הבנק במשך שנים רבות.

האירוע התקיים במלאות 19 שנה לפטירתו של בנימין זאב באואר ז"ל והשתתפו בו, בנוסף לחברי החוג הקבוע, גם עמיתיו ובני משפחתו של המנוח. קודם לזכרו ופעלו העלה הרב משה חיים לאו.

יקבי רמת הגולן זכו "בכוכב הזהב" בתחרות האריזה

חמש חברות ישראליות זכו היום בתואר "כוכב הזהב" בתחרות האריזה הישראלית שנערכה ע"י המכון לאריזה ועיצוב המוצר במסגרת תערוכת הפלסטיקה והאריזה הבינלאומית המתקיימת בגני התערוכה בת"א.

הזוכים בקטגוריה הגבוהה ביותר הן: יקבי רמת הגולן על עיצוב סט אריזות ליינות, תמי על עיצוב מרק קנור ומנות דליים 5 ק"ג למזון, קרליין על סדרת קלדריט, דנס קוסמטיקס על סדרת ים המלח. בין הזוכים ב"כוכב הכסף" קרלסברג על עיצוב אריזות שי אריזות בירה; עלית על מיכל לקרטון קפה טורקי, ולוג מוצרים פלסטיים בע"מ על סט אביזרי אמבט במלון רז.

גולן אלקטרוניקה תספק מערכות טלפון אלחוטי לטייוואן

חברת גולן אלקטרוניקה, חברה־בת של תדיראן־תקשורת, חתמה על חוזה לאספקת מערכות תקשורת סלולרית אלחוטית. החוזה נחתם עם תאגיד הענק הטאיוואני ADI.

שערי המניות ביום 13.10.94

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב־%	היצע/ ביקוש
בנקים למשכנתאות					
אדנים	321167	20	-2427	-.8	-20
כרמל	660	24472	+8	+1.2	+7176
פיתוח ומשכ	18341	608	+226	+1.2	+549
משכן	29427	962			
עצמאות	64111	62			
בנ"ל למשכ	37390	73			
טפחות מב ש	178926	5	+3937	+2.2	+14
מוסדות מימון ענפיים					
שלמן	7274	850			
מנוף השק'	8092	878	+274	+3.5	+982
מרכ קבלן 5	* 1594	805	+65	+4.3	+2073
* ביצוע חלקי 66.4%					
ליסינג	73815	28	-1490	-2.0	-28
חברות וסוכנויות ביטוח					
איילון בטוח	1051	15322			
הדר 1	1105	21968			
הפניקס 01	3588	2028	+9	+.3	+1920
הפניקס 05	3402	185			
סהר ביטוח	519	580	+5	+1.0	+9800
סקוריטס	2928	1508	+36	+1.2	+2200
צור שמיר	96	56535			
ציון 5	7967	680	+79	+1.0	+654
מסחר ושרותים					
מאיר עזרא	3942	22710	+232	+6.3	+11286
קריסטל	1718	128			
אטומא	1150	5408	+6	+.5	+4996
תל. מימון	3818	234			
מגן	889	92896	+11	+1.3	+22418
גני הדר	* 220	1415	+5	+2.3	+3603
* ביצוע חלקי 78.6%					
מלונות דן	2448	6112			
חוף אלמוג	2006	1800	+15	+.8	+5918
ים סוף	613	8507	+6	+1.0	+3493
די.סי.אל	567	7503			
מלל	463	12104	+12	+2.7	+16896
תים	3422	1798	+17	+.5	+3363
נדל"ן, בינוי, פיתוח וחקלאות					
אלרוב	1727	2537			
אזורים	221	18103	-11	-4.7	-28684
אלדן	1170	7855			
בית הזהב	335	10000			
ברוכין 1	* 1263	536	-6	-.5	-451
* ביצוע חלקי 91.7%					
ודער 01	* 198	11166			
גב ים אגוד	166	3750			
יעקוד 1	203	13930	+3	+1.8	+36257
ידין	386	6498			
ישפרו	2541	1421	+25	+1.0	+2579
ישראלום	* 1984	3343	+62	+3.2	+3541
* ביצוע חלקי 86.1%					
ישרס 0.01	5483	1534			
ישרס 0.05	4840	100			
כנן פיתוח	728	57431	+55	+8.3	+950
[illegible]	5801	436	+190	+5.3	+9825
* ביצוע חלקי 79.6%					
מנוס	2757	1758			
מאגדי בניה	4282	1174			
מישאל	285	5070			
מרב	8974	1	-183	-2.0	-218
לפשיץ 5	168	11193			
נאות אביב	1485	300	+18	+1.2	+3563
נכס אזורים	574	36000	-6	-1.0	-16492
אזום שפר	12649	260			
קרדן 1	459	12058	-6	-1.3	-16552
קרדן 5	459	61632			
קמור	396	2707	+6	+1.5	+5820
רוטנבן 1	1108	371	-20	-1.8	-1271
רוטנבן 5	1037	971			
שיאומים	2365	1717	+46	+2.0	+2329
חקלאות					
מטעי הדר 1	25843	113	+1463	+6.0	+61
מטעי הדר 5	21032	148	-212	-1.0	-210
מהדרין	16345	475			
גבעי הדרים	6930	262	-70	-1.0	-691
פרי אור	7538	724	-174	-2.3	-1656
חברות תעשיה					
דובק ש	9949	70			
דובק מ	10647 ק		+968	+10.0	+170
וולכל 1	451	4963			
יצור 1 ש"ח	— הפסקת מסחר —				
מנורוטס	9417	638			
עלית 5	1570	35600	+31	+2.0	+9313
קרור הים 1	1987	1	+10	+.5	+299
שלמה אנגל	11169	40	+111	+1.0	+40
אדגר	* 354	10743	+14	+4.1	+106243
* ביצוע חלקי 79.9%					
אופים	964	4558			
ארגמן	* 556	6839	+16	+3.0	+5917
* ביצוע חלקי 86.5%					
דלתא גליל	* 1437	1362			
ויטלגו 1	710	4336	+32	+4.7	+24610
ודינון	14450	37	+36	+.2	+274
זיקית 1	4660	120			
זיקית 5	4159	1000	+41	+1.0	+1245
לודזיה 1	1423				
לודזיה 4	1853	3800			
עים 1	— הפסקת מסחר —				
פולגת א	406	67629	-5	-1.2	-132729
פרגוד	1811	703			
סנרגה גבוד	* 459	5087	-1	-.2	-5127
* ביצוע חלקי 99.3%					
רוגוזין	3668	14982	+98	+2.7	+7060
אורדן	382	57881	+11	+3.0	+116796
אלומית	14029	79			
כבלים	1752	16800	+4	+.2	+14711
התכוף 1	* 392	761	+9	+2.3	+2955
* ביצוע חלקי 89.2%					
התכוף 5	169	8010			
דיקה 1	1633	287	+16	+1.0	+501
דיקה 5	1484	886			
כבלי ציון	1090	1784	+42	+4.0	+2694
נחושתן 1	1090	5	+74	+7.3	+468
נחושתן 5	* 678	501	+46	+7.3	+32269
* ביצוע חלקי 51.6%					
סקר פלדה	12193	985			
קליל 1	2543	126	+38	+1.5	+5076
קליל 5	2397	255	+30	+1.3	+4055
רדבורית	1553	5880	-28	-1.8	-4614
אראקס	— הפסקת מסחר —				
אלקו	9282	4894	+204	+2.2	+289

מניה	שער	מחזור בש"ח	שינוי בנק'	שינוי ב־%	היצע/ ביקוש
אריית	487	17818	+7	+1.5	+246
חלק	231 ק		+21	+10.0	+10355
פיקטנג 1	5494	381	+108	+2.0	+1035
פיקטנג 5	* 5140	3966	+51	+1.0	+4634
* ביצוע חלקי 96.7%					
ציקלון 1	9945	280			
ציקלון 5	7963	352	-60	-.7	-482
קנטשיין	4894	1225	+24	+.5	+1167
תאת 1	425	2300	+16	+3.9	+5744
תאת 5	375	89981	+9	+2.5	+38660
תדאה	1001	10790	+10	+1.0	+9499
תדיראן	1050	4082	+26	+2.5	+25347
אי פי	866	28398	+2	+.2	+7706
תעש.ארקשטן	560	68300	+22	+4.1	+9889
אזום בלוט	237	116699	+1	+.4	+72161
מודאיקה 1	378	7046			
מודאיקה 5	366	11652	-2	-.5	-12852
נגב קרמיקה	341	6000	-8	-2.3	-11351
רשנים 1	2500	1000	+49	+2.0	+999
רשנים 5	2143	725	+67	+3.2	+1713
מכלול 1	1823 תב	520	+87	+5.0	+350
ליפסקי ושח	2305	298	+89	+4.0	+6201
מקסימה 1	1344	1601	+13	+1.0	+1738
מקסימה 5	1295	1895			
סנו 1	1315	512	-27	-2.0	-512
סנו 5	1199				
פייקלט	2365	20113	+6	+.3	+1739
קים	5685	220			
קליין	1168	18990			
תיא	1220	2269			
מקסוליבער	499	2000			
רשפון	4855	350	+70	+1.8	+150
מלט 05	581	1407	+6	+1.0	+766
קרגל	* 1480	4744			
תעל	* 43759	48	+326	+.8	+52
* ביצוע חלקי 93.7%					
אבזין 1	131	8522	+2	+1.6	+50197
מלן	940	4377			
חמישה יזד	270	20000	+1	+.4	+941
פז ון	533	22901	+7	+1.3	+19099
חברות להשקעה ולאחזקות					
אוניק	7847	350	-18	-.3	-381
אלבר	3915	197	+151	+4.0	+569
אפריקה 0.1	413367	188	+13012	+3.3	+70
בזלת	6343	2673			
דנבאר 1	* 2963		+200	+7.2	+89
* ביצוע חלקי 50.6%					
דנבאר 5	2111	9637	+36	+1.7	+3109
אמפא	* 125343	35	+2458	+2.0	+20
* ביצוע חלקי 87.8%					
צבי אקשטיין 1	1046	1700	+3	+.3	+300
צבי אקשטיין 5	1040	503			
חירון 1	8782	117			
חירון 5	7662	100	-77	-1.0	-81
יצוא	1594	8362	+16	+1.0	+6686
כלל ישר 50	7652		+187	+2.5	+250
מנור 01	2156	1016	+73	+3.5	+4032
מנור 05	2083	725	-5	-.2	-625
סהר השקעות	2592	191			
סמנות הסח	949	3226			
פז השקעות	8275	5364	+202	+2.5	
פנמה 01	1148	2996			
כור 1.0	23384	13738	+791	+3.5	+8505
חברות חיפושי נפט וגז					
מגן 1	9005 ק		+819	+10.0	+688
מגן 5	6455	400	+188	+3.0	+1711
מקבילה - חברות וסוכנויות ביטוח					
הסנה	— הפסקת מסחר —				
ים.ק.ל	1590	5651	+27	+1.7	+10299
קופל	308	5044			
כלל מחשבים	15955	463	+465	+3.0	+473
משוב	437	55112	-13	-2.9	-117630
מקבילה – נדל"ן בינוי ופתוח					
בריקי גת	* 3180	248	+236	+8.0	+1178
* ביצוע חלקי 82.7%					
* ביצוע חלקי 91.8%					
מליבו 1	937	7324	+2	+.2	+1440
מליבו 5	925	25646	+14	+1.5	+4939
לוינשטין 1	745	2806			
עדן	7197 ק		+654	+10.0	+1352
אקאס	1111	12296	+11	+1.0	+3339
שגן	10634	563			
טופר	265	24117			
פליגון	663 תב	5873			
מ.ל.ם	1233	1193	-25	-2.0	-2473
גל תעש' 1	138	63235			

משתנים

מניה	שער	שינוי בנק'	שינוי ב־%	מחזור בש"ח
הבינלאומי	31191	+612	+2.0	239328
פ.י.ב.י.	42840	+1045	+2.5	686431
בזק	526	+14	+2.7	1773300
כלל סחר	1068	+16	+1.5	320400
שטרוס'ב	5247	+90	+1.7	523750
דלק	8330	+163	+2.0	515504
אחדים	4249	+83	+2.0	816364
גבסים בנין	22883	+227	+1.0	448147
הכשרת ישוב	1296	+19	+1.5	666732
חב' כללית	1285	+31	+2.5	567948
מבני תעשיה	412	+5	+1.2	594320
קרור הים 5	2103	+16	+.7	63558
פולגת ב	428	+3	+.7	308160
אורדן	382	+11	+3.0	60840
כלל אלקטרו	31132	+384	+1.2	265956
אלביט	22324	+384	+1.7	828683
אגן	4209	+93	+2.2	385688
טבע	86246	+215	+.2	3099696
ים המלח	1255	+48	+4.0	1075785
פטרוכימיים	1199			
תא"ש 1	1070	-22	-2.0	685380
מפעלי נייר	14123	+140	+1.0	85242
כלל תעשיות	1910	+37	+2.0	1391904
אי.די.בי פת'	61647	+911	+1.5	308463
אפריקה 1	392979	+8647	+2.2	469038
תלישראל 1	23995	+238	+1.0	203122
תלישראל 5	22587	+224	+1.0	44406
פועלים השק	8777	+108	+1.2	433440
דיסק' השק'	23046	+562	+2.5	2789107
כלל ישר'ס	8953	+218	+2.5	1396999
פריון	12427	+428	+3.5	134643
פז נפט	183	+3	+2.0	158525
יואל	205	+8	+4.5	281280
נפטא	584	+7	+1.2	154540

שרב חסר תקדים מזה עשרות שנים

רצף ימים זה בגובה חסרת תקדים שורר בארץ כמו המחצית השנייה של אוגוסט. זאת, לאחר שהמחצית הראשונה של אוגוסט היתה בחום מהמקובל, והלה התמשכה שנמשכה, ללא הפוגה, עד מחצית אוקטובר, נמסר לכתב עתים מהשירות המטאורולוגי.

נמסר, כי פרק שרב כבד המתמשך החל ב־3 באוקטובר ונמשך כ־9 ימים. ממוצע הטמפרטורות בפרק השרב היה גבוה ב־4־7 מ' מהטמפרטורות הרגילות בעונה זו. רצף של 9 ימים עם טמפרטורות כה גבוהות באוקטובר לא אירע ב־30 השנים האחרונות שנבדקו, למרות שבאוקטובר ידוע כחודש שבו יש שכיחות גבוהה יחסית של ימי שרב, נמסר עוד לכתב עתים.

פרק השרב הנוכחי שמקורו באפיק ים סוף, היה מלווה באי־יציבות אטמוספרית שגרמה לסופות רעמים וברקים ולגשמים מקומיים שגרמו לשטפונות בדרום הארץ.

השרב הקיף את כל אזורי הארץ והגיע לשיא ב־8 וב־11 בחודש: ב־8 באוקטובר נרשמה בבית דגן טמפרטורה מקסימום 39.0 מ' ו־20% לחות יחסית בשעות הצהריים; ברמת דוד 40.0 מ' – 15%; בירושלים 32.5 – 17%; ב־11 בחודש בתל־אביב 36.4 מ' – 22% לחות.

במספר אזורים נרשמו בפרק שרב זה טמפרטורות שיא שלא נמדדו בחודש אוקטובר עשרות שנים, מתחילת המדידות: ברמת דוד 40.0 מ' ובבית דגן 39.0 מ'.

בשישה הימים הראשונים של פרק השרב הגיעה הטמפרטורה באזור החוף ל־30־32 מ' כשהיא מלווה בלחות יחסית נמוכה; בעמקים הפנימיים 37־40 מ' ובמישור החוף 31־39 מ'.

ברצועת החוף היו הטמפרטורות הגבוהות בתחילת פרק השרב (4־7 בחודש) מלוות בלחות יחסית גבוהה, דבר שגרם למזג אוויר הביל ולמעמס חום כבד. בעוד שהלחות היחסית במישור החוף הפנימי נמוכה באירועי שרב, היתה הלחות היחסית בתחילת פרק השרב באוקטובר 1994 גבוהה יחסית גם במישור החוף הפנימי. היא גרמה לאי נוחות רבה. באזור לוד, למשל, שילוב של 32־33 מ' בשעות הצהריים עם לחות יחסית כ־55% היתה תופעה נדירה. תופעה דומה אירעה פעם אחת בלבד באוקטובר ב־30 השנים האחרונות.

עוד נמסר, כי בתל־אביב נרשמה בכל אחד מהימים שמתחילת ספטמבר ועד היום טמפרטורות מקסימום של 30 מ' ומעלה והטמפרטורות מינימום – מעל 22 מ', ובמספר לילות אף 25־26 מ'.

עובדי תע"ש חיפה הפגינו בגלל החשש לסגירת המפעל

מאות עובדי תע"ש חיפה קיימו אתמול הפגנת מחאה בכניסה למפעל, תוך קריאות "לחם עבודה" לדירקטוריון החברה. העובדים הפגינו בשל חשש מסגירה עתידית של מפעל תע"ש בחיפה.

ההפגנה התקיימה, לאחר שביום ד' הודיע מנכ"ל תע"ש, גבי קומיסר ליו"ר ועד העובדים בתע"ש חיפה, חיים סלמן, כי משרד האוצר הטיל עליו לבדוק את האפשרות להעביר את המפעלים התעשייתיים בתע"ש ירושלים לתעשייה האווירית ולא לתע"ש חיפה, זאת, בניגוד להחלטת דירקטוריון תע"ש, לפני למעלה משנה, להעביר את מפעלי תע"ש ירושלים לחיפה, מוסיף העובדים.

קומיסר הודיע גם בפגישתו עם סלמן, כי אי העברת מפעלי התעופה בתע"ש ירושלים לתע"ש חיפה, והעסקם לתעשייה האווירית, משמעותה גם הפקעת מפעל התעופה של תע"ש חיפה לתעשייה האווירית. קומיסר הדגיש, לדברי ההסתדרות בחיפה, כי דירקטוריון החברה ישקול לסגור את שני המפעלים בחיפה – מפעל הגישה, והמפעל לייצור מתקנים לשיגור טילים. בשלב מאוחר יותר, עלולים להיסגר גם בהדרגה שאר המפעלים בתע"ש חיפה.

יו"ר ועד העובדים בתע"ש חיפה, חיים סלמן, אמר לכתב עתים קובי מגרל: "אחרי כל תוכנית ההבראה ואחרי מה שעבר בתע"ש בכלל, ובתע"ש חיפה בפרט, של פיטורי עובדים ושל הורדת כח האדם מ־2,600 עובדים ל־950, באים כעת ורוצים לתת לנו מכה. אומרים לנו – הולכים לסגור אתכם. המפעל שלנו רווחי ולא היה ולא יקום דבר שכזה. האגף מאליו יחזור על עצמו והעובדים נחושים ללכת עד הסוף".

כתב עתים מציין, כי עובדי תע"ש חיפה עברו בשנים האחרונות מספר תוכניות הבראה, דבר שהתבטא בהורדה ובשחיקת שכר העובדים בשיעור של כ־45% אחוזים ובוויתור על שורה של הטבות בשווי של מאות שקלים לעובד. במהלך 4־5 השנים האחרונות, פוטרו מתע"ש חיפה קרוב ל־1,700 עובדים. מאז החלטת דירקטוריון תע"ש, להעתיק את מפעלי התעופה בירושלים לחיפה, נערכה הנהלת תע"ש לקלוט את העבודה החדשה וכפי שנמסר מההסתדרות בחיפה, נקלטו לצורך כך למעלה מ־30 עובדים בשכר גבוה, הוחל מבנה אירגוני חדש, הוכשרו מתקנים והוקם מערך מיחשוב בשווי כולל של כמה מיליוני שקלים. בתע"ש חיפה מועסקים היום כ־950 עובדים.

מהנהלת "תעש" נמסר, כתגובה לטענות העובדים על סגירתו הצפויה של המפעל בחיפה, כי לאור דרישת הממשלה, להתאים את היקף הפעילות של "תעש" לתכנית הרב שנתית של משרד הבטחון, מתגבשת בימים אלה התכנית האסטרטגית של "תעש" שתוגש בסוף החודש לממשלה.

הממשלה ביקשה מהנהלת "תעש" לבדוק אפשרות שילוב ייצור התעופה של "תעש" בתעשייה האווירית. הנושא נבדק על כל משמעויותיו, ולא נתקבלה כל החלטה בנידון. עוד נמסר, כי הממשלה הנחתה גם את הנהלת "תעש" להקטין את עלויות הפרישה, ובימים אלה מתנהל מו"מ עם ועד העובדים על הסכם עבודה חדש, הכולל שינוי תנאי הפרישה.

הוארך מעצרו של החשוד ברצח מוטי בן־דוד באשדוד

"ולא רצנותי, בסוף הכל שקטתי עם הרכב בזירת הרצח והלכתי להזעיק עזרה. כשראו אותי השוטרים הם אמרו לי, שאני חשוד ברצח", כך אמר להגנתו אתמול בבהיים, גבי רחנישווילי, 24 מאשדוד, בעת שהובא להארכת מעצרו בבית משפט השלום באשדוד, כחשוד ברצח מוטי בן־דוד בן 22 מאשדוד.

מוטי בן־דוד נרצח ביום רביעי בסביבות השעה 10:30 בבוקר. גופתו נמצאה בחולות חוף אשדוד.

בן־דוד נרצח משלוש יריות, שנורו בחזה, וגופתו נמצאה סמוך לבית הגמל באשדוד בשטח חולי בין הנמל לבין מבנה חברת החשמל. אנשי מג"ב ששמעו את היריות, הבחינו בשלוש דמויות נמלטות מהאיזור עם רכב במ.ה. כשהגיעו בעקבות המשטרה לזירת הרצח, נמצא הרכב שקוע בחול. החשוד רחנישווילי אמר למשטרה, כי שקע בחולות.

רס"ב רמי כהן, נציג המשטרה, ביקש להאריך את מעצרו של החשוד ב־15 יום. התובע הגיש לשופט חביב עמר תזכיר חסוי, הקושר – לדבריו – את רחנישווילי לרצח מוטי בן־דוד.

פרוס שערים לקרנות — בנק המזרחי

שם קרן	מספר קרן	מחיר יחידה	מחיר פדיון	אחוז שינוי
המרה	5120274	867.87	858.32	0.39
תלמיש	5120050	245.81	243.04	0.18
לשם	5120076	1,083.99	1,071.78	0.19
מזרחי אייל אג"ח	5120654	78.65	78.20	0.26
מזרחי אייל מניות	5120555	80.76	80.28	0.76
סלע	5120134	988.09	979.41	0.06
עידית	5120175	3,065.47	3,030.58	0.46
עטרה משולבת	5120159	198.90	197.42	1.13
עטרה משתנים	5120118	1,448.62	1,432.18	1.57
עטרה אג"ח מדינה	5120092	875.04	867.32	0.05
עטרה כת"ם	5120035	1,704.61	1,685.97	0.66
עטרה 10	5120431	152.36	130.87	0.65
עטרה מעוף	5120498	141.09	139.85	2.05
עטרה יצוא	5120597	65.58	64.81	1.00
עטרה כוללת	5120019	164.34	162.51	0.33
צוק	5120373	266.24	264.92	0.23

שערים יציגים ל־13.10.94

סל	3.3941
דולר ארה"ב	3.0330
מארק גרמני	1.9713
ליזה שטרלינג	4.8002
פרנק צרפתי	0.5757
ין יפני (100)	3.0377
גילדן הולנדי	1.7601
פרנק שוויצרי	2.3664
כתר שבדי	0.4094
כתר נורבגי	0.4522
כתר דני	0.5028
מארק פיני	0.6397
דולר קנדי	2.2518
דולר אוסטרלי	2.2346
רנד דר' אפריקני	0.8482
פרנק בלגי (10)	0.9580
שילינג אוסטרי (10)	2.8009
לירה איטלקית (1000)	1.9398
לירה אירית	4.7498
פזטה ספרדית (100)	2.3715
יחידת מטבע אירופית	3.7600
דינר ירדני	4.3220
לירה לבנונית (10)	0.0181
לירה מצרית	0.9857

שערי הדולר בעולם

השערים נכונים לאתמול שעה 20.00 שעון ישראל

	נמוך	גבוה	אחרון	שינוי יומי באחוזים
ליזה שטרלינג*	1.5776	1.5860	1.5820	+0.0005
מארק גרמני	1.5360	1.5455	1.5422	+0.0015
פרנק שוויצרי	1.2802	1.2890	1.2855	+0.0013
פרנק צרפתי	5.2600	5.2975	5.2810	+0.0095
יאן יפני	99.70	100.30	99.90	+0.1500
אונקית זהב*	386.40	389.70	386.95	−1.4000
אונקית כסף*	5.3400	5.5400	5.3606	−0.1100
מדד הדאו ג'ונס בדולרים	3,915.18	3,927.30	3,875.15	+40.03

הנתונים נמסרו באדיבות חברת קומססוק טריידינג בע"מ. סוחרים מורשים בחוזים עתידיים ואופציות בניו יורק. טל' 02־244883 פקס 02־244876, סניף תל אביב 03־5768826, פקס 03־5768800

הרבנות הראשית לישראל

לאחינו כל בית ישראל,

תורתנו הקדושה מצווה על שמירת כבודו של הזקן כפי שנאמר: "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן". על יסוד הכתוב, קבע התלמוד ופסק הרמב"ם: כל שיבה במשמע".

אנו - עם ישראל, שיסודותיו מושתתים נדבך אחר נדבך על אדני ההיסטוריה והמסורת - רואים בזקן העדה את הקשר לעברו של העם שהוא התשתית לעתידו. וזה בא לידי ביטוי בפסוק: "שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך". ביזן שרק מי שמכבד את ההיסטוריה ואת עברו של העם יכול להגיע להשגים ולשלמות בעתיד.

בזמן האחרון, נתקלים אנו בתופעה מדאיגה ומקוממת של התנכלות ואף פגיעה ברכוש, בגוף ובנפש של זקנים חסרי ישע. תופעה נוראה זו, לא יכירנה מקומה בשום חברה אנושית המבוססת על יסוד מוסרי, ועל אחת כמה וכמה, חברה הנשענת על ערכי תורת ישראל ומוסר הנביאים.

פונים אנו אליכם בקריאה מהוללת לבנו לשמור ולעזור לאוכלוסיה המבוגרת. אנו קוראים להקדיש את שבת פרשת "לך לך" לנושא, לעורר את כולם לעמוד על כך שיתנן להוריגו הכבוד שראויים הם לו, ונהג כלפיהם בדרך ארץ, כראוי. הם נתברכו משמים באריכות ימים ושנים, דבר שכל אחד רוצה להתברך בו.

יהי רצון שיקויים בנו הכתוב: "כבד את אביך ואת אמך למען יאריכון ימיך על האדמה אשר ה' אלקיך נותן לך".

בברכת התורה

ישראל מאיר לאו
הרב הראשי לישראל

אליהו בקשי דורון
הראשל"צ הרב הראשי לישראל

אמונה

סניף תל אביב

פרשת שבוע, בהמשך שינקין המערכה 40, תל־אביב המרצה: הרב בנימין מזרחי.

בסניף הנוער הדתי קרית שלום. בשעה 12.00 בבית משפחת עדני רח' הבושם 16 תל אביב.

המחלקה לקליטה חברתית־רוחנית של עולים

תודה מעודון גיל הזהב בריכוזה של הגב' מיאה טרייסמאן הגל פעילותו בשנת תשנ"ה בימים שני וחמישי בשעות 17.00 – 19.00 בסניף הפוהמ"ז. הנושאים: יהדות, היסטוריה והכרת הארץ.

אולפן לעולים לגיל הזהב נפתח, הפועל בימים ראשון ושלישי בסניף הפוהמ"ז בשעות 11.00 – 9.00 בריכוזה של המתנדבת הגב' חנה המר.

ביתישאן מעונית לילדים אתיופים פועלת בבי"ס מאיר בימים ראשון ושלישי בשעות 16.00 – 13.30 המעודון מופעל ע"י בנות שרות־לאומי.

באיחוד שיבת ציון – רשת הנוער הדתי

בשבת אחה"צ בשעה 4.35 עונג שבת עם הרב בן ציון נשר בשיעור על הנושא: גזל הגוי. בית המדרש הפתוח מקיים את פעילותו בימים א', ב', ג', ד' בין השעות 18.00 עד 20.00 בערב.

ביום רביעי בשעה 8.00 בערב תתקיים הרצאתו של פרופ' נתן אביעזר, ראש המחלקה לפיזיקה באוניברסיטת בר־אילן על הנושא: סתירות בין תורה למדע – בריאת העולם.

כל האירועים מתקיימים בבית המרכז הקהילתי, רחוב בן יהודה 86, תל־אביב.

לוח הצפה

התקשרות בחברות ואמינות

דירות למכירה ולהשכרה - כללי

● להשכרה בבני ברק ליד העירייה 5, מרוהטים כניסה מיידית בערב. 03־9721037

ירושלים

● במבשרת ירושלים 3, ק"ב, ע"י הישיבה לדתיים בלבד 5430. 02־513266

הצעות עבודה

● דרושה גרפיקאית (דתית) עם נסיון ידע במקינטוש, רבדף ופריהנד והבנה לדפוס הכרחי. 03־6768498, 03־6196199

כלי נגינה

● הזמנו! אורגנית "במוזיקטון"! לרוכשי אורגן / פסנתר (עד 30 תשלומים) בני ברק אבן גבירול 4. 03־6188449

שידוכים

● דתי משכיל ומבוסס בן 60, מעוניין בבת זוג ת.ד. 2231 ירושלים.

● גרוש, דתי, הנדסאי, גובה: 1.62 גיל 41 במתאימה. טלפון 915915־04 – בערב.

שיעורים

● מגיד שיעור מנוסה מעוניין ללמד דף יומי באיזור ב"ב־ת"א בעברית או באנגלית. 03־6199969

עידית צפת

בס"ד

מוכרז למנהל אגף החינוך

תיאור התפקיד:
* אחראי לפיתוח, לביצוע ולישומה של מדיניות הרשות המקומית במתן שירותי חינוך בהתאם ליעדים שנתיים ורב שנתיים ובאישור המוסדות.
* אחראי לניהול כ"א ביחידות החינוך והכלל זה תכנון משאבי אנוש, ניצולו וניוד עובדים במערכת החינוך.
* אחראי לפיתוח מבני חינוך בהתאם למדיניות הרשות המקומית ומשרד החינוך.
* מפקח על מערכת החינוך בגני הילדים, חינוך יסודי וחינוך על יסודי ועל מתן שירות פסיכולוגי הולם במוסדות.

דרישות התפקיד
● השכלה: השכלה אקדמית (B.A או M.A) במינהל חינוכי או במדעי החברה או במדעי הרוח.
השתלמות במינהל חינוכי, בהכשרת מנהלים.
שימושי מחשב במינהל, יחסי אנוש בניהול.
● ניסיון מקצועי: בעל ניסיון מוכח בתחום החינוך (מנהל בי"ס/סגן או מורה ותיק) ובעל רקע בניהול צוות עובדים במשך 5 שנים לפחות.
● כישורים אישיים: כושר ניהול עובדים ותפקוד, יכולת קבלת החלטות, כושר התבטאות בכתב ובע"פ, יכולת ארגון ותכנון, יוזמה ותושיה, יכולת ייצוג הרשות בפני גורמים חיצוניים.

* המעוניינים יפנו בצירוף המלצות וקורות חיים אל מנכ"ל העירייה עד התאריך י"ט חשון תשנ"ה – 24.10.94. ת.ד. 227 צפת.

משה חניא, ראש העיר

למוסד תורני לבנות בירושלים
דרושה
מזכירה לחצי משרה
להתקשר לפנה"צ 02־421481 – צבי

מתארגן שיעור בערבים
(דף היומי והלכות)
ליד הכותל המערבי
לפנות לת.ד. 50467 י־ם
בצירוף כתובת וטלפון

אינטרנציונל
נסיעות ותיירות בע"מ
דרושים/ות

אנשי מכירות בכל חלקי הארץ

עדיפות לבעלי נסיון
מועמדים בלי נסיון שיתקבלו, יעברו קורס הכנה.

לפנות בצרוף תולדות חיים. למנהל ת.ד. 29313 ת"א
- סודיות מובטחת -

אוניברסיטת בר־אילן

המכון הגבוה לתורה ע"ש לודביג ז"ל ואריקה יסלזון
מועצת השוחרים

אנו שמחים להודיע על המשך הלימוד והשעורים בבית המדרש ליום ששי במכון הגבוה לתורה, באוניברסיטת בר־אילן.

מדי יום ששי בשעה 9.00 יתקיים אי"ה
השעור הקבוע במסכת גיטין
שינתן ע"י **הרב אהרון כ"ץ שליט"א**, ר"מ במכון הגבוה לתורה

מדי יום ששי בשעה 10.00 יתקיימו אי"ה השעורים הבאים:

ב"ט במרחשון תשנ"ה (14.10.94)
פרופ' יעקב שפיגל, ראש המחלקה לתלמוד
זמנו של "הקהל"

ב"ט"ז במרחשון תשנ"ה (21.10.94)
הרב חיים חדד שליט"א, רב העיר לוד
"פשטה קדושה בכולה" (מסכת קידושין דף ד').

ב"כ"ג במרחשון תשנ"ה (28.10.94)
הרב מרדכי פירון שליט"א, לשעבר הרב הראשי לצה"ל ורב ראשי בשוויץ
"ז' מצוות בני נוח – יחס ישראל לאומות העולם.

ב"א כסלו תשנ"ה (4.11.94)
הרב יהודה לנדאו שליט"א, מנהל מחלקת הנישואין ברבנות בתל־אביב
"עיקול בהלכה"

הציבור מוזמן

למשרד ראשי בת"א של רשת מוסדות חינוך דרוש/ה

מנהל/ת חשבונות עם נסיון

נא לפנות לטלפון: 03–5233154 (לדוד)

חוק התכנון והבניה, התשכ"ה־1965

מרחב תכנון מקומי רמת גן

הודעה בדבר הפקדת תכנית המהווה שנוי תכנית מתאר מקומית

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה־1965 כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ובניה, מחוז תל־אביב ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ובניה רמת גן מופקדת תכנית המהווה שנוי תכנית מתאר מקומית הנקראת: "תכנית מספר רג/1066" המהווה שינוי לתכניות הבאות: שינוי לתכנית מתאר רג/540, שינוי לתכנית רג/258.

השטחים הכלולים בתכנית ומקומם: ישוב: רמת גן, גוש 6184 ח"ח 14, 17.

עיקרי הוראות התכנית: א. שינוי יעוד קרקע משטח פרטי פתוח לקרקע לבנית אוניברסיטה; ב. קביעת זכויות בניה בשטח שלא יעלה על 100% שטחים עיקריים ובגובה שלא יעלה על 13 קומות. סה"כ שטחים משניים 20%; ג. קביעת קווי בנין עפ"י המסומן בתשריט.

כל מעונין רשאי לעיין בתכנית, בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל. כל מעונין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אחר הרואה את עצמו נפגע על ידי התכנית, וכן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, רשאי להגיש התנגדות תוך חדשיים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות, למשרדי הועדה המחוזית לתכנון ובניה, מחוז תל־אביב אחד העם 9, מגדל שלום תל־אביב. 61290. טל': 03־5193333.

המתנגד ימציא העתק התנגדותו למשרדי הועדה המקומית, רמת גן רחוב ביאליק 25 רמת גן טל': 03־7535555.

התנגדות לתכנית לא תתקבל ולא תידון אלא אם כן הוגשה בכתב בפירוט הנימוקות, וכלולי תצהיר המאמת את העובדות שעליהן היא מתבססת.

שמואל לסקר
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ובניה
מחוז תל־אביב

לחבר'ה הטובים, בוגרי בני עקיבא, המחפשים קשר!!
אשמח לעזור לכם למצוא אותו.
אם אתם בני 18 ומעלה, אנא אל תהססו ובואו לפגוש אותי (לבד או עם חברים). **טל. 09־918065**
בימים א'־ה' 17:00־22:00 ובמוצ"ש. מצפה לראותכם – **רחל**
מחירים שווים לכל נפש

קריאה גדולה מטעם רבני ארץ ישראל

תפלה בקבר רחל

לשוב לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר
זכור ה' מה היה לנו וראה חרפתנו
נחלתנו נהפכה לזרים בתינו לנכרים
מצרים נתנו יד אשור לשבוע להם
עבדים משלו בנו פורק אין מידם
היקבצו ושמעו בני יעקב כולכם
קרעו לבבכם ואל בגדיכם
כי בפשעיכם שולחה אמכם
ותנו כבוד לה' אלוקיכם

ביום ראשון הקרוב, י"א במרחשון, יום פסירת רחל אימנו ע"ה, נתכנס לתחנונים, תפילה וזעקה

במצבת רחל אמנו בדרך אפרתה, בבית לחם

כנהוג בישראל מדור דור

כה אמר ה', מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה,
כי יש שכר לפעולתך נאום ה' ושבו מארץ אויב.
ויש תקווה לאחריתך נאום ה' ושבו בנים לגבולם

תפילות ברוב עם. תהינות, בקשות ופיוטים יתקיימו, אי"ה, ממוצש"ק ובמשך יום א'.

תפילה המונית ביום א' בשעה 3.30

הסעות: במוצש"ק בשעות 7.30־9.00 מבנייני האומה וממאה שערים (ליד מוניות אייזנבך)
ביום א' בשעות 3.00־4.30 מבנייני האומה. לפרטים נוספים טל. 02־522111
הסעות נוספות יאורגנו ע"י מועצות דתיות ומוסדות חינוך בכל רחבי הארץ

איחוד רבני ארץ ישראל

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי

שערי קניה ומכירה של בקוטים, העברות במטבע חוץ ליום 13.10.94, עד השעה 12.30, לעסקה בדולרים עד לסך 1,000 דולר או ביתר המטבעות עד שווי 500 דולר יהיו כמפורט להלן:
בנוסף לשערים הנ"ל יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	שער קניה (צ'קים והעברות)	שער מכירה (צ'קים והעברות)	שער קניה (בקטעים)	שער מכירה (בקטעים)
ארה"ב	דולר	3.0038	3.0461	2.9600	3.1000
בריטניה	לישט'	4.7580	4.8250	4.6800	4.9100
שוודיה	כתר	0.4059	0.4116	0.4000	0.4200
שוויץ	פרנק	2.3412	2.3742	2.3000	2.4200
קנדה	דולר	2.2283	2.2597	2.1900	2.3000
פינלנד	מארק	0.6329	0.6418	0.6200	0.6500
גרמניה	מארק	1.9530	1.9806	1.9200	2.0200
דנמרק	כתר	0.4981	0.5052	0.4900	0.5100
הולנד	גולדן	1.7438	1.7684	1.7100	1.8000
איטליה	1000 לירה	1.9218	1.9489	1.8900	1.9800
אוסטרליה	דולר	2.2107	2.2419	2.1700	2.2800
אוסטריה	10 שילינג	2.7723	2.8114	2.7300	2.8600
צרפת	פרנק	0.5703	0.5783	0.5600	0.5900
נורווגיה	כתר	0.4476	0.4540	0.4400	0.4600
יפן	100 ין	3.0098	3.0522	2.9600	3.1100

מגן דוד

אופקים 274767, אור־יהודה 03־9311111, אור [illegible] 03־96423[illegible], אילת [illegible]372333, אריאל [illegible], אשדוד 03־9366111, אשקלון [illegible] 08־55133[illegible], אשכול/צרור 274767 07, באר־שבע 08־551333, בית־שאן 274767־07, בית שמש 06־[illegible]3333, בני־ברק 02־523133, בת־ים 03־5793333, גבעתיים 03־964233[illegible], גבעת־שמואל 03־5793333, דימונה 03־9311111, הרצליה 07־559333, הוד השרון 03־931111[illegible], זכרון־יעקב 09־[illegible]23333, חדרה 09־623333, חולון 03־964233[illegible], חיפה 04־512233, חצור־הגלילית 06־790111, טבריה 06־790111, יבנה 08־451333, יהוד 03־54601[illegible], יקנעם 04־512233, ירוחם 559333־07, ירושלים 02־523133, כפר־סבא 03־9311111, כרמיאל 04־912333, לוד 03־9642333, מגדל־העמק 06־553333, מעלות 04־912333, מבשרת־ציון 07־586058, נהריה 04־912333, נצרת 07־957222, נצרת־עילית 06־553333, נתיבות 07־274767, נתניה 09־623333, עכו 04־912333, עפולה 06־553333, ערד 07־559333, פתח־תקוה 03־9311111, צפת 06־790111, קצרין 06־790111, קרית־אונו 03־9311111, קרית־גת 08־551333, קרית־טבעון 04־512233, קרית־ מוצקין 04־512233, קרית־מלאכי 08־551333, קרית־שמונה 06־944334, 09־929222, ראש־פינה 03־[illegible]42333, ראשון־לציון 06־790111, רחובות 08־9642333, רמלה 03־96423[illegible], רמת־גן 03־5793333, רמת־השרון 03־9311111, רעננה 03־93111[illegible], שדרות 08־551333, תל־אביב 03־5460111

בתי חולים

יום ששי

ירושלים

שערי צדק (פנימית, ילדים, הדסה עין כרם (כירורגית, אורטופדיה, נשים, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות).

עזרה ראשונה רפואית

ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03־9631631

שבת

ירושלים

הדסה עין כרם (פנימית, כירורגית, אורטופדיה, א.א.ג.), ביקור חולים (נשים, ילדים), שערי צדק (עיניים).

תל־אביב והמרכז

שיבא (כל המחלקות), בילינסון (כל המחלקות), וולפסון (כל המחלקות), אסף הרופא (כל המחלקות), איכילוב (כל המחלקות).

עזרה ראשונה רפואית

ראשון־לציון, חולון ובת־ים – אמריקן מדיקל סנטר – עזרה ראשונה רפואית לילדים ולמבוגרים כל יום מ־17.00 עד 23.00. לפרטים נוספים בטל' 03־9631631

בתי מרקחת

יום ששי

ירושלים: ארנונה, רח' לייב יפה 9, טל' 731901.

תל־אביב: ארלוזורוב רח' ארלוזורוב 76 טל' 5230746; בבלי, רח' עוזיאל 1 טל' 6040552 שכ' בבלי.

פתח־תקוה: גמ"א, רח' חפץ חיים 6, טל' 9310541.

חולון בת־ים: גני בת ים, רח' הנביאים 3, טל' 5515671; קופ"ח, קדושי קהיר 20, טל' 598881.

שבת

ירושלים: שטראוס א', רח' אביגדורי 3, טל' 706660.

תל־אביב: ברק, רח' ז'בוטינסקי, 109, טל' 6046682; הבימה, רח' דיזנגוף 17, טל' 5288465.

פתח־תקוה: מיניפארם, רח' שפרינצק 20, טל' 9321067.

חולון בת־ים: גני בת ים, רח' הנביאים 3, טל' 5515671.

רמת־גן: פינצי, רח' חיבת ציון 43, טל' 6182821.

מוצאי שבת

ירושלים: סופר פארם גיוות, רח' בזלא 5, טל' 791951.

תל־אביב: ברק, רח' ז'בוטינסקי, 109, טל' 6046682; הבימה, רח' דיזנגוף 17, טל' 5288465.

רדיו

יום שישי 14.10

קול המוסיקה

06.06 שחרית מוסיקלית; 09.00 תבניות הבוקר; 13.57 סימת שיר; 14.00 מאולמי הקונצרטים שלנו; 16.00 קונצרט מנחה.

רשת א'

06.06 שירים עבריים; 07.00 חדשות באנגלית; 07.15 חדשות בצרפתית; 07.30 שירים עבריים; 08.00 שירים עבריים, 09.05 על הפרק; 10.05 יש עצה; 11.05 הירושלמים; 12.05 עונג שבת; 13.00 חדשות באנגלית; 14.05 בראש צעיר; 15.05 קבלת שבת.

גלי צה"ל

05.02 צה"ל; 05.56 באופן מילולי, 06.30 בוקר טוב ישראל; 07.15 ליפשיץ; 08.00 בוקר טוב ישראל; 09.05 בילוי נעים; 11.00 קולה של אמא; 13.00 בצהרי היום; 14.05 שישי ספורט; 14.05 עוד לא שבת; 15.05 הדרך.

עריץ 2

08.00 מקום קטן; 08.30 מבחן בר; 10.00 מסאראת; 10.20 ילדי המרכז הדרומי; 10.50 שישי סרט; 12.30 באין הדר; 13.00 מכת נגד; 14.00 השבוע.

מוצאי שבת

קול המוסיקה

20.05 אורחים באולפן; 21.00 אופרה.

רשת א'

19.05 מזה; 21.05 קפה ראשון; 22.05 מלווה מלכה; 23.05 שירים עבריים.

רשת ב'

19.05 עברה שבת; 21.05 תחרים הביתה; 23.05 הגשה אישית; 00.05 יומן חצות; 01.05 לתוך הלילה; 05.05 אור ראשון.

גלי צה"ל

20.05 שבת בדבש; 21.30 ג'וקים בראש; 22.05 מסורת מסורת; 23.05 הלך התצות; 00.00 יומן חצות, 00.15 ציפורי לילה; 02.00 לא רוצים לישון.

טלויזיה

יום שישי

חינוכית

06.30 חדשות; 07.00 בוקר טוב ישראל; 08.00 שיחות ברוח; 08.30 קיש ואלי; 09.00 קלנוע צעיר; 11.10 משפחה אוהבת; 12.00 ילדי העתיד; 13.00 ומבריט; 13.30 צער גידול בנות; 14.00 פלאסידו דומינגו; 15.00 קליידוסקופ; 16.00 ערב חדש.

ערוץ 2

08.00 מקום קטן; 08.30 מבחן בר; 10.00 מסאראת; 10.20 ילדי המרכז הדרומי; 10.50 שישי סרט; 12.30 באין הדר; 13.00 מכת נגד; 14.00 השבוע.

מוצאי שבת

בלליות

19.00 חדשות בערבית; 19.30 לקט שירים; 20.00 רואים עולם; 21.00 מוצ"ש בקלנוע – שובו של הנוסע השמיני; 23.10 חדשות; 23.15 ההגרה לית מקגרגור; 24.00 פסוק של יום.

ערוץ 2

20.00 החדשות; 20.30 הרקה ה־91; 21.45 מרגול; 22.30 במעגל הכסף.

המו"ל הצופה בע"מ

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

עורך: משה אישון; מנכ"ל: מנן אשל; מערכת ומנהלה: תל־אביב, הסנטר 66, טלי 5622951, ת"ד 2045. חשבון בנק הדואר: 4411449, פקסימיליה: טלי 5621502; סניף ירושלים: רח' בן יהודה 3, ת"ד 1148, טל' 02־234910, בערב טלי 02־639524; סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 04־663628, בערב 04־717145.

נקס משמה 2.00 בצהרים 04־717145

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות ולסגנונן

שר החקלאות, יעקב צור:

באירופה דורשים מישראל להתיר יבוא פירות וירקות

באופן חופשי וללא ההגבלות הקיימות כיום

מאת חיים פיקרש, כתבר "הצופה"

הקהילה האירופית דורשת מישראל לבטל את ההגבלות האדמיניסטרטיביות על יבוא של פירות וירקות, זאת בתמורה למתן ההקלות שביקשה ישראל ביצוא.

כך גילה שר החקלאות, יעקב צור, בדברים שנשא בפני מליאת מועצת הירקות, שהתכנסה בת"א.

צור אמר שבפגישה שקיים עם שר החקלאות הגרמני, יוהאן בורכרט, לפני כשבועיים נאמר לו שבתמורה להורדת המכסים הבדלת מכסות היבוא אותן מבקשת ישראל, עליה להסיר את ההגבלות האדמיניסטרטיביות על היבוא ולהסתפק במכסי מגן בלבד.

לדברי צור, לא ניתן יהיה לאורך זמן למנוע יבוא של פירות וירקות ומשרד החקלאות החל בגיבוש מדיניות חדשה שעל פיה הממשלה תתמוך במגדלים בתקופה של עודפים ומחירים נמוכים ובתמורה יסכימו המגדלים ליבוא ארעאי בכל מקרה שהמחיר יעלה מעל קו שיקבע.

צור הדגיש שבחודשים הקרובים לא יותר יבוא ירקות, למעט תפוחי אדמה, וזאת מאחר שהממשלה לא הגנה על החקלאים כשהמחירים היו בשפל, ועל כן לא ניתן למנוע בהם על ידי יבוא. אולם לאחר שתיושם התוכנית להגנה על מגדלי הירקות מפני האוטונומיה ייקבעו גם קריטריונים ליבוא שייבחר מתחשב הוצאות היצור לחקלאי והמחירים בשוק. השר צור אמר שהסכמת החקלאים ליבוא תיתן לגיטימציה לתמיכה ממשלתית בירידת מחירים.

יצוין, שכל יבוא של פירות וירקות יהיה כפוף לאישור השרות להגנת הצומח.

אישים ומסיבות

● באולמי "נוף ירושלים" נערכו נישואיהם של הדה, בן ד"ר צבי וברוריה בצר מרחובות, עב"ג עידית בת ראובן והנה שמוליניץ מאלקנה. בסידור הח"ק נתכבד הרב חיים דרוקמן, ראש ישיבת "אור עציון". בקריאת הכתובה נתכבד הרב שמחה הכהן קוק. בברכות נתכבדו: הרב ראובן פרינג, ראש ישיבת "הדרום"; הרב קלמן גורביץ, דוד הכלה; הרב יהודה פליקס, ראש מכללת "אורות"; הרב רא"ם הכהן, ראש ישיבת עתניאל; הרב משה דיכנסמן, ראש כולל "יד ברודמן"; הדיין הרב אברהם שרייבר. בחתונה השתתפו אנשי סגל מאוניברסיטת בר-אילן, רבנים ואישי ציבור מכל החוגים.

הוקמה מועצת שנת תיירות השלום

שר התיירות, עוזי ברעם, הבריז אתמול על הקמת מועצת שנת תיירות השלום. בטקס הכינוס שהתקיים במלון דן בתל אביב נבחר חברי המועצה לדיון בתכנוני שנת תיירות השלום והתהמתוניות שהיא יוצרת לענף התיירות בזה.

במועצה חברים ראשי ענף התיירות, על גוניו הרבים, ראשי ערי תיירות ונציגים מתחום המסחר והתעשייה.

המועצה שמה לה למטרה לקדם, במסגרת שנת תיירות השלום, את המודעות לערכה של התיירות כתורמת לרווחת הפרט, לעודד את הציבור הישראלי לתיירות פנים ולהציג את ישראל כאתר מרכזי לתיירות נכנסת בעידן של שלום.

עם חברי המועצה נמנים בין השאר: מיקי פדרמן - נשיא התאחדות המלונות, אבי פרידמן - יו"ר לשכת מארגני תיירות, יוסי גראו - יו"ר ארגון מורי הדרך, רפי הרלב - מנכ"ל אל-על, דני גילרמן - נשיא לשכת המסחר, דן פרופר - נשיא התאחדות התעשיינים, עדי אלדר - ראש עיריית כרמיאל ויו"ר מרכז השלטון המקומי, בני גאון - מנכ"ל כור, שלמה פיוטרקובסקי - מנכ"ל הבנק הבינלאומי הראשון ועוד.

במהלך שנת תיירות השלום תתקיים מסכת של ארועים ופעילויות לקידום התיירות בישראל והגברת המודעות לחשיבותה בקרב הקהל הרחב. מערך הארועים יכלול הן ארועים יזומים על ידי משרד התיירות והן התקשרות לארועים קיימים, תוך נסיון לשיתוף מרבי של הציבור בארץ.

14 עובדי משהב"ט זכו בתעודות בוגר בבר־אילן

14 עובדי משרד הביטחון קיבלו תעודות בוגר בטקס סיום של המחזור השישי בתכנית "פיתוח מנהלים" של משרד הביטחון באוניברסיטת בר-אילן. הטקס נערך במעמד המנהל הכללי של משרד הביטחון אלוף (מיל.) דוד עברי, נשיא האוניברסיטה במועל והרקטור.

בתמונה: בטקס הענקת תעודות הבוגר.

שר הבריאות אפרים סנה:

לא אחתום על חוק הבריאות אם לא תאושר תוספת תקציב

מאת מולי פיקרש, כתב עתיים

שר הבריאות, ד"ר אפרים סנה, הודיע, כי לא יחתום על חוק בריאות ממלכתי, אם לא יאשר האוצר תוספת של 950 מיליון שקלים לתקציב הפעלת החוק.

בתדריך לכתבים שערך בלשכתו בתל־אביב, אמר שר הבריאות: ככל שהולך וקרב המועד ליישומו של חוק הבריאות הממלכתי, מתברר יותר ויותר עד כמה אין הוא יכול להיות מציאותי, ואני כשר בריאות, חושש שהרפואה שיקבלו אזרחי ישראל, תהיה פחות טובה, למרות שחלק מהם ישלמו יותר ממה שהם משלמים היום".

לדברי השר, אמורים הוא ושר האוצר לגשת עם החוק לוועדת העבודה והרווחה, כדי לקבל את אישורה, "אך אם לא תהיה הסכמה בינינו, לא נגיש את החוק".

שר הבריאות אמר, כי התחשיב של מבנה החוק שבוצע בשנת 1993, הבטיח רווח של 600 מיליון שקלים בהפרש שבין ההוצאות להכנסות. אולם לשנת 1995, שנת יישום ההסכם, כמתוכנן, "נעבור ממצב של 13 מיליארד שקלים בסעיף ההוצאות ל־12 מיליארד שקלים בהכנסות, כך שיווצר גרעון של 900 מיליון שקלים לערך", אמר.

מנכ"ל משרד הבריאות פרופ' מרדכי שני וגבי ברנע, סמנכ"ל לעניני כלכלה הסבירו את המעבר לאופטימיות של שנת '93 ולפסימיות שבאה עתה. הם אמרו, שמרכיב השכר בקרב העובדים במערכת הבריאות, שהוא כפול ממרכיב השכר במשק, בממוצע, "שינה את כללי המשחק" בשנה האחרונה. זאת, כשאלפי העובדים קיבלו תוספת שכר משמעותית ביותר, "מעל ומעבר" למה ששולם לשאר העובדים במיגזרים השונים במשק.

פרופ' שני ציין, כי חל קידום משמעותי ביותר בטכנולוגיה הרפואית, ואין מדובר רק במיכשור מתקדם ולא רק בתרופות חדשות, המחוללות מהפכות של ממש, בשלבי הטיפול והבריאות של החולים, אלא גם במערך האיבחון היעיל. מערך זה מחייב השקעות נוספות והזרמת תקציבים בהיקף של מאות מיליוני שקלים. נתונים אלה לא נכללו במבנה "סל הבריאות" שיופעל במסגרת החוק.

הדוברים אמרו, כי בנושאים אלה קיים עתה ויכוח נוקב עם שר האוצר, המסוב שיש לנהל "מדיניות בלמת אישפוז", העלולה לפגוע ברמת השירותים. במשרד הבריאות מתנגדים לכך שהשרות ייפגע.

השר סנה אמר, כי משרדו תובע גידול ריאלי של 2% לשנה בהוצאות בתי החולים, בעוד שמנהלי בתי החולים תובעים גידול ריאלי של 4%. "כל אחוז, צריך להבין, משמעותו המעשית, היא עד 60 מיליון שקלים לתקציב", הטעים השר.

צויין עוד, כי צירופם, עם יישום החוק הבריאות, של אוכלוסיה לא מבוטחת המוערכת ב־300 אלף נפש, מהם כ־70 אלף ילדים, תחייב אף היא הקצאת משאבים ניכרים. "חייבים, לדבר ולגלות התייחסות רצינית למהות סעיפי החוק, ואולי לשפוך עד שלב היישום, אמרו", הדגיש השר, "החוק עלול להיות בסכנה, ומה גם שלמתכונתו הנוכחית, יש משמעות הבריתית קשה, שבה יוכל בעל אמצעים לעקוף על ידי תשלום פרטי, ואחרים, שלא מבעלי האמצעים יקבלו שירות שאינו משופר. יאלצו להמתין בתורים, וכך נתנגד בכל תוקף", הבהיר השר.

בתשובה לשאלה אמר פרופ' שני, כי משרד הבריאות הקים מינהל לטכנולוגיה ולבקרת איכות. המינהל ייפקח על התרומות שמביא בית החולים, המיועדות לבניית יחידות חדשות ומפותחות בבית החולים, ויגביל את בנייתן. זאת, למעט בערי השדה, שם יאפשרו המשך בניית יחידות כאלה.

אמונה — תנועת האשה הדתית לאומית

למשפחות וקסמן היקרה

אתכם אנו בתקווה ובתפילה לקב"ה

לשובו של בנכם היקר

נחשון

בריא ושלם לחיק משפחתו

יהודית היבנר - יו"ר אמונה - תאד"ל

ההנהלה הארצית

וחברות התנועה בכל אתר

בס"ד

ועד בית הכנסת "בית מאיר" בשיכון הפועל המזרחי

רח' משה שפירא 40

נתניה

אנו מודים ומברכים את כב'

הרב א.ד. גוגיג שליט"א

על התפילות והדרשות בימים הנוראים תשנ"ה

וכן את החז' **פרידר אריאל** נ"י

על המוספים

מאחלים בריאות וכל טוב

בשם הוועד

כהן יעקב שולי - יו"ר

לבית ספר תורני לאומי

באזור המרכז

דרושים/ות מורים/ות מ"מ

בכל המקצועות לכיתות א'-ח'

תנאים טובים למתאימים

נא לפנות לת.ד. 8164 פ"ת.

מבצע חורף תשנ"ה

למזמינים חתונות ובר מצוות עד י"ד כסלו

הקידוש בשבת חתן על חשבוננו

ל־50 עד 500 מקומות

שרותי קייטרינג בכל הארץ

אולמי קונטיננטל

בן יעקב 21 בני ברק

6740215 · 6777990 · 6779566

במלון סוויטות לב ירושלים

אוקטובר (לא כולל חגים)

● חדר שינה, סלון ומטבחון

● מיקום מעולה—רח' המלך ג'ורג' מינת בן יהודה בירושלים

● מסעדה חלבית וכשרות

מחיר לזוג בסוויטה 350 ש"ח כולל מע"מ

● מחיר לארוחה למבוגר: 65 ש"ח

● מחיר לארוחה לילד: 55 ש"ח

● ילדים בחדר הורים חינם (לינה+א.בוקר)

● תוספת לסוויטה גדולה: 100 ש"ח ליום

בהסדר מ"צ רבנות ירושלים למהדרין, שמירה לאוהרא

להזמנות: 02-300333

לב ירושלים LEV YERUSHALAYIM

בס"ד

טורו קולג'

רח' שבטי ישראל 23 ירושלים המחלקה ללימודי חוץ

בית כנסת ישרון

רח' המלך ג'ורג' 44 ירושלים

לימודי תעודה מקצועיים בחזנות

מנהל התוכנית ד"ר **דוד ויינטראוב**

פתיחות סמסטר ראשון לשנת תשנ"ה ביום רביעי, י"ד במרחשון (19.10.94)

בין השעות 17.00 – 21.00

הנושאים:

● פיתוח קול ● נוסח מפואר של קוסביצקי ● קטעי חזנות

● קריאת תווים ● הדרכה אישית לקונצרטים

פרטים: דורון גל־עזר 259788, 02-243942 ד"ר דוד ויינטראוב, 03-6725396

בס"ד

מועצה אזורית גוש עציון

לשכת ראש המועצה

ו' בחשון תשנ"ה

11 באוקטובר 94

קריאה למגבית דחופה

ילדה בת שנתיים, תושבת גוש עציון, סובלת ממחלה קשה ונדירה העלולה ח"ו להביא לקטיעת שתי רגליה ולסיבוכים נוספים ל"ע.

לדעת המומחים יש להביאה למרכז רפואי בסקוטלנד שהוא בעל נסיון מוכח בטיפול במחלה זו.

העלות להצלת הילדה בע"ה מגיעה לכ־70,000 $.

אנו קוראים לציבור ומבקשים לתרום להצלת הילדה.

הרב חיים דרוקמן
ראש ישיבת
אור־עציון

הרב גדעון פרל
הרב המקומי
אלון שבות

שילה גל
ראש המועצה האזורית
גוש עציון

הובאו לפני מסמכים רפואיים המעידים על מחלתה של הילדה שתחי' הסובלת ל"ע ממחלה קשה ונדירה ויש חשש לקטיעת רגליה וזקוקה לטיפול דחוף מיוחד בחוץ לארץ. לפיכך מצווה רבה לעזור ולסייע לה בעין יפה וברוח נדיבה, ויבורכו כל העוזרים והמסייעים בכל מידי דמיטב, בבני חיי ומזוני רויחי, אכי"ר.

הרב מרדכי אליהו

ראשון לציון, הרב הראשי לישראל לשעבר

תרומות ניתן להעביר לבנק המזרחי המאוחד, סניף אלון־שבות (54) לחשבון "קרן אשת חיל" שמספרו 453534.

בדואר לרב גדעון פרל באלון־שבות, או לישעיהו יחיאלי במועצה האזורית גוש עציון, 90433.

ישראל וארבע מדינות ערביות מייסדות ארגון ים תיכוני חדש

5 מדינות ובהן ישראל החליטו אתמול בבודאפשט להקים ארגון ים תיכוני חדש שיקרא, לטווח זמנית, "הוועדה לבטחון ולשיתוף פעולה ים־תיכוני". המדינות שיכון הניעה ישראל להסכם זה הן אלג'יריה, תוניסיה, מרוקו ומצרים.

בשלב ראשון תיצורנה חמש מדינות אלה קבוצה בפני עצמה, אשר תהיה חלק מארגון "הוועדה לבטחון ולשיתוף פעולה אירופי". לטווח הרחק, מקווים נציגי חמש המדינות להגיע לידי שיתוף פעולה הדוק בין שני הארגונים.

את ישראל ייצג בכינוס זה סגן שר החוץ יוסי ביילין. בפגישתו של ביילין עם יתר 4 נציגי המדינות האחרות נכח גם מנכ"ל הוועדה לבטחון ולשיתוף פעולה אירופי, קלאוס אוינק. אוינק עצמו התלהב ביותר מן ההסכם שהושג וטען כי מדובר ב"אירוע בעל חשיבות שאין לתארה". לדברי אוינק, מיסודו של ארגון זה הינו "הפתח למזרח תיכון חדש".

אחד האלמנטים החשובים בפגישה זו היה המפגש בין נציגי ישראל ואלג'יריה – שתי מדינות שעדיין לא כוננו ביניהן יחסים דיפלומטיים. עם זאת, מסר מקור המקורב לסגן השר ביילין, כי לפחות בשלב זה לא נודע כל עניינים רב צדדיים שהם הקשורים ליחסי שתי המדינות. בהקשר לכך נודע, כי בעוד כשבועיים תיערך פגישה נוספת של חמשת נציגי המדינות הללו, וכאן עשוי גם להתפתח דיאלוג ישראלי־אלג'ירי בנושאים המשותפים לשתיהן.

כמו כן הוחלט ברינוי החמש כי הן תגשנה בקשה משותפת לחברות הארגון האירופי, להעלות את המעמד שלהן בו. מנכ"ל הארגון, קלאוס אוינק, אמר כי יתמוך במרץ רב בהצעה זו וכי יעלה אותה לדיון כבר בשבוע הבא.

עוד הוחלט, כי חמש המדינות תצענה למדינות ערביות נוספות להצטרף אליהן. נכון לעכשיו, מדובר בעיקר בסוריה, לבנון וירדן. מסגרת מורחבת זו אמורה להיות, כפי שהוגדר זאת בכיר במשרד החוץ, "מסגרת משלימה לתהליך המולטילטרלי".

נציג אלג'יריה לדיונים נתקל בקשיים מצד שלטונות ארצו עד שהשיג אישור להשתתף בפגישה זו. הנציג האלג'ירי הינו שגרירה של אלג'יריה לאוסטריה ולהונגריה. הוא הדגיש כי פגישה זו היא בגדר אמצעי בונה אמון וכי פגישה זו "אפשרית רק בזכות תהליך השלום".

רבין חתם על תקנה המאפשרת הגדלת תוספת בניה

ראש הממשלה ושר הפנים, יצחק רבין, חתם אתמול על תקנה המאפשרת הגדלת תוספת בניה ב־20% לצורך בניית תוספת דירות מגורים.

התקנה מאפשרת הגדלת מספר הדירות ללא צורך בהליך מעוקב, והיא נותנת לוועדה המקומית לתכנון ובניה לאשר הגבלות מספר הדירות לפי שיקול דעתה. כידוע, רשאי כל יזם לפנות לוועדה המחוזית אם תוך 3 חודשים לא קיבל את אישורי הבניה מהוועדה המקומית, בתנאי שתכניתו תואמת את החוק.

הדירות הנוספות שייבנו יהיו בשטח של עד 75 מ"ר, כדי ליצור מלאי דירות לא גדולות ולא יקרות. דירות אלו ייבנו במקומות בהן מתוכננות דירות בנות למעלה מ־100 מ"ר, וכך ייוצר תמהיל דירות שונות לקבוצות אוכלוסיה שונות.

ראש הממשלה חתם על התקנה בעקבות החלטה שהתקבלה בנושא בוועדת השרים להאצת הבניה שברשותו.

שחיינית אמריקאית תשוחה ממאבה לאילת ל'עקבה

לין קוקס, שחיינית אמריקאית למרחקים ארוכים, תבצע בשבוע הבא משחה היסטורי במפרץ ים סוף, שבו היא תשחה ממאבה במצרים לאילת בישראל ומשם לעקבה שבירדן.

"משחה כזה יעשה הכרה והבעה לאנשים הרבים שעמלו קשות ולאורך זמן רב להשכנת שלום במזרח התיכון", אמרה השחיינית.

כזוב עוזרים מסר, כי קוקס התחילה את הקריירה שלה כשחיינית ב־1972, והשיגה שיא עולמי בחציית תעלת למנש.

במלאת שנה לפטירתו של ראש משפחתנו הבלתי נשכח

ר' יהודה לייב רותם

ב"ר שלמה הכהן רוטו ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו, בבית העלמין בקרית שאול, ביום ראשון, י"א בחשון תשנ"ה (16.10.94) בשעה 3 אחה"צ

לימוד וסיום לזכרו נקיים בשעה 6 בערב בבית המשפחה, רח' לסקוב 6, תל־אביב.

המשפחה

בס"ד

עיריית בני ברק

שוויון למגזר הערבי

מצבורי אשפה ענקיים וגלי צחנה גדולים בימי שרב אלו ברחובות בני־ברק בת 141,000 תושבים, ובהם 63,500 ילדים צעירים עד גיל 17 ו־15,000 קשישים.

זהו קטע קטן מרחובה הראשי של העיירה טייבה שבמשולש. רחוב זה, כברחובות אחרים, כישובים ערביים רבים, עברו באחרונה שיפוץ ופיתוח מקיפים ביותר בסכום של עשרות מיליוני ש"ח מתקציבים ממשלתיים. נסללו כבישים ומדרכות, הותקנה תאורה חדשה ודקורטיבית, ניטעו עצי נוי, הוקמו בתי"ס ומגרשי ספורט מרווחים ומסגדים גדולים.

לצערנו, עם כל הפניות והתחננויות למשרדי הממשלה איש לא מתחשב בנתונים הדמוגרפיים, הסוציו־אקונומיים והאורבניים של בני־ברק, שאין להם אח ורע בכל ישובי הארץ כולל המגזר הערבי. הנתונים הסוציו־אקונומיים דלהלן פורסמו ע"י "הביטוח הלאומי":

שיעורי העוני: 29,7% מכלל המשפחות מתחת לייקו העוני" השיעורים הגבוהים ביותר בארץ.

שיעורי הילדים מתחת ל"קו העוני": 45%, פי שניים מהממוצע הארצי.

ילדים וצעירים עד גיל 17: 45,6%. ממוצע ארצי: 34%.

יחס תלות-שיעורי הילדים והקשישים באוכלוסיה ביחס לאנשים בגיל העבודה: 133%. ממוצע ארצי: 80%. מגזר ערבי: 105%

גביית ארנונה עירונית: ב־3/4 שנת 1994 63,804,000 ש"ח, לעומת 49,216,000 ש"ח ב־93'. גידול ב־29,64% שהוא, יחסית מהגבוהים בארץ.

אנו פונים אל ראש הממשלה ואל שר האוצר: אין עינינו צרה בהעבדה מאסיבית של תקציבים לקופ"ח הכללית, לקיבוצים, לאטונומיה ולמגזר הערבי. אך מדוע אינכם מתייחסים באופן דומה לבני־ברק? מדוע אינכם מגלים אוזן קשבת כזו לבעיותינו ולבקשותינו?

הרב משה אירנשטיין

ראש העיר

לוח ומסחריות

24 שעות ביממה

בחיוג חינם!

קבלת מודעות אבל

הצפה

177-022-9977

מכבדים כרטיסי אשראי

ישיבת בני עקיבא נתניה

ביום ראשון י"א במרחשון תשנ"ה (16.10.94) תיערך אי"ה בבית העלמין שבהר הזיתים ירושלים עיר הקודש

אזכרה

לזכרו של ידידנו ונאמן בית ישיבתנו

ר' אברהם שמשון שפיגלמן ז"ל

נפגשים ליד הרחבה של מלון אינטרקונטיננטל בשעה 15.00

בית הישיבה

שנה לפטירתו של אבינו

ר' אברהם יצחק מרחביה ז"ל

ביום חמישי ט"ו מרחשון תשנ"ה,

בשעה 3.00 אחה"צ בבית העלמין ירקון.

המשפחה

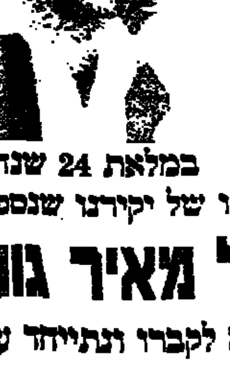

במלאת 24 שנה

לפטירתו של יקירנו שנספה ללא עת

יחיאל מאיר גוטמן ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו

ביום ראשון י"א חשון 16/10/94 בשעה 15.30

בבית העלמין החדש בראשון־לציון.

המשפחה

המועצה האזורית עזתה

ישיבת בני־עקיבא כפר מימון

בית הכנסת ומרכז קהילתי

ע"ש יחיאל מאיר ז"ל - ראשון לציון

התכנסות בבית כנסת "יחיאל", רח' פינקר 5, בשעה 15.20 דרך בית ההורים, ויגודסקי 10, ראשל"צ

صكذا من الأصل